

TARTALOM Mécses a te igéd

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA: *Lutherék kertje* 401

Tanulmányok

BODÓ SÁRA: *A hit továbbadása közösségben* 402

Kitekintés

PETER PAVLOVIC: *Igaz voltunk és felhalmozott adósságaink* 408

Figyelő

KARNER ÁGOSTON: *150 éves jubileumát ünnepli a
Gusztáv Adolf Segélyszolgálat* 411

KEVEHÁZI LÁSZLÓ: *Rövid szó egy hosszú életről* 415

OROSZ GÁBOR VIKTOR: *A recepciónak folytatódnia kell* 419

KEREPESZKI ANIKÓ: *Élő kapcsolat a szeretet és az élet Istenével* 420

Krisztusban mindnyájan életre kelnek

ROSTÁNÉ PIRI MAGDA: *Emlékezés Kovács Imre (1954–2010)
evangélikus lelkész szolgálatára* 421

FABINY TAMÁS: *Igehirdetés Kovács Imre temetésén* 422

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA: *A hűség és szeretet
megismételhetetlen csomagja* 424

Az igehirdető műhelye

BALOG ESZTER: *Szenháromság ünnepe után
19. vasárnap (Mt 12,9–14)* 425

BLÁZY ÁRPÁD: *Szenháromság ünnepe után
20. vasárnap (Lk 14,25–35)* 428

KIS JÁNOS: *Szenháromság ünnepe után
21. (Biblia-) vasárnap (Jn 5,39–44)* 431

SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH ERZSÉBET: *Reformáció ünnepe (Zsolt 36,6–10)* 433

SZABÓ ANDRÁS: *Szenháromság ünnepe után utolsó előtti
előző (Ítélet) vasárnap (Jel 20,11–15)* 435

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES: *Igehirdetés a Szélrózsa találkozó
záró istentiszteletén (1Móz 9,8–9.12–16)* 438

BARBARA BROWN TAYLOR: *Életet adó félelem (Lk 13,1–3)* 439

Lutherék kertje

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA

„Így lett az ember élőlényé.”

Gen 2,7

Így reformáció táján nemcsak azok a bizonyos kalapácsütések csendülnek fel a fülünkben. Október a szemünknek, sőt a kezünknek is munkát ad. Kertet nézünk, kertet művelünk. Mert hát a parókiáknak többnyire kertjük van. Kár is morgolódni meg sóhajtozni emiatt. Amióta világ a világ, így van ez. Már Ádám köré is kertet épített az Úr. A napokban pedig Luther kertjéről olvastam egy üdítő írást. Ő persze azt is élvezte, mint az egész életet mindenestül, hogy rekultiválhatta a wittenbergi kolostor elhagyott, elvadult kertjét, és – igaz, „Kata úr” főszereplésével – mintagazdaságot hozhatott benne létre, évszázadokra megteremtve az evangélikus parókia és parókiakert prototípusát.

Ifjú házasként Spalatinnak lelkendezik: „Kertet telepítettem és kutat építettem. Gyere el, és rózsával, liliummal koszorúzlak.” Hogy pontosan hogyan alakították ki Lutherék ezt a bizonyos prototípussá vált kertet, arról sajnos nem maradtak pontos adatok. Azt viszont tudjuk, hogy ebben az időben szép, kimagasított ágyások alkották a kert nagy részét, tőlük futottak az utak a középpontban elhelyezkedő kút felé. A tartalmat illetően is a kolostorkertek adják a tájékozódási pontot: szabályos kertészeti mintagazdaságok voltak ezek, és különféle magvak, palánták, facsemeték és kertészeti ismeretek elterjesztését szolgálták. Ezt a mintát hozta magával Martin is, Katharina is.

Luther levelezéséből tudjuk, hogy kapcsolatban állt különböző magkereskedésekkel. Megrendeléseket írt és igazolt vissza. Barátaitól is kapott újdonságnak számító magvakat, dinnyét például. Lelkesen jelezte vissza: mind kikelt! Akkor-tájt – 1450 és 1600 között – langyosabb volt a klíma Németországban, mint ma. Ezek az érzékeny, meleget szerető magvak vígan éltek szalmával letakart, védett melegágyakban. Lutherék gyógy- és fűszernövényeket is tartottak. Sokkal olcsóbb volt ezekkel ízesíteni az ételt, mint a drága, importált fűszerekkel. Virágot is természetettek. Nem létezett még a virágfélék mai sokasága, ám azt tudjuk, rózsza, lilium és ibolya illatozott Lutherék kertjében. Sőt, narancs-, füge- és babérfával is próbálkoztak, persze nem a szabadban, hanem nagy edényben tartották a csemetéket. 1527 tavaszán Katharina na-

rancsot szüretelt. Luther pedig a barátainak és jóakaróinak különleges ajándékképpen szeder- és fügecsemetét ajándékozott.

Szükség volt a találékonyaságra. A család és a háztartás egyre nőtt. Olvasmányom szerint majdnem ötven fő lakott a házban, közöttük öt saját gyermek, árvák, nagynénik és legalább tíz alkalmazott: Luther titkára, házgondnok, tisztartó, szolgálk és szolgálók, szakácsnő, kocsis, sőt egy disznópásztor is dolgozott a házban, konyhában, sörfőzdében, kertben és istállóban. Ehhez jött még tíz-húsz diák. Volt tehát éhes száj az asztal körül. Az ételmet pedig abban az időben nemigen vásárolták. Wittenbergben főleg nem, hiszen Luther életében megháromszorozódott a város lakossága, majdnem ötezen éltek itt. Az élelmiszer drága volt és kevés, az önellátás volt a leggazdaságosabb.

Katharina jól értett a gazdálkodáshoz, a vállalkozó szellem sem hiányzott belőle, csakhamar vásárolt egy második kertet. Luther tiltakozott, végül persze beadta a derekát, és ezt írta barátainak: a dolog nem értem, hanem ellenemre történt, és nem más, mint könnyek és könnyörgések eredménye. De az üzlet beindult. A második kertet további területek vásárlása követte. Luther halálakor a birtok mintegy 60 hektárnyi volt – a legnagyobb a wittenbergi polgári birtokok között. A földeken túl komoly állatállománnyal is rendelkezett a család. A gyümölcsöskertben pedig megjelent az alma, körte, barack, cseresznye és szőlő. Luther 1544-ben ír egy bizonyos almafajtról, ami valószínűleg az egyetlen elálló fajta volt ezen a vidéken, sőt növénynemesítő mestert is foglalkoztat ekkor. Majd ír egy piros almafajtról, amelynek nem tudjuk a nevét, de gyanítjuk, hogy később megjelent Lutherék kertjében.

Csoda hát, ha történelmünk magyar evangélikus lelkészei növényt nemesítettek, méhészkedtek, kertészkedőket tanácsoltak, sőt könyveket írtak és hírnevet szereztek? Követték a reformáció legnemesebb, hétköznapi hagyományait. És csoda, ha mai lelkészek is képzett vagy autodidakta, de eredményes kertészek? Csoda, ha virulnak a parókiakertek? Bizonyára nem az önellátás céljával. De a példaadás és a legjobb értelemben vett hagyomány- és identitásörzés céljával mindenképpen.

Idén az október a teremtés hetével kezdődik, és reformáció ünnepével fejeződik be. Ki kellene néznünk a parókiakertbe...

A hit továbbadása közösségben

A családokkal való gyülekezeti együttműködés szükségessége, lehetősége, korlátai

BODÓ SÁRA

„Nem szégyenül meg többé Jákób, nem sápad el többé az arca, mert *ha gyermekei meglátják kezem munkáját, szentnek vallják nevemet.*”

Ézs 29,22–23

Az idézett mondatot Ézsaiás könyvében olvashatjuk: az Úr azt ígéri Jákób házána, hogy nem éri szégyen, ha gyermekei meglátják és felismerik Isten kezének munkáját, s ezért szentnek vallják az ő nevét. Más a kontextus, más a történelmi helyzet, az ígélet átélése mai világunkba mégis nagyon sokatmondó. Szégyen nélküli megmaradásunknak a legfontosabb emberi záloga, hogy segítsünk a következő nemzedékeknek is meglátni és felismerni Isten kezének munkáját, hogy ők is szentnek vallják az ő nevét, s neki szentelt életet éljenek. A hit továbbadásának folyamata azonban a legtöbbször Isten szabadításának, az evangélium eseményeinek az elmondását, továbbmondását jelenti, s nem véletlenül. Az Úr már az Egyiptomból való szabadulás közben így szólt Mózeshez: *„Beszéld majd el fiaidnak és unokáidnak, amit Egyiptommal cselekedtem.”* (2Móz 10,2) Az elbeszélés, Isten szabadító munkájának a továbbmondása azóta is a hitre nevelés legfontosabb eleme maradt. Meghallani a jó hírt, az evangéliumot – ez esélyt jelent a hit elnyerésére. *„A hit tehát hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által”* (Róm 10,17), tanít Pál apostol. A szóbeli tanítás semmivel sem pótolható eljárás a hitre segítés útján. A szabadulás történetének ünnepi továbbmesélésén túl ezt igazolja Jézus tanításainak, beszédeinek a fontossága, az egyház egész tanítószolgálat, a protestáns iskolaszemlélet, s az, hogy hitünk mindig bátran élhetett az emberi értelem szabadságával.

Az ézsaiási mondat azonban úgy is értelmezhető, hogy az elmondott tanítás önmagában még nem elég: látni kell Isten kezének munkáját. Észrevenni, látni, felismerni, ér-

telmezni, befogadni. Ez pedig sokkal többet és mást is jelent, mint pusztán vizuálisan érzékelni. A felismeréshez vezető látás olyan komplex megtapasztalás, amelynek van tudatos és tudattalan rétege, amely áthatja a teljes személyiséget, formálja azt, és a továbbhatást is ösztönzi. Ez pedig sokkal több, mint a fizikai látás objektivitása. Nemcsak az összes érzékszerv érintett ebben a folyamatban, hanem a teljes mentális és érzelmi világot is megmozgatja, és befolyásolja a szociális kötődéseket. Ehhez a látáshoz lehet támpontokat kínálni, lehet az értelmezést segíteni, a tapasztalási részét azonban nem lehet kívülről módosítani. Ha egy gyermek Isten cselekvéséről fenyegető tapasztalatokat szerez, ez akkor is fenyegető marad, ha a hitoktató mosolyogva és a szeretet szavaival fűszerezve mutatja be azt. Ráadásul már az elmondással is mindig „bemutatja, láttatja” Isten cselekvését. Nem véletlen, hogy *Imre Lajos* a vallástanításban a történetmondást szemléltetésnek nevezi (IMRE 1943, 80. o.).

Ezért is olyan óriási felelősség a hit továbbadása, mert gyermekeink mindenképpen „látják valamilyennek az ő kezei munkáját”, de sok múlik azon, hogy mi milyennek engedjük láttatni, be tudjuk-e mutatni úgy Isten munkáját, hogy valóban szentnek vallják az ő nevét.

A családokkal való gyülekezeti együttműködés

A családokkal való gyülekezeti együttműködés azért is létfontosságú, mert a hit továbbadása legelső szinten a családban történik. A családot nem lehet kikerülni. Az, hogy ki milyen „látóvá” válik, mire lesz érzékeny, fogékony Isten munkáinak a meglátásában, elsősorban a családtól függ. Racionalitástól túlfűtött világunkban nehezen befogadható, hogy a hitre segítés első eseménye már a születés előtt megkezdődik.

A hit fejlődésének első élménye a magzati lét tapasztalatával kezdődik (FRIELINGSDORF 2007, 17. o.). Karl Frielingsdorf ezt a tapasztalatot a „bennevalóság és függőség” élményének nevezi, utalva arra, hogy a magzat az anyaméhben önnön megtapasztalásától függetlenül van benne. A magzat az élet legelső valóságos élményével úgy találkozik, hogy nincs róla tudása. Nincsenek szavak, nincs értelmezés, nincs tudatosság – a magzat mégis már az életet éli. Méhen belüli fejlődésének van egy belső, saját folyamata, de ez elválaszthatatlan a vele még egybeforrt, de számára külső fejlődési forrást is biztosító anyai szervezettől. Az élet természetes fejlődése mégiscsak az anyaméhben a legbiztonságosabb, „legéletesebb”.

Teológiailag sem mellékes, hogy az életet később oly gazdag racionalitással, döntési szabadsággal megélt ember első találkozási ideje az élettel teljesen a tudat világán kívül marad. „Te formáltál anyám méhében... Alakítatlan testemet már látták szemeid...” – olvassuk a 139. zsoltárban.

Az élet úgy kezdődik, hogy az életfeltételeket eleve más biztosítja, és ez nincs tudatos tapasztaláshoz kötve. A bennevalóság frielingsdorfi fogalma pedig utal arra a tényre, hogy az anyaméh valósága eleve egy úgynevezett befogadottsági élményt kínál. Az anyai test méhébe fogadja a születendő magzatot, s jól vagy rosszul, de mindenképpen biztosítja az életfeltételeket. Még benne van a magzat, de már formálódik az önálló élet. Az anyaméhben való lét valóban „paradicsomi” állapot. Ráadásul a benne töltött idő minősége nagyon is meghatározza a születés utáni élet – legalábbis kezdeti – minőségét.

Nehéz ebben a képben nem észrevenni az Istenhez kapcsolódás első lehetőségeit. Úgy rendezte a Mindenható, hogy az ember első találkozása az élettel a „bennevalóság és függőség” élménye legyen. Ez róla is üzen. Mielőtt felismerhetnének jelenlétét a világban, az életünkben, azelőtt már tapasztalatot szerzünk arról, hogy nem „függetlenül” érkezünk a világba, de ha gondoskodást kapunk már az anyaméhben, akkor nincs annál jobb, mint nem függetlenül érkezni a világba. A valakihez való elválaszthatatlan tartozás minősége meghatározza a Valakihez való tartozás esélyeit is.

A hitre segítés folyamatában itt érhetjük tetten az első nagy emberi felelősség feltételét. Talán még azt is megkockáztathatjuk, hogy a támogató, védő, biztonságot kínáló pozitív magzati függés a későbbi szabadság megélésének igazi előfeltétele, míg a felelőtlen, sokféle visszaéléstől tartított negatív függés élménye később az örökös kiszolgáltatottsági tapasztalat előszobája lehet.

Az *anya, a szülő az első „istenszimbólum”*. A születés után a csecsemő még hosszú ideig gondozásra szorul. Megszületett benne egy összetett élet lehetősége, szervezetében már működőképese az alaprendszerek, sok szempontból azonban még mindig „befejezetlen” (GERHARDT 2009, 18. o.). A születés után az agy fejlődése alapvetően múlik a környezeti feltételeken, csakúgy, mint az érzelmi képességek kialakulása és fejlődése. Ez a terület válik a legkésőbb véglegessé, és a korai tapasztalatok erre vannak a legnagyobb hatással. A korai érzelmek rögzülése nyilvánvalóan befolyásolja azt a későbbi képességet, hogy egy gyermek milyen érzelmekkel fogja kísérni Isten munkájának látását. E korai érzelmek fejlődése pedig legalapvetőbben anyjától és apjától függ. A tőlük kapott gondoskodás, a tőlük érkező érzelmek minősége lassan belső mintázattá, belső képekké formálódik benne. A szeretetteljes gondoskodás, a felé irányuló szükséges szeretet, annak átélése, hogy szükséghelyzetben a szülő rendelkezésére áll, nemcsak a megfelelő fejlődést biztosítja számára, hanem annak megtapasztalását is, hogy vártak rá, örülnek, hogy megszületett, értékesnek tartják. A szülő így olyan mindenható anya vagy apa a gyermek számára, aki szükségletei kielégítése mellett a reménység forrásává is válik. Így válik a szülő pozitív értelemben „istenszimbólummá”. Negatív értelemben is lehet „istenszimbólum”, ha nem gondoskodik a csecsemőről, ha hidegen, elutasítóan bánik vele. Hogyan is lenne képes egy így felnövekvő gyermek Isten cselekvésében felismerni a reménység legfőbb forrását?

Ezt igazolják a korai kötődések fejlődésének eltérő útjai is. John Bowlby a kötődés három alapvető mintáját különbözteti meg (BOWLBY 2009, 117. o.). Biztos kötődés akkor alakulhat ki, ha a csecsemő vagy kisgyermek bízhat abban, hogy szülője mindig elérhető, készséges és segítőkész, amikor ő veszélyesnek, fenyegetőnek él meg egy helyzetet. Ez a biztonságérzet bátorítja őt arra, hogy merészen nekivágjon a világ felfedezésének. Az így megszületett biztos kötődés fontos alapot kínál Isten világának felfedezéséhez is. Mennyivel könnyebb a hitre segítés folyamata egy olyan ember esetében, akinek van korai tapasztalata arról, hogy amikor fenyegetőnek él meg egy helyzetet, amikor szüksége van rá, akkor megbízhatóan jelen van a gondoskodás! A gondviselő Atya sokkal biztosabban tapasztalható meg ilyen kötődési alapokkal.

A bizonytalan kötődésben a kisgyermek nem tapasztalhatja meg a „mindig számíthatok rá, amikor szükségem van rá” biztonságot adó érzetét. A szülő hol reagál, hol nem, nem ismeri fel azokat a helyzeteket, amikor gyermekének valóban szüksége van rá. A reakciói bizonytalanok és kiszámíthatatlanok. Nem akkor ölel, amikor kicsinyének van szüksége rá, hanem amikor neki esik jól. Máskor pedig váratlanul elutasító és rideg. Az így növekvő gyermek kötő-

dése alapvetően bizonytalan marad, s ha szeretne is szoros kapcsolatba kerülni valakivel, hajlamos lesz a szeparációs szorongásra, mert mindig attól fél, hogy elhagyják és semmibe veszik. Isten is kiszámíthatatlan lesz, aki hol segít, hol nem, igazán nem lehet rá számítani. Hitre jutva soha nem érez szabadságot, mert a legkisebb vétek, hiba is azzal a félelemmel tölti el, hogy Isten is elhagyja őt.

Ennél is rosszabb a korai kötődés kialakulásának hiánya, amikor a szülő oly mértékben elutasító, hogy egyáltalán nem is alakulhat ki érzelmenteljes kapcsolat. A gyermek viselkedése ekkor szorongó-elkerülő lesz, egyre inkább megtanul mások szeretete és gondoskodása nélkül, érzelmi „önellátásban” élni (uo.). Tudattalanul ő is sóvárog egy elfogadó mindenhatóság után, de nem érez esélyt annak elnyerésére. Gyengeségét, az elutasítotttság tapasztalatát inkább átfordítja, és ő utasítja el a világot, mások érzelmeit. Hogyan lehet az ilyen gyerekek számára láthatóvá tenni Isten cselekvését, ha a döntő korai években nem szerezhettek tapasztalatokat elfogadottságról és oltalomról? Nem lehet véletlen, hogy hozzájuk nagyon nehezen tudunk közel férközni, mert nem rendelkeznek azokkal a belső képekkel, amelyekhez érzelmileg és értelmileg is kapcsolható lenne Isten világa.

A család

A család a tanulás elsődleges tere. A család jelentőségét a hitre segítés folyamatában az is erősíti, hogy a tanulásban is elsődleges szerepet játszik. Életünk legfontosabb tudnivalóit a családban tanuljuk. G. Caplan kilenc olyan családi támogató funkciót nevez meg, amelyek különlegesen jelentősek a családtagok mentális egészsége szempontjából. Ezek: a világra vonatkozó információk összegyűjtője és terjesztője; visszajelentő-útmutató rendszer; a világról kialakuló kép, az életfilozófia forrása; eligazít és közbenjár a problémák megoldásában; gyakorlati és konkrét segítség forrása; a pihenés és regenerálódás színtere; referencia- és kontrollcsoport; az identitás forrása; növeli az érzelmi teherbírást (KOMLÓSI 1997, 13–34. o.). Mindegyik funkció fontos, a hitre segítés szempontjából érdemes mégis kiemelni a világról kialakuló kép, az életfilozófia és az identitás forrása kategóriákat.

A család kapu a világhoz. Minden család kialakítja a maga világ- és életlátását, akkor is, ha erről a családban nem beszélnek. A felnőtt, szülői generáció ebben nyilvánvalóan meghatározóbb, mint a gyerekek vagy a családba kívülről bekerülő tagok. A család mindenképpen megszervezi működését; vannak dolgok, amelyeket értékesebbnek tart (érdemkódexek), van, amit elítél, a családtagok mind viszonyulnak egymáshoz valahogyan, s ez mind-mind elárulja, hogy a család mit tart a világról, milyen az életfilozófiája. A családban felnövekvő tagok pedig a családhoz

tartozás lojalitásával egyszerűen átveszik ezt az életszemléletet. Később fellázadhatnak ellene, az alapokat azonban készen kapják. Ugyanígy van ez az identitás kérdésével is. Minden ember először a családban ismeri meg önmagát, s ebben bizony alapvető jelentősége van annak, hogy a család milyennek engedi önmagát megismerni: mely tulajdonságait erősíti, milyen jellemvonásait utasítja el, s milyen képességeiben bátorítja az adott családtagot. Bármilyen nevelési stílust is jelenít meg a család, mindennel hozzájárul az identitás formálódásához.

Mindez alapvetően befolyásolja a felnövekvő gyermek „istenlátását” is. A család világlátásában, életfilozófiájában határozott üzeneteket kap az Isten cselekvéséhez való viszonyulásról is. Érdemes megemlíteni, hogy tanulásában nem elsősorban a szavakat követi, hanem viszonyulási mintákat. Nem attól fogja tisztelni Istent, hogy azt mondják neki: „tiszteld!”, hanem ha megtapasztalhatja az Isten iránti tiszteletet. A család életstílusa többet árul el életfilozófiájáról, mint teljes érvrendszere. S ez hatékonyabb a hitre segítés folyamatában, mint bármi más. Talán még azt is mondhatjuk, hogy mire a gyermek megérkezik az egyházi hitoktatásba, már van egy Istenhez fűződő „programterve” is. Hamar kiderül, hogy mennyire kíváncsi Isten dolgaira, mennyire kész felfedezőútra indulni, mennyire befogadó, hogyan érvel, s hogyan alakul az értékrendje. Ez így van akkor is, ha a család őszintén és hitelesen éli meg keresztény hitét, de akkor is, ha csak egyszerűen szeretik, megbecsülik és tisztelik egymást. A gyermek így is olyan képességeket sajátíthat el a családban, amelyek segítik őt Isten munkáinak felismerésében és tiszteletében.

A hitre segítés folyamata a gyülekezeten belül is elszakíthatatlanul kapcsolódik a családok életéhez.

A gyülekezet

A gyülekezet a hitre segítés közössége. A gyülekezet a Krisztusban hívők közössége, küldetésének egyik legfontosabb eleme a missziói parancs (Mt 28,18–20) értelmében is a hitre segítés. De nemcsak a még hitetlenek megtérítésében, hanem a hívők gondozásában is. A gyülekezeten belül ez történik a tanításban, a szeretetszolgálatban, a diakóniában, de legfőképpen az istentisztelet ünneplésében.

A gyülekezet az istentisztelet koncentrált helye

A gyülekezeti közösségben ünnepelt és megélt istentisztelet találkozást kínál a feltámadott Úrral, amely nem az egyetlen találkozási lehetőség, de mindenképpen a gyülekezet életének legkiemeltebb ünnepe. A cél a Szentháromság Isten követése és ünneplése, koncentrikus körökben minden övele van kapcsolatban. A gyülekezeti közösség találkozási

és létező szent hely, s mint ilyen, a tanulás és az ünneplés helye, amelynek hatása van a gyülekezeti tagok teljes életére. A gyülekezet tagjai azonban nem csak a szent helyen élnek az életüket. Nem zárkoznak be még a szent hely területére sem, az istentisztelet végén is felállnak, hogy Isten igéjével, üzenetével, a megtapasztalt keresztyén közösség erejével és bibliai életstratégiákkal felvértezve visszatérjenek saját életterületükbe. „*Ti a föld sója vagytok...*” (Mt 5,13) – nem csak az egyház sója.

A hitre segítsésként számolnia kell ezzel a kontextussal. A gyerekeket, fiatalokat az egyházba, a gyülekezetbe hívjuk, hogy közösségekben is átéljék a Feltámadással való találkozás valóságát, hogy segítsük Isten munkájának a felismerését, s hogy új viszonyulási mintákat tanulhassanak a keresztyén közösség életéből. A végső cél azonban nem az, hogy kivegyük őket a világból (Jn 17,15), hanem, hogy az új életstílust teljes életükben megélhessék.

A gyülekezet közvetítő funkciója

A gyülekezetnek ezért közvetítő funkciója is van, amely együttműködést feltételez. Ebben az értelemben sem zárt közösség. A gyülekezetben megtapasztalható isteni közelség, az életre kelt Ige hatása nem önmagáért való, hanem annak kifelé is érződnie kell. A gyülekezet kifelé, a világ fiai felé is közvetíti a gyülekezet ajándékait. Nem tehet úgy, mintha elszigetelt világ lenne a világban, amely szinte lenézi a bizonytalanul kóborló tömegeket. Mindig keresnie kell azokat az utakat és módokat, amelyek által megszólíthat embereket, közösségeket, köztük is elsősorban a családokat. Ha valamin, akkor talán épp a gyülekezet életén látszik leginkább Isten kezének a munkája, amelyet látva a következő nemzedék is szentnek vallhatja az ő nevét.

A gyülekezet kapcsolata a családokkal: természetes, szükségszerű és megengedő.

Az a természetes, hogy a gyülekezetbe mindenki magával hozza a családját is

Mindenki benne él egy családban, amely akkor is ott van benne, ha senki sem ül mellette. Önmagában mindenki magával viszi a családját mindenhol, még akkor is, ha tudatosan szakított vele, vagy megpróbálja elfelejteni. Még aki egyedül él, annak is van eredő családjá vagy legalább egy olyan kapcsolati rendszere, amely meghatározza életségét, magatartását. Mindenkinek van valamilyen tapasztalata az anyáról, apáról, akik pozitív vagy negatív módon, de alapvetően határozták meg élet- és istentapasztalatait. S ez jelen van akkor is, ha a család-

ból egyedül érkezik a gyülekezetbe. A lelkipásztor vagy hitoktató biztosan tudhatja, hogy amikor szól vagy tanít, amikor Isten kezének munkáit segít látni, nemcsak egyes emberekhez szól, még csak nem is egy meghatározott számú közösséghez, hanem egy meghatározhatatlan számú családhoz.

Az is természetes, hogy minden gyülekezeti tag „magával viszi” gyülekezeti tagságát a családjába. A szent helyen történt tanulás próbája mindig a természetes életközegben történik. A gyülekezetben tanult megbocsátás otthon válhat valósággá, és a krisztusi indulatok sem korlátozódhatnak vasárnapra.

A gyülekezet valóságosan jelen lévő tagjai által ily módon valóságos családokkal van kapcsolatban. Ezek pedig nagyon sokféle lehetnek, s nincs is két egyforma közöttük. Ha csak összetételükre, szerkezetükre gondolunk, lehetnek teljes családok, egyszülős családok, mozaikcsaládok, rekombinált családok, kiscsaládok, nagycsaládok és még számtalan formában működő családok. Élhetnek elszigetelten, kirekesztetten, élhetnek szállodaéletet, élhetnek diffúz határokkal, élhetnek szegényen és kiszolgáltatottan, gazdagon és hivalkodóan. Nagyon nehéz a gyülekezethez tartozó családokról valóságos képet alkotni, talán ezért is fontos a hitre segítség útján óvakodni az általánosításoktól és a túlzottan illuzórikus képek használatától. Ez történik például, ha a hitoktatásban a hitoktató Isten szeretetét a szülő szeretetével azonosítja: „Úgy szeret, ahogyan születeik...” Érdemes inkább a tapasztalatra kérdezni: „Milyen az a nagyon jó szeretet, amelyet kaptál valakitől, vagy ahogyan te szeretsz valakit? Az ilyen szeretet izelítő abból, ahogyan Isten szeret.”

A gyülekezet együttműködése a családokkal szükségszerű

A hitre segítség különösen gyermekkorban nem történhet izolált módon: a gyermek nem szólítható meg a családján kívül. A gyerekek a családi rendszer tagjaként hatnak a családjuk egész rendszerére, de nem lehetnek felelősek a család élet-, világ- és istenszemléletének fejlődéséért! Nem rendelkezhetnek a felnőtt világ tapasztalataival, nem alkalmasak felnőtt szerepek hordozására. A gyerekekben – különösen kicsi korban – van egy alapvető lojalitás szülei-vel szemben. Azt tartják természetesnek, hogy szülei épp olyanok, amilyenek. S még gondok esetén sem várhatjuk el tőlük, hogy ők bírák jobb belátásra szüleiket, szinte misszionálva őket.

A hitre segítség folyamata ezért szükségszerűen kapcsolódik a családok életéhez. Megjelenhet ez abban, hogy a gyermekmunkában minden egyes gyermek mögött látjuk az ő egyedi családját is. Addig kell ismerkednünk tanítványainkkal, amíg mindannyiukról tudjuk azokat a

legfontosabb információkat, amelyek által épp úgy fogadják Isten evangéliumát, ahogyan az adott helyzetükben teszik. Másrészt az is fontos, hogy a gyülekezet spirituális hálót tudjon kínálni az egész család számára. A családok elérése saját életterületben és bevonása a gyülekezetbe a hitre segítés szolgálatában a legfontosabb emberi szövetséget kínálja.

A szövetségkeresésben azonban újra és újra szembe kell néznünk a családok valóságos helyzetével. A társadalmi krízisek a családok életét rombolják a leginkább. A válások magas száma, a munkanélküliség, az alacsony társadalmi státusz, a különböző szenvedélybetegségek mind-mind a legkisebb társadalmi alapsejtet teszik még sérülékenyebbé. A gyülekezet által nyújtott segítő jobb nagyon is hatékony lehet a hitre segítés folyamatában. Ha eljutunk a családokhoz, ha meg tudjuk szólítani őket, eljutottunk a gyerekekhez is, akiknek nem kell választani Isten és szüleik között, hanem így is megláthatják Isten kezének munkáját.

A családokkal való együttműködés korlátai

A társadalom szerkezetének átalakulása miatt a családokkal való klasszikus kapcsolattartási formák egyre nehezebben megvalósíthatóak. Megváltoztak a családi életet ötven-száz évvel ezelőtt még egyértelműen meghatározó tevékenységek. A család mint közösség egyre nehezebben funkcionál. Ennek nyilvánvalóan számtalan oka van. Más a családfelfogás, alapja már nem egyértelműen az egész életre vállalt hűséges házassági kapcsolat. A válások magas száma mellett egyre gyakoribb az élettársi együttélések száma. Sok a rekombinált család, amelyekben a gyerekeknek legfeljebb csak az egyik szülője vér szerinti. Ráadásul a jelen helyzetben a magyarországi családokban kettőnél több gyermek vállalása szinte egyet jelent az elszegényedés biztos távlatával. Mikor, hogyan érjünk el ezekhez a családokhoz? Nemcsak a családok helyzete, önértelmezése alakult át drámai módon, hanem a családi együttélés tevékenységi formái is. A család egyre nehezebben funkcionál közösségként. A családtagok mérhetően egyre kevesebb időt töltenek egymással, az is gyakran feszültségekkel, konfliktusokkal terhes. Visszaszorultak a közös programok, a rendszeres közös étkezések a családi asztalnál, egyre szövevényesebb a családi időbeosztás. Ez igencsak megnehezíti a gyülekezet kapcsolatkeresési szándékát. Sok család nem is veszi szívesen a látogatásra jelentkező lelkészt vagy hitoktatót. A gyülekezeti programok szervezésében ugyanez az akadály. Nehéz megtalálni azokat a gyülekezeti időpontokat és formákat, amelyek gyülekezetbe vonzanak hiányos egyházi szocializációval rendelkező családokat.

Lehetőségek a családokkal való együttműködésre

Mivel a hitre segítés folyamatában nem lehet kikerülni a családokat, meg kell találni azokat a közeledési módokat és eljárásokat, amelyek által megszólíthatóbbakká válnak. Valójában ebben jelenik meg a gyülekezet családok iránti megengedő kapcsolatkeresése.

Szemléletformálás

Az egyik ilyen lehetséges út a *szemléletformálás*. Különösen a válságban lévő családok nehezen viselik a kontrollt. Sok esetben attól félnek, hogy a gyülekezettel kapcsolatba kerülve elítélést, kritikát kapnak zilált életmódjuk, családi viszonytagságaik miatt. A Szentírás nagyon következetes családmódellet mutat be az Ó- és az Újszövetségben egyaránt (Ef 5–6). A családok jelentős része nem e szerint a modell szerint él. Számonkérés helyett mégis érdemes inkább célként kitűzni a bibliai tanítás befogadását. Ha a gyülekezetbe mindenki önmagában is behozza a családját, sok családnak kínálhat segítséget az ott hangzó hiteles tanítás a családok helyzetéről és a krisztusi életmodell családát is átható erejéről. A család válságának tudatosítása mellett szemléletformáló hatású a támogató funkciók tudatosítása, a hiteles, pozitív családi értékek megerősítése. A bibliai emberek nagyon fontosnak tartották őseik hagyományát. Ha segítünk a gyülekezeti tagoknak visszatérni saját őseik hagyományaihoz, ezáltal a családhoz tartozás értékét is erősítjük. Az egyéni családtörténetek mindig hordoznak olyan értékeket, amelyekhez érdemes újra visszatérni. A szellemi és lelki örökség feltérképezése sokkal többet nyújt, mint a régmúltba való visszatekintést. Olyan emberi források nyílhatnak meg a késői utódok előtt, amelyeken például jól szemlélhető Isten kezének munkája.

A szemléletformáláshoz újszerű vagy újra felfedezett *eljárásmódokra* van szükség. Az igehirdetés szószéki megjelenése mellett (és nem helyett) sokkal több beszélgetésre van szükség, komolyan véve azt a didaktikai tételt, hogy a beszélgetés két azonos szinten álló ember dialógusa. Ez a beszélgetés nem kioktatás, hanem párbeszéd, nincs benne alá-fölrendeltség, hanem egymás kölcsönös tisztelete és elfogadása. Nem tanítás a didakhé értelmében, hanem katekézis, vagyis közvetlen információcseré (a *katécheo* ige bibliai értelmében azt jelenti: 'hírt hall', 'értesül').

A gyerekek és felnőttek katekézisében több ilyen beszélgetésre van szükség. A ma emberének – gyermekének pedig különösen – egyre nehezebb beszélgetni. Beszélgető körökre van szükség, amelyekben gondolatot és tapasztalatot lehet cserélni életről és Istenről, családi történetekről, krízisekről és megoldásokról. A baba-mama körök, családi bibliaiskolák, közös keresztes felkészítések és sok más összejöveteli lehetőség akkor él igazán, ha azokon jókat lehet beszélgetni. A „mondj egy történetet családod múltjára”

ból” típusú beszélgetések nemcsak az identitás fejlődését segítik, hanem az összetartozás élményét is.

Komolyan véve a gyülekezet közvetítő funkcióját, a gyülekezetben felkínált ismeretszerzési lehetőség szintén tágabb hatású, mint a jelenlévők valóságos számaránya. Így van ez a bibliai tanítás témaközpontú bemutatásával is, például gyülekezeti esték szervezésével a Biblia családszemléletéről vagy a keresztény hit 21. századi nagy kérdéseiről.

Viszonylag új eljárásmodot jelent a művészetpedagógia megjelenése a korosztálytól független nevelésben. Egy igényes film közös megnézése, megbeszélése, egy sokak által olvasott könyv bemutatása és értékelő átbeszélése olyan új témák közösségi szintű megbeszélését eredményezheti, amelyek természetes módon kapcsolódhatnak a bibliai tanítás hétköznapivá tételéhez.

Családgondozás

A családokkal való együttműködés kialakításának másik lehetőségét a *családgondozás* kifejezéssel lehet összefoglalni. A gyülekezet „családbarát” élete elsősorban azt jelenti, hogy a gyülekezet neveli önmagát abban, hogy a teljes családnak kínáljon otthont. Megpróbálja elfogadni, hogy a gyerekek jelen vannak az istentiszteleteken, időnként mozognak, beszélnek, kíváncsiak, és a türelmük nem végtelen. Családbarát megoldás, ha a gyülekezet erőfeszítéseket tesz a család gyülekezeti életének megkönnyítésére: például a legkisebbeknek gyermekmegőrző, adott esetben segítségnyújtás a közlekedésben, vagy az istentisztelet kihangosítása egy külső helyiségben.

Sokat segíthetnek a családi programok: családi istentisztelet, gyülekezeti tábor, szülőkkörök, családi délutánok, együttes élményt kínáló foglalkozások, például karácsony előtt közös ajándékkészítés, kézművesség. Fontos, hogy

ezek gyülekezeten belül és kívül megfelelő publicitást kapjanak. Egy jó nyilvánosságot kapott beszámoló ezekről az együttes élményekről hívogatást jelent többeknek is.

A családgondozás harmadik területe a családok felé irányuló diakónia. A családok pasztorációja közösségi feladat. A lelkeszi, hitoktatói pasztorációt hatékonyan egészítheti ki az önkéntes diakóniai szolgálatot vállaló gyülekezeti tagok munkája: környezetükben tapintatosan felmérhetik a segítségre szoruló családok helyzetét, kezdő kapcsolatokat kezdeményezhetnek, közvetíthetnek. Annak pedig egyáltalán nem lenne szabad előfordulnia, hogy egy gyülekezetben olyan segítségre szoruló családok vannak, akik a saját közösségükben sem merik felvállalni kríziseiket, nehézségeiket.

Ha a gyülekezet megszentelt élete abban is megnyilvánul, hogy önmaga határain belül és kívül segítő kapcsolatot tud kínálni a családoknak, nemcsak megéli a hitét, hanem komoly hozzájárulást is ad a hitre segítség szolgáltatásban. Ebben a rendszerben hitelesen hangozhat a tanítás, történhet hittanóra, konfirmációi előkészítés. Az ilyen gyülekezeten meglátszik Isten keze munkája, s ha gyermekeink ezt felismerhetik, ők is szentnek vallják az ő nevét.

Felhasznált irodalom

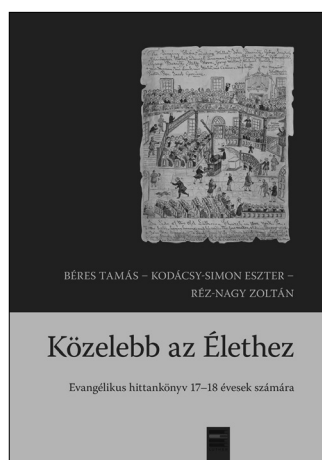
BOWLBY, John 2009. *A biztos bázis. A kötődésemélet klinikai alkalmazásai.* Animula Kiadó, Budapest.

FRIELINGSORF, Karl 2007. *Istenképek. Ahogy betegé tesznek – és ahogy gyógyítanak.* Szent István Társulat, Budapest.

GERHARDT, Sue 2009. *A szükséges szeretet. Az affektusok hatása a kisgyermek agyfejlődésére.* Oriold és Társai, Budapest. /Léleekben Otthon Könyvek./

IMRE Lajos 1943. *A keresztényen vallástanítás.* H. n.

KOMLÓSI Piroska 1997. *A család támogató és károsító hatásai a családtagok lelki egészségére. A család helyzete a társadalomban.* In: *Közösségi mentálhigiéne.* Szerk. Gerevich József. Animula Kiadó, Budapest.

Béres Tamás – Kodácsy-Simon Eszter – Réz-Nagy Zoltán: Közelebb az Élethez

Evangelikus hittankönyv 17–18 évesek számára

Luther Kiadó, Budapest, 2010. 259 o.

Aki kézbe veszi ezt a könyvet, és segítségével elindul felfedezni „a templomot”, új felismerések, megdöbbentő összefüggések, végre megértett magyarázatok élménye előtt áll. Képpé rendeződnek a mozaikdarabkák. Azért szeretem ezt a hittankönyvet, mert kinyitja a világot, hogy észrevegyük, milyen sokféle formában van jelen a keresztény hit kultúránkban és életünkben.

Szabóné Mátrai Marianna, az Evangelikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Intézetének vezetője

Van-e bármiféle esélye manapság érettségiző fiatalok körében egy hittankönyvnek, főleg ha templomlátogatásra invitál? Ez a templom azonban nem tömjénszagú, hanem életszagú, világa izgalmas és mozgalmas, benne prédikálás helyett diskurzus, töprengés, vita, játék kínálkozik, és mindennek

előtt olvasmányélmény. Az általam ismert legjobb hittankönyvek egyike lehetőséget és segítséget nyújt olvasójának abban, hogy saját tempójában, saját ízlése szerint, saját útját járva találja meg vagy fedezze fel magának újra Istent.

Kamarás István akadémiai doktor, vallásszociológus, az ember- és erkölcsismeret tantárgy kidolgozója

Igaz voltunk és felhalmozott adósságaink

Igehirdetés az ECEN-nagygyűlés záró istentiszteletén (1Móz 6,5–8,7,1)

PETER PAVLOVIC

Az Európai Keresztény Környezetvédelmi Hálózat (ECEN) olyan egyházi hálózat, amelynek fő célkitűzése a természetvédelem témájának előmozdítása. Az ECEN az Európai Egyházak Konferenciájának egyik szervezete, amelynek célja, hogy a természettel és a környezettel való kapcsolatáról beszéljen a keresztény teológia és a keresztény életvitel perspektívájából. Kétévente megrendezésre kerülő nagygyűléseit ez év júliusában Prágában tartották. Huszonhárom ország több mint nyolcvan résztvevője gyűlt össze, hogy megvitassa idei témájukat: *Mindennapi kenyерünk – a klímaváltozás korában élve.*

Az Európai Egyházak Konferenciája (CEC, KEK) az európai országok több mint százhusz ortodox, protestáns, anglikán és ókatolikus egyházának, valamint negyven társszervezetnek a szövetsége. Az Európai Egyházak Konferenciáját 1959-ben alapították. Genfben, Brüsszelben és Strasbourgban vannak irodái.

Nóé egyike azon első szereplőknek, akikkel a Bibliában találkozunk. Nagyságával együtt emberi gyengeségeiben ismerjük meg őt. Azt mondhatnánk, hogy Nóé épp olyan hús-vér ember, mint bármelyikünk. A látszat szerint alig különbözik a szomszédaitól. Mégis, Nóé más. Amint a Bibliában olvashatjuk, ő az első emberi lény, akivel Isten szövetséget köt, amely a két oldal – Isten és ember – elköteleződésének kifejeződése. Ő az, akin keresztül az emberiség először menekül meg a katasztrófától. Továbbá ő az, aki megtanítja az utána jövő generációkat – beleértve a miénket is – arra, hogyan építsék fel Istennel való kapcsolatukat. Ez a hármass szemlélet: a szövetség embere, a megmentő és a tanító fogja most gondolatainkat vezetni. Nóé bibliai és történelmi személy. Ám mégsem idealizált hős. Nagyon is mai szereplő, és ebben a tekintetben akár lehetne közülünk egy.

Az özönvíz bibliai történetét sok szempont alapján vizsgálhatjuk. Most azt a kérdést tesszük fel, hogy miért is éri meg Nóéra figyelni és róla gondolkodni – ez pedig a hite és igaz volta. Nóé az az ember, akit igaznak mond a Biblia (1Móz 7,1). Igaz volta a Bibliában úgy rajzolódik ki, mint mások romlottságának ellentéte, mint amely a többi ember szívének csupa gonosz szándékával és gondolatával (1Móz 6,5) ellentétes. Nóé igaz volta ebben a bonyolult helyzetben és a tőle különböző felfogású emberekkel való

kapcsolatán keresztül válik ismertté. Gondoljunk csak végig, milyen nehéz lehetett őszintének és igaznak bizonyulni ilyen körülmények között!

Az igazságosság (igaz lét) a Biblia egyik központi témája. Nóé megmutatja nekünk, mit jelent bibliai értelemben az igazságosság (igaznak lenni). Ez az igazság, amely utat talál az igazságtalanság megnyilvánulásai között, a gyűlölet, az ellentmondás és a rosszakarat között. Fontos ezt felfedeznünk egy olyan időben, amikor az igazságosság számos alkalom és helyzet divatos jelszavává vált, ugyanakkor világunk igazságossága nagyon különbözik attól, mint amiről a Biblia beszél nekünk. Világunk igazságosságát gyakran redukáljuk törvényeskedő formára, szűkös keretek közé, és egyre inkább az az érzésünk, hogy noha sokakat hallunk erről beszélni, valami – talán valami alapvető dolog – hiányzik mindebből. Nóé ezért kihívás a számunkra. A cél nemcsak annyi, hogy felfedjük az „igazság egy részét”, hanem sokkal inkább az, hogy megtaláljuk, mit tehetünk mi magunk az igazságért, s mindezzel együtt mindennap őszintén megvizsgáljuk saját igaz voltunkat az elérendő célhoz viszonyítva.

Ám az igazság nem az egyetlen dolog, amelyet meg kell említenünk akkor, amikor Nóéról beszélünk. Nóé a hit embere volt. Az első dolog, amit észre kell vennünk ebből a szempontból, az az igaz lét és a hit szoros kapcsolata

ta. Az igazság hit nélkül elveszíti lényegi dimenzióját, saját jellegét. Együtt azonban, amint Nőé esetében is, a hitnek van egy nagyon sajátos megnyilvánulása. Nem nagyon tudunk elképzelni semmi olyat, ami távolabb állna a valóságtól annál, amit Isten parancsolt Nőének. Egy olyan időben, amikor minden nagyszerűnek tűnt, amikor semmilyen nyilvánvaló veszély nem látszott a közelben, amikor a Nap ragyogóan sütött, s a hatalmas víztömegek vagy árvizek messze voltak a képzelettől is, Isten elrendelte Nőének, hogy építsen egy bárkát. Valamit, amit nem lehet eltitkolni, ami nem maradhat az egyéni gondolkodás szintjén, elbújtatva mások elől a saját házában vagy szobájában; ami nem maradhat rejtve a szomszéd és a többi városlakó szemelől. Bárkát építeni a szárazság idején nem tűnhetett másnak, mint vagy a bátorság és a bizalom cselekedetének, vagy a teljes butaság és esztelenség tettének.

Nőé így neveltség tárgyává vált, ő lett az, akit lenéztek és megvetettek. Ám Nőé bízott Istenben. Nem törődött azazal, mit mondanak mások. A saját feladatára koncentrált. Annak ellenére, hogy látszólag bolondnak tűnt, s annak ellenére, hogy az Isten szavai által lefestett kép teljesen valószerűtlennek látszott, Nőé bízott, és ennek megfelelően cselekedett. Azt tette, amit kértek tőle. Ma szorosan összekapcsolhatjuk ezt a fajta hitet az óvatossággal és a megelőzéssel.

Ennek komoly jelentősége van. A mi korunkban olyan eszközök vannak a kezünkben, amelyeket Nőé idejében elképzelni sem tudtak volna: előrejelzések, tudományok, analízisek, statisztikák, amelyek életünk szerves részévé váltak. Ezen erőteljes eszközök dacára a problémák, amelyekkel szembe kell néznünk, nem kerülnek el minket. Krízisek és katasztrófák ugyanúgy részeivé váltak az életünknek. Sem a tudás, sem mai modern korunk nem adja kezünkbe a megelőzés és a megakadályozás előnyét. Rengeteg olyan eset van, amely ezt illusztrálhatja. Csehország és a környező országok ideai árvizei többnyire ugyanazokon a területeken ismétlődtek meg, ahol pár évvel ezelőtt is megtörténtek. Mégsem épült ki hatékony védőrendszer. Másik példa lehetne a gazdasági válság, amellyel már több hónapja küzdünk. Ma már világos, hogy a hosszú távú gazdasági szemlélet hiánya miatt felhalmozódó adósságokkal is számolni kell. Európa számos országában jóval a megengedhető fogyasztás szintje feletti életet élünk. És mindezt folytatjuk, még akkor is, ha már sok évvel ezelőtt abba kellett volna hagynunk. Úgy látszik, nem állunk készen arra, hogy felismerjük ezt a tényt, és javítsunk a cselekedeteinken.

A gazdasági kérdések és a környezettel való törődés – két alapvető témája annak, hogyan foglalkozunk a minket körülvevő világgal – nem is állnak olyan távol egymástól, mint ahogy azt sokan szeretnék gondolni. Az adósság, amelyet pénzügyi tranzakcióinkból ismerhetünk, ugyanúgy velünk van a mindennapokban, mint ahogyan az Isten teremtéséhez fűződő kapcsolatunkról beszélünk. Élünk vele,

élvezzük az értékeit, használjuk és kihasználjuk mindazt, amit Isten ad nekünk. Tudjuk, hogy többet veszünk el, mint amennyi járna nekünk. Úgy tekintünk a természetre és a teremtésre, mint olyan elemekre, amelyek által egyre gazdagabbá válhatunk. Nem úgy nézünk a természetre, mint ajándéokra, amelyet éppúgy tisztelnünk kellene, mint ahogyan tiszteljük annak Alkotóját. Nem lenne szabad elfelejtenünk, hogy az adósság a bűn egy formája. Az Újszövetség nyelvén az adósság és a bűn leírására ugyanazt a kifejezést használják. Mindennapi imádságainkban arra kérjük Istent, hogy bocsássa meg adósságainkat, és azért imádkozunk, hogy elrendezhessük a felebarátunk iránti adósságainkat és bűneinket. A mi feladatunk, hogy megszabaduljunk a bűntől, és küzdjünk ellene: a felebarátainkkal szembeni adósság és bűn ellen éppúgy, mint a teremtés iránti adósságunk és bűnünk ellen.

A teremtésben kapott ajándékokkal szemben tanúsított tisztelet hiánya nyilvánvalóvá vált mindennapi életünkben is. Egyre nagyobb adósságokat halmozunk fel, megmérgezzük a teremtést, nem tiszteljük a határait, és valamilyen módon meggyőzzük magunkat, hogy valahogyan mégiscsak tovább fog működni minden. Tovább is folytathatjuk ezt a fajta cselekvést. Éppen úgy, ahogyan Nőé honfitársai gondolták: minden rendben van, semmi nem változik a minket körülvevő világban – és folytatták addigi cselekedeteiket mindenféle szégyenérzet nélkül. De akár tetszik, akár nem, egyre közelebb kerül az a nap, amikor meg kell fizetnünk minden adósságunkat, azokat is, amelyeket a teremtéssel szemben halmoztunk fel. Lehet, hogy nem konkrétan mi leszünk azok, hanem a gyermekeink vagy a gyermekeink gyermekei. Ez akkor sem változtat azon a tényen, hogy a fizetés ideje eljön. Hasonlóan ahhoz, ahogy a gazdasági válság egyértelműen végigtarolt néhány európai országon, a közeli jövőben a teremtés iránti adósságunk is utol fog érni minket.

Nőé és a családja bement abba a bárkába, amely építésének kezdetét Nőé igaz volta és Nőé hite jelentette. Melyik bárkába fogunk mi bemenni? Vajon a mi igazságunk, a mi felebarátainkkal, szomszédainkkal és az utánunk következő generációkkal való kapcsolatunk összhangban van-e a bibliai igazságfogalommal? Vajon a fogyasztásunk – beleértve azokat a dolgokat is, amelyekre talán nincs is szükségünk – nem oka-e annak a ténynek, hogy minden nap ezrek és ezrek halnak meg azért, mert nincs mit enniük? Lehetséges-e összehasonlítani a mi hitünket Nőé hitével? Vajon a mi Istenbe vetett bizalmunk, előrelátásunk és óvatosságunk van-e azon a szinten, hogy elháríthasson egy katasztrófát? Meghalljuk-e Isten szavát, amely ma is arra a rombolásra figyelmeztet minket, amelyet azáltal okozunk, hogy nem tiszteljük az Istentől a teremtésben kapott ajándékot?

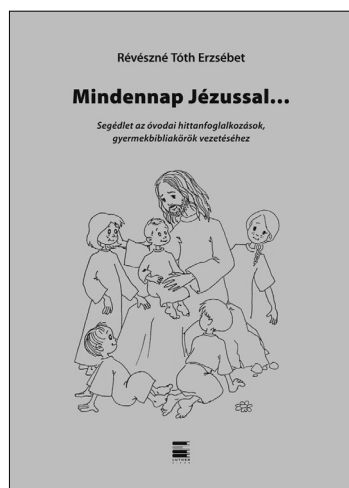
Isten megígérte Nőének az özönvíz után, hogy nem pusztítja el újra a földet. Ez az ígélet azonban nem jogosíthat fel

minket rövidlátó és beszűkült gondolkodásra. Isten ígérete nem azt jelenti, hogy a katasztrófa a teremtés egy részére vonatkozik, s hogy minket nem érint. Éppen az ellenkezőjére mutat: Isten Nóén keresztül tudatos életre hív minket: hitre és igazságra. Hitre, amelyet az Istenbe vetett bizalmunk demonstrálhat. S igazságra, amelyet az utánunk következő nemzedékekhez való méltányosságunk bizonyíthat, azokhoz, akiknek az általunk felhalmozott adósságokat kell majd megfizetniük. Arra hívtunk el, hogy ezekre a gondolatokra reflektáljunk a jelenben, különösen a most véget érő ECEN-nagygyűlés témájára való tekintettel. Konkrétan arra a kérdésre válaszolva, hogy milyen a kapcsolatunk a minket tápláló mindennapi kenyérrrel és étellel. Mindezt a klímaváltozás perspektívájában vizsgáljuk, amely számos új kérdést vet fel számunkra. Ilyenek a pazarlás és a hulladéktermelés kérdése vagy az ésszerű és elfogadható fogyasztás határának vizsgálata. Ezek a mai nap kérdései. Ezek a hitünk felé is megfogalmazódó kérdések.

Ezen sürgető hangok felismerése és elfogadása a nagygyűlés végső következtetése. A végéhez közeledünk, megerősödve abban a felismerésben, hogy ez mindannyiunknak szóló feladat, akár konkrét gyülekezeti tagokra, akár az egész kereszténységre gondolunk: fel kell ismernünk, hogy mi egyenként hogyan tudunk és hogyan akarunk válaszolni az Isten teremtésében kapott ajándékokra! Számos módja van annak, hogy megfogalmazzuk az erre adandó válaszunkat, s a feladatunk az, hogy megkeressük a saját legjobb válaszunkat.

Miután véget ér a nagygyűlés, mindannyian visszatérünk otthonunkba, gyülekezetünkbe, munkahelyünkre, saját országunkba és saját világunkba azzal a tudással, sőt azzal a meggyőződéssel, hogy az Istenbe vetett bizalom nélkül és a felebarátunk iránti igazságosságunk nélkül – anélkül a két tulajdonság nélkül, amelyek Nóé számára alapvetőek voltak a feladata teljesítéséhez – a küldetésünk hiábavalóvá válik. Ámen.

Fordította Kodácsy-Simon Eszter

Révészné Tóth Erzsébet: Mindennap Jézussal. . .

Segédlet az óvodai hittanfoglalkozások, gyermekbibliakörök vezetéséhez

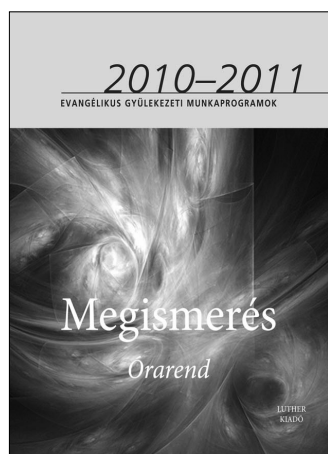
Luther Kiadó, Budapest, 2010. 220 o.

Feladatunk a „hídépítés” a teremtő Isten mint Atya, Jézus mint testvérünk és „családjának” tagjai: a gyermekek, a szülők, az óvodapedagógusok és a hitoktatók között. Ezért nemcsak ismeretanyagot szeretnénk átadni, hanem szeretetet, örömet, békességet, védettséget és biztonságot is.

Ugyanakkor nem szabad a kicsiknek „kemény táplálékot” adni. A legfontosabb üzenetekre, Isten ígéjére a gyerekek a bennük lévő nyitottsággal, bizalommal fogékonyak. Ők még feltétel nélküli befogadók, ha Isten országáról hallanak. Ezért nagyon fontos, hogy életkori sajátosságait figyelembe véve elsősorban a számukra is könnyen érthető bibliai igazságokkal ismerkedjenek meg. A nehezebben értelmezhető részeket pedig csak olyan mélységben és olyan eszközökkel igyekezzünk átadni, hogy a gyermekeket a későbbiekben további ismeretszerzésre sarkallja.

A teremtő Istentől kapott csodálatos világunk együttes felfedezése, a bibliai történetek bemutatása olyan valóságokat tár fel a kicsik előtt, amelyek földi életünk valódi megértését teszik lehetővé.

Tudatában kell lennünk annak, hogy a gyerekek között végzett szolgálattal életre szólóan befolyásolhatjuk a kicsik istenképét, a vallásos ismeretek átadásával pedig megalapozhatjuk keresztyén életük alakulását.

Megismerés

Evangélikus gyülekezeti munkaprogramok – 2010–2011

Luther Kiadó, Budapest, 2010. 190 o.

Négy éve, a *Növekedés* című munkaprogrammal indult el egy tudatos tervezőmunka a gyülekezeti munkaprogramok kidolgozása terén. Az előző év munkatervében dr. Szabó Lajos közzétett egy több évre szóló témajavaslatot. Ez alapján a 2010/2011-es munkaévben a *Megismerés* összefoglaló címmel arra kerül a hangsúly, hogy a gyülekezet a tanulás színtere. A tanítás valóban elemi feladatunk. Jézus nemcsak példát adott a tanításra, hanem parancsot is, amikor a missziói parancsban a keresztséghez kapcsolta az apostolok tanítási kötelezettségét is. A hit nem tudatlanságot és nem járatlanságot jelent. A hit ismereteiben növekedni kell. És ez nem megy tanítás nélkül. A hitébresztés és a tanítás egymással nem állítható szembe. A gyülekezet közössége tanuló közösség.

150 éves jubileumát ünnepli a Gusztáv Adolf Segélyszolgálat

KARNER ÁGOSTON

A reformáció közelgő 500 éves jubileumára való felkészülés közben, a Magyarországi Evangélikus Egyház (a továbbiakban: MEE) 487. évi szolgálatának a megemlékezésére készülve érdemes egy pillanatra megállnunk és megemlékeznünk egy olyan munkaágról, amely egyházunkban 150 esztendő óta folyamatosan funkcionál. Az MEE történetében a hagyományosan az egyház küldetéséhez szorosán fűződő munkaágak (igehirdetés, tanítás, diakónia, lelkipásztori szolgálat) mellett alig-alig akad olyan, amely ilyen hosszú úton „elkísérte” a mindennapi szolgálatban egyházunkat. Ezért is érdemes számba venni ennek a százötven esztendőnek a történéseit, azokra emlékezni, értük a Mindenhatónak hálát adva megköszönni, és a megtett út tapasztalataiból merítve e szolgálati formát továbbvinni és továbbadni utódainknak.

A kezdet kezdete

Gusztáv Adolf (1594–1632) svéd király elkötelezett híve volt a lutheri reformációnak. Nem volt sem felkent „szentje” egyházának, sem hittérítője keresztény hitének. Viszont népének sok tekintetben bölcs vezetője, egyházának hűségese és odaadó tagja volt. Mindössze tizenhét esztendő volt, amikor féltestvére, János herceg lemondott a trónról, és őrá bízta az ország vezetését. Hazájának földrajzi helyzete uralkodásának első percétől kezdve belekényszerítette a szomszédaival való háborúságokba. Amikor az úgynevezett harmincéves háború a „szomszédos” Európa földjén lángba borította a kontinenst, Gusztáv Adolf több szempontból is úgy ítélte meg a helyzetet, hogy egyrészt saját birodalmát, másrészt a nehéz helyzetbe került lutheránus választófejedelmeket katonailag is meg kell védenie. 1630-ban Rügen szigetén szállt partra seregével. Első teendői közé tartozott, hogy a protestáns német fejedelmekkel közös

csapatot szervezzen, és a közel 160 ezres lélekszámú „ellen-séggel” felvegye a harcot.

Gusztáv Adolf csapataival 1632-ben az úgynevezett délnémetországi hadjárat során Lipcse városához érkezett. Vele szemben erős császári hadsereg sorakozott fel. Ekkor már – sajnos – a fejedelmi csapatok nagyobb része elfeledkezett a korábbi svéd támogatásról, és otthagyták Gusztáv Adolf seregét. Gusztáv Adolf a Lipcse melletti Lützennél, 1632. november 6-án ütközött meg a császár és a katolikus liga csapataival. Az ütközetben halálos sebet kapott, és a harcmezőn meghalt.

Az akkori információk lehetőségei közt természetesen ennek a csatának és benne Gusztáv Adolf elestének a híre nem jelentett világszenzációt. A háború folyt tovább, újabb hősokeket „termelt ki”, és újabb személyiségek elestét, valamint városok felégetését és pusztítását vonta maga után.

1832. november 6.

Ez a dátum témánk összefüggésében igen fontos időpontot jelent. Gusztáv Adolf elestének 200. évfordulóján, a lützeni csataterén ünnepi istentiszteletet és megemlékezést tartottak az elesett király emlékére. Az istentisztelet szolgálatát a svéd származású Gottfried Grossmann lipcsei szuperintendens végezte. Ő vetette fel, hogy Gusztáv Adolf nevével egy egyházi alapítványt kellene létrehozni, amely a protestáns hittestvérek megsegítését szolgálná, hiszen Gusztáv Adolf is a protestáns hittestvéreiért vívott harcban áldozta fel életét. A javaslatot elfogadták, és még az ünnepség alatt gyűjtést rendeztek e célra, amely nagyon szép eredményt hozott. Azonban úgy tűnt, hogy a nemes lelkesedés csak pillanatnyi fellángolásból fakadt.

A fellobbant láng azonban nem aludt ki véglegesen. Ugyanis Darmstadt városában – 1841. október 31-én – Karl

Zimmermann, a darmstadti udvari lelkész cikket írt az egyik városi újságba. Ebben megemlítette, hogy a francia katolikusok egy olyan egyesületet hoztak létre, amely a protestáns országokban szétszóródott katolikus hívők (közösségek) megsegítését tűzte zászlajára. Zimmermann október 31-ének alkalmát felhasználva a protestánsokhoz fordult egy hasonló egyesület megalapításának érdekében.

Akkor még Lipcse és Darmstadt olyan „távol” volt egymástól, hogy Zimmermann nem tudott a lipcsei kezdeményezésről, amely éppen ekkor kezdte lángját elveszteni. Zimmermann a következőt írta lapjában: „...szép, ha egyik vagyunk a hitben, de még szebb, ha egyik vagyunk a szeretetben. Ettől a szeretettől indítatva alapítsuk meg a... protestánsok gyámolító egyletét.” (ZELENKA 1885)

A lipcsei kezdeményezés és a darmstadti felismerés „találkozásából” 1842-ben megalakult a Gusztáv Adolf Egyesület Németországban. A létesítendő egyesület teológiai alapját két szentírási idézet egymás mellé helyezésével alapozták meg. Az egyik Jn 21,16, ahol a Feltámadott másodszor kérdezi meg Pétert: „szeretsz-e engem?” Emellett Zimmermann Gal 6,10-t idézte: „...míg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, leginkább azokkal, akik testvéreink a hitben.” Ezzel útjára indult a németországi Gusztáv Adolf Egyesület áldott szolgálata.

Hazai próbálkozás – kísérleti jelleggel

A darmstadti kezdeményezés híre hamar eljutott hazánkba. Az akkori egyetlen protestáns újságnak, a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*nak Székács József volt a szerkesztője, aki a lap egyik számában felvetette a német Gusztáv Adolf-alapítványhoz hasonló magyar szervezet felállításának gondolatát. 1843-ban ez a javaslat az egyház egyetemes közgyűlése elé került. A közgyűlés elfogadta a javaslatot, és egy öttagú bizottságot jelölt ki. Ez a bizottság felkereste a német szervezetet, és jelentésben számolt be útjáról. Ebben – többek között – ezt olvashatjuk: „...hazánk határain belől, saját egyházunk által és saját egyházunk gyámolításán óhajtanánk létesíteni ily gyámintézetet, melynek célja, az apostol ezen szavaiból indulólag (Gal VI.10) »Tegyünk jót mindenkivel, leginkább pedig hitünk sorsosaival.«” (Uo. 7. o.)

Ezt a jelentést az 1844. szeptember 2-án tartott közgyűlés elfogadta, azzal a kitételrel, hogy ennek az egyletnek az „életbeléptetése magán vállalkozásra bízatik” (uo. 10. o.). A határozat jogerőre is emelkedett. A Gyámintézet – ekkor már ezt volt a hivatalos elnevezése – 1845. augusztus 15-én tartotta Budapesten első hivatalos ülését. Már ekkor elhatározták, hogy elnevezésükbe később felveszik Gusztáv Adolf nevét, de ehhez az állam nem járult hozzá.

E nemes kísérlet azonban nem maradt életben. Az 1846. augusztus 15-én tartott egyetemes egyház évi közgyűlésén a Gyámintézet neve már elő sem került. Mindössze egy írás

foglalkozott vele a fentebb már idézett *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*ban, ahol Székács József így parentálta el a Gyámintézetet: „...a leány nem halt meg, csak alszik. Felkölte azt Isten kegyelme és az egyház jó szelleme idejében.” (SZÉKÁCS 1846) Székács József, a későbbi „nemzet papja” jó prófétának bizonyult.

Hazai kísérlet – sikerrel

A szabadságharc leverése és az azt követő esztendőök nem voltak alkalmasak arra, hogy az MEE – akár csak szervezeti kérdésekben – kilépjen a nagy nyilvánosság elé. Az első ilyen alkalom 1858. január 1-jén nyílt egyházunk előtt. Ekkor újra megindulhatott az egyházi sajtó szolgálata. Ekkor indult újra a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*, amely meghatározó szerepet vállalt egyházunk szellemi és szervezeti újjáépítésében. Ennek a lapnak egyik szerkesztője az a Székács József volt, aki olyan „szépen” búcsúztatta a Gyámintézet első próbálkozását tizenkét esztendővel azelőtt. Székács József újra felvetette a Gyámintézet kérdését, beépítve azt az MEE szervezeti átalakításának és szellemi megújulásának a programjai közé. Egyik cikkében így írt erről: „Maradjunk szorosán a hazai hivatalos egyház jogkörében, s ez által is adjuk értésére mindenkinek, hogy gyámintézetünk nem csupán szabad, hanem kötelező vállalkozás egyházban egyházért, hol közegyházunk szegény ügyének ellátása közös teendő.” (ZELENKA 1885, 44. o.)

Elsőként a Dunántúli Egyházkerületben kezdte meg a Gyámintézet áldott szolgálatát 1860 májusában. Majd az 1860. október 10-én tartott egyetemes gyűlés elé került a Gyámintézetről szóló előterjesztés Székács József által. A közgyűlés a beadványt elfogadta, és az egyetemes ülés jegyzőkönyvének bizonyossága szerint a 22. pontban kimondta az egyetemes egyházi gyámintézet megalakulását.

Az MEE azóta e dátumot tekinti a Gusztáv Adolf névével fémjelzett, de mindvégig az MEE keretein belül szolgálatot végző hazai munkaág „születésnapjának”. Ennek a 150. évfordulójára emlékezünk ezzel a rövid értékeléssel. Az első próbálkozás a belső és külső körülmények miatt elbukott, de az elmúlt 150 esztendő egyértelműen bizonyította, hogy ez a szolgálati ág életképes volt és életképes ma is.

Gyámintézettől Gyülekezeti Segélyig

A Gyámintézet programja – amelyet néhány nappal az egyetemes közgyűlés után, 1860. október 15-én szavaztak meg – sok elgondolkodtató feladatot sorol fel. Csak egyet idézünk ebből. „Kellő anyagi eszközök hiányában egyház csak tengődik s nem képes azon magasztos céloknak megfelelni, melyekre hivatva van... Az egyetemes ágostai hitv. ev. egyházi gyámintézet célja: már létező egyháza-

ink [gyülekezeteink – K. Á.] s tanintézményeink felsegélése, s a hol kívánatlik, újjáknak felállítása, – s ezen cél a hívek bár mi módoni kényszerítése nélkül, egyedül a keresztény szeretet önkényes áldozatai által kívánja létesíteni.” (ZELENKA 1885, 67–72. o.)

E program aztán a gyakorlatban élő valósággá vált. A Gyámintézet (később Gusztáv Adolf Gyámintézet) 93 éves fennállása alatt töretlenül végezte eredeti programjában megadott szolgálatát. (Egyetlen pontosító kiegészítést azért kell tennem. A Gyámintézet működésének folyamatosságából két esztendő kimaradt. Ugyanis 1944 és 1945-ben, amikor a háború végigsöpört hazánkon, majd az egész országot érintő anyagi pusztulás tönkretette városainkat, falvainkat, egyházi épületeinket, elszegényítette híveinket, valamint a népességünkre szakadt infláció ellehetetlenítette az adakozást, akkor a Gyámintézet is kénytelen volt szüneteltetni – az addig megszokott mértékben és szervezettségében – munkáját. De ezt a későbbiekben – lelkiükben is megerősödvé – gazdagon pótolta.)

Egyházunk sokirányú munkájából külön kiemelném annak a sajátos egyházi helyzetnek a felismerését és programjába vételét, hogy az MEE a tárgyidőszakban is – és mind a mai napig – szórvány- és kisebbségi helyzetben élt és él hazánkban. Ez pedig azt jelentette és jelenti, hogy a missziói munka fontosságát a maga sajátos feladatai között mindig fontosnak tartotta. Ez pedig a szórványok megerősödését és a hívek lelkipogondozásának a rendszerességét jelentette.

A Gyámintézet is, mint az MEE egyik szolgálati ága, a háború után szembetalálta magát az egész egyház belső és nem utolsósorban külső anyagi, szellemi és társadalmi problémáival. A várható, majd lassan kialakuló politikai helyzet nemcsak az MEE belső egyensúlyára, a hívek egyházhoz kötődő kapcsolatára, hanem az egyes egyházi szolgálatok végzésére is kihatott. A külső nehézségek mind jobban válságba kényszerítették az addig oly sok áldással működő szolgálatát. A Gyámintézet életében döntő fordulatot jelentett az 1953. szeptember 27-én Celldömölkön tartott utolsó közgyűlés. A közgyűlés hálás szavakkal emlékezett meg a gyámintézet 93 éves működéséről, köszönetet mondott munkatársainak, és a következő mondattal megszűntnek nyilvánította a magyarhoni evangélikus gyámintézetet: „Amikor a 93 éves gyámintézet félreáll, a közgyűlés Isten áldását kívánja a munkát folytató Gyülekezeti Segélyre és annak újjonon megválasztott munkásaira.”¹ A stafétabot ilyen átadása a szolgálatot reménykedő szívvel továbbadó „versenyzőknek” hitből fakadó magatartásáról tesz bizonyosságot. Legalább a 150 éves jubileum alkalmából az MEE minden gyülekezetének hálaadó imádsággal kellene megemlékeznie az MEE Gyámintézetének 93 esztendőn keresztül végzett, pontosabban elindított szolgálatáért.

Gyülekezeti Segély

Az ismert körülmények miatt (a belső egyházi struktúra átrendeződése, a külső politikai nyomás felerősödése stb.) a Gyámintézet valós szolgálata már e korszak előtt részben megváltozott, illetve korlátozottá vált. Amikor a fenti „átadás” megtörtént, akkor nemcsak e szolgálati ág helye és a közegyházhoz való viszonya változott meg, hanem a neve is. Mégis azt kell mondanunk, hogy a Gyülekezeti Segély mint egyházi munkaág egyértelműen a Gyámintézet jogutódja, és feladatában – a körülményeket figyelembe véve – a Gyámintézet nyomvonalán igyekezett szolgálatát végezni.

Az 1953-as zsinat által a szeretetszolgálatról alkotott VIII. törvénycikk 18. paragrafusa kimondja, hogy a gyülekezetek egymást segítő kölcsönös szeretetmunkáját a Gyülekezeti Segélyre bízta. Ezzel a Gyülekezeti Segély szolgálata az MEE szerves részévé vált. Elvesztette önálló egyházi egyesületi (egyleti) függetlenségét és ezzel együtt járó, bizonyos értelemben vett tevékenységét is. Ugyanakkor munkájával és feladatával betagozódott az egész egyház vérkeringésébe. Bár az új egyházi törvény leszűkítette mozgásterét, és a többi munkaterülethez hasonlóan szorosabbra fogta az egyházvezetés által való irányítást, de alapvető célkitűzését és hatásmechanizmusát sikerült a gyámintézeti múltból átmenteni. A Gyülekezeti Segély szolgálata továbbra is szem előtt tartotta az MEE szórvány-, illetve kisebbségi helyzetét, az egyház lélekszámában történt változást, amely hangsúlyossá tette az „egymás terhének hordozására” kapott isteni parancsot. Természetesen az első esztendőket kezdeti nehézségei mint gyermekbetegségek fellelhetők e területen is. De hamarosan „kinőtte” e hiányosságokat. Ezt az elért eredmények is bizonyítják.

Tudjuk jól, hogy minden statisztikai adat csak alapos elemzés után válik reális igazolássá az adott környezetben. Amikor arról szólnak, hogy a Gyülekezeti Segély munkába állásának az első évében – 1954-ben – országos tekintetben 236387 forint került a Gyülekezeti Segély pénztárába, és ugyanennyi összeg került kifizetésre, akkor tudjuk, hogy a mai olvasónak ez az adat nem sokat mond. Viszont – a rendelkezésre álló adatok szerint – ekkora összegből akkor, az '50-es évek derekán egy egyszerű (nem gépiesített és nem központi fűtéses) falusi lelkészlakást fel lehetett építeni. Ma más körülmények között és más anyagi helyzetben élnek, Istennek legyen hála, egyházunk hívei, mint 1954-ben.

Amit a Gyülekezeti Segély szolgálatáról őszinte szívvel el lehet mondani, az részben ellenmondásos. Egyrészt abban a gazdasági, társadalmi és politikai helyzetben, amelyben a Gyülekezeti Segély az első két évtizedében végezte szolgálatát, nem volt egyszerű dolga. Nagyon szűk keretek közt tudta csak a megfelelő anyagi bázist összegyűjteni, amelyből támogatni tudta a rászoruló gyülekezeteket. Ugyanakkor – és ez a pozitív értékelés erről a szolgálati

¹ Gyámintézeti közgyűlés jegyzőkönyve 1953.

ágról – nagyon sok gyülekezet ezekből az adományokból tudta rendben tartani épületeit, modernizálni lelkészlakásait, gyülekezeti tulajdonban maradt épületeit. Később nagy segítséget jelentett a kis gyülekezeteknek a szórványmunkában szükségesnek látszó motorkerékpárok, majd később Trabantok fenntartási költségeinek a kiegészítésénél. Elmondhatjuk, hogy a Gyülekezeti Segély szerényen, de hatásosan végezte szolgálatát. Istennek legyen hála, a '60-as évek végétől kissé tágult a lehetőségek köre. Egyházi lapunkban, az *Evangelikus Élet*ben rendszeresen jelentettünk meg cikkeket, amelyek a Gyülekezeti Segély szolgálatát voltak hivatva publikálni, másrészt a Gyülekezeti Segély országos és egyházmegyei felelősei rendszeresen látogatták a gyülekezeteket.

Az 1970-es évek elején – ekkor már hivatalosan is – a Gyülekezeti Segély felvette a kapcsolatot több külföldi testvérszervezettel. Első renden a Német Szövetségi Köztársaság Gusztáv Adolf Egyesületével (a későbbiekben GAW), a Német Demokratikus Köztársaság Gusztáv Adolf Egyesületével (Lipcse), az osztrák evangélikus egyház keretében működő Gusztáv Adolf Egyesülettel. Ezekkel a testvéri szervezetekkel többoldalú kapcsolat is létesült. Így évről évre növekedett a tőlük kapott pénzbeli támogatás, amely már komoly segítséget tudott biztosítani egy-egy templomot építő vagy tatarozó gyülekezetnek, közegyházi építkezések megtervezésénél is számíthattunk segítségükre. Számos gépkocsi, technikai felszerelés, lelkészek részére nyelvtanfolyamok, ösztöndíjak biztosítása stb. köszönhető külföldi testvéreinknek. Ebben az időszakban ezeknek a testvérszervezeteknek a segítségével a Gyülekezeti Segély nagyobb összegekkel támogatta egyházunk diakóniai intézményeit, a gyermekotthonokat és idősotthonokat egyaránt.

A Gyülekezeti Segély ugyanakkor más – elsősorban németországi – egyházi szervezettel is szoros kapcsolatot tudott kialakítani. Így például a német és osztrák Luther Márton Egyesülettel, amelyeknek a profilja nem a segélyezés volt, inkább a teológiai képzés és a teológiai irodalom megismertetése, ezért ezen a téren is nagy hatást tettek a magyar teológiai gondolkodásra. A legfrissebb teológiai irodalom, könyvek és folyóiratok érkeztek könyvtárainkba, lelkészi ösztöndíjak, magyar egyházi szerzők könyvkiadási lehetőségei, teológiai konferenciákon való részvétel anyagi és szellemi támogatása nagyjából a Gyülekezeti Segély szolgálatán keresztül valósult meg. De ugyanezt mondhatjuk el a diakónia területén végzett szolgálatról is. Mindez nemcsak materiális segélyeket jelentett diakóniai intézményeink részére, hanem nagyon sok személyi kapcsolat kialakulását vagy megerősödését is. Ugyanakkor – és ezt sem hallgathatjuk el – az MEE és a bajor tartományi egyház között kialakult és ma is egyre jobban mélyülő kapcsolat létrejöttében 1972 óta a Gyülekezeti Segély és a bajor tartományi egyházban működő diakóniai szervezet aktív együttműködése is fontos szerepet töltött be.

E kapcsolatok tették lehetővé, hogy a Gyülekezeti Segély kezdeményezésére valóra váljon a régi terv: mivel e szolgálati ág a Gyámintézet megalakulásakor Gusztáv Adolf nevére vette fel, úgy tűnt, ismét itt az ideje, hogy elnevezésében a protestáns fejedelemre emlékeztessen.

Gusztáv Adolf Segélyszolgálat

A Lutheránus Világszövetség Budapesten tartott nagygyűlése után egy esztendővel az MEE ismét – az előbbinél szerényebb és csendesebb, de szórványegyházunkhoz méltó – ünnepségre készült. Ugyanis ekkor szándékoztunk megünnepelni a hazai segélyszervezet, a Gyülekezeti Segély és jogelődje, a Gyámintézet létrejöttének 125. évfordulóját. Az ünnepséget Kecskeméten, 1985. október 12–13-án tartottuk. Ezen az alkalmon szinte hiánytalanul részt vettek a Gyülekezeti Segély külföldi partnereinek a vezetői vagy küldöttei. Az ünnepségre egy kamarakiállítással is készültünk, amely bemutatta a Gyámintézet és a Gyülekezeti Segély szolgálatával kapcsolatos könyveket, sajtókiadványokat, röplapokat, jegyzőkönyveket. Az ünnepség másodnapján a külföldi vendégek a bács-kiskuni egyházmegye gyülekezeteiben végeztek istentiszteleti szolgálatokat.

Ezen a jubileumi ünnepségen került bejelentésre, hogy a Gyülekezeti Segély beadvánnyal élt az MEE országos presbitériuma felé, kérve, hogy a segélyszolgálat elnevezésébe kerüljön vissza Gusztáv Adolf neve. Ez az őszi presbitériumi ülésen meg is történt. Így elnevezésében igyekeztünk mi is hálás „tagjai” lenni annak a ma már nemzetközi közösségnek, amely a szórványokban és kisebbségekben élő protestáns testvéreink anyagi és szellemi, teológiai és hitmélyítő megsegítését tűzte zászlajára.

A Gusztáv Adolf névvel fémjelzett egyesületek hagyományai közé tartozik, hogy úgynevezett vándorgyűléseket rendeznek, ahol bizonyosságot tesznek erről a szolgálatról. A magyar Gusztáv Adolf Segélyszolgálat – emlékezésül a Gyámintézet utolsó hivatalos ülésének a helyszínére – 1989. szeptember 23-án Celldömölkön tartotta vándorgyűlését. Ezen vendégként képviseltette magát a nyugatnémet GAW alelnöke és a nyugatnémet MLB egyik vezető munkatársa.

A dolog természetéből adódik, hogy a '90-es évek elejétől a Gusztáv Adolf Segélyszolgálat külföldi testvérszervezetei, amelyek mindeddig baráti és testvéri társaként segítettek és támogatták szolgálatunkat, régi, de újjászerveződő egyesületeket találtak egyházunkon belül. Így a német és az osztrák Luther Márton Egyesület (MLB) testvéri szeretettel köszöntötte az újjászerveződő magyar Luther Márton Társaságot, a bajor tartományi egyház diakóniai szervezete a bajor tartományi egyház egészével együtt partneri kapcsolatba lépett a Magyarországi Evangélikus Egyházzal.

A 150 éves jubileum

Százötven esztendő csak az emberi élet mértékéhez képest nagy idő, Isten mértékével mérve egy szempillantás. Nekünk, visszaemlékezőknek, akik mindössze egy kisebb szeletét tudjuk ennek az eltelt időszaknak áttekinteni, beláthatatlanul soknak tűnik. Számunkra, akik hosszabb vagy rövidebb időt töltöttünk – egyházunk megbízásából – e szolgálatban, most már csak egy marad: hálaadás az Úrnak, aki megáldotta egyházunkat hűséges szolgálattal, akik a saját városuk, falujuk, gyülekezetük mellett a távolban élő hittestvérekre is gondoltak. Akiknek a szívében Pál apostol szavai visszhangra találtak, és a Galatákhoz írt levél fentebb már idézett két mondatának az üzenetét meghallva és befogadva, testvéri szeretettel meghozták anyagi

áldozatukat hittestvéreik megsegítésére. Köszönjük a sok szívből jövő szeretetet!

Örömmel tehetünk biznyságot a régi szolgatársakra emlékezve, hogy elgondolásuk és álmuk a Gusztáv Adolf Segélyszolgálat mai munkásaiban is elkötelezetten tovább él. A szívében hordozott láng fénye és ereje felragyogtatja Isten ma is munkálkodó, megsegítő és megtartó kegyelmét.

Felhasznált irodalom

Gyámintézeti közgyűlés jegyzőkönyve. 1953. szeptember 27.

SZÉKÁCS József 1846. Merengések. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap.* V. évf. 36. sz. 850–854. o.

ZELENKA Pál 1885. *A magyarhoni Egyet. Ev. Egyházi Gyámintézet múltja és jelene.* Miskolc.

Rövid szó egy hosszú életről

100 éve született id. Szabó Lajos lelkész (1910–1995)

KEVEHÁZI LÁSZLÓ

Már a cím is emlékezős: *id. Szabó Lajos* testvérünk és szolgatársunk rövid szavú, hosszú életű elődünk volt. Rövid szavában megfontoltság, hosszú életében áldás rejlett.

1910. szeptember 14-én született Felső-Szakonyban. Keresztelése szeptember 25-én történt. „Az édesapa Szabó Lajos felső-szakonyi földműves, az édesanya Bak Irma nemeskéri születésű evangélikus” – áll az anyakönyvben. A családban nem volt ismeretlen a lelkészi hivatás, *id. Szabó Lajos* nagybátyja, Szabó István is lelkész volt, a gyülekezet adatai szerint az első szakonyi származású, Kemenesmagasiban (1913–1943) szolgáló lelkész. A sor nem szakadt meg: Szabó Lajos fia, Lajos és unokája, András is a lelkészi hivatást választotta.

Szabó Lajos a helyi iskola elvégzése után a soproni evangélikus líceumban tanult és érettségizett. Szorgalma és tehetsége már az alsó- és középiskolában is megmutatkozott. 1933-ban kitűnő eredménnyel végezte el teológiai tanulmányait a Soproni Hittudományi Egyetem teológiai fakultásán. Ifj. Pröhle Károllyal, a későbbi professzorral a líceumban és a teológián is együtt tanultak; gondolkodásuk hasonló, barátságuk életre szóló volt.

Kapi Béla püspök avatta lelkésszé Győrött. Előbb ugyanitt, majd Körmenten és Szombathelyen volt segédlelkész. Ebben az időszakban töltött egy ösztöndíjas évet a németországi Erlangenben. Eddig a rendszeres teológia és a filozófia állt hozzá legközelebb, Erlangenben fordult érdeklődése a gyakorlati teológia felé.

1943. május 4-én már kissomlyói megválasztott lelkész-ként kérte Isten áldását házasságára Ihász Magdolnával. Az esketés szolgálatát feleségének édesapja, Ihász László kisbabeti lelkész végezte. Az Ihász család férfitagjai, felesége felmenői apai ágon több mint nyolcvan éven át álltak lelkészi szolgálatban Kisbabeton. Az esketési szolgálatot végző lelkész ikertestvére, Ihász Mihály is lelkész volt Kertán. Ihász Magdolna családja anyai ágon – a Stelczer család – soproni származású volt. Mindkét Stelczer lány, Elza és Paula (akik ikrek voltak), lelkészhez ment feleségül.

Szabó Lajos és Ihász Magdolna házasságát Isten három gyermekkel – Tamás (1944), András (1947) és Lajos (1953) – és hat unokával áldotta meg. A családcentrikus gondolkodás és a gyermekszertet mindig jellemezte őt. A legközvetlenebb módon unokái tapasztalták meg ezt latin- és németórák, a tanulásban való sokféle segítség formájában, és a kirándulásokon, amelyek szabályos ismeretterjesztést és a nyugat-dunántúli táj, történelem, értékek és emberek szeretetét táplálták beléjük.

Kissomlyón volt gyülekezeti lelkész (1940–1966), majd Kőszeg városában folytatta szolgálatát (1966–1981). Ez a negyvenegy esztendő töltötte ki életének és szolgálatának leghosszabb idejét. Két cikluson át a vasi egyházmegye esperese volt (1963–1975). 1981-ben nyugalomba vonult és Szombathelyre költözött, de kiegészítő szolgálatot továbbra is készséggel végzett ott és másutt is, amíg egészsége megengedte. A szombathelyi gyülekezetben testvéri, befogadó

közösségre talált, amelyben otthonosan mozgott haláláig. Szívesen vált egykori káplánja, Fehér Károly „káplánjává”, és segítette a gyülekezeti adminisztrációban, helyettesítő szolgálatokban, templomban, sőt templom- és parókiakertben. Figyelemre méltó, de nem új vonás életében, ahogy nyugdíjas korában a szombathelyi kis lakása udvarában és a templomkertben szívesen és szakértelemmel kertészkedett. Egész életében szerette a természetet. Hajnalban kelő, kertet művelő, töprengő, gondolkodó ember volt. Szükszavú embernek ismerték, aki szerette a csendet. Ez azonban soha nem gátolta kapcsolataiban és lelkipásztori szolgálatában. Értékes gondolatokkal teli igehirdetéseivel tanította-vezette a rábízottakat. Tartalmas írásaival segítette lelkésztársait. Jól felkészült teológusként elismert tekintély volt a lelkészi karban. Hirtelen halála a hosszú élet után sokakat megrendített: 1995. szeptember 27-én hunyt el váratlanul és gyorsan, nem betegágyon vagy kórházban. Október 6-án temették Szombathelyen a Jáki úti temetőben.¹

A lelkész

Kissomlyó

„Engem a gyülekezet 1940. január 28-án választott meg lelkészévé. Megelőzően két hónapon át segédlelkési minőségben szolgáltam itt” – olvassuk a kissomlyói gyülekezet történetének összefoglalásában. Ami pedig szolgálatának értékelését jelzi: „talán a filiáknak fokozottabb gondozásba vétele említendő” – írja. A „talán” nemcsak szerénységét árulja el, hanem azt is, amit ottani szolgálatában leglényegesebbnek látott. „Dukán és Borgátán hetente tartunk vasárnap délután istentiszteletet (a helyi kissomlyói vasárnap délelőtti istentisztelet mellett), a többi filiában (Egyházashetye, Káld, Jánosháza, Köcsk) átlag kéthetente. A heti bibliaórák pedig most nemcsak Dukán és Borgátán folynak, hanem Egyházashetyén is, és az adventi, böjti időszakban heti köznapi könyörgéseket tartunk még Káldon is” – olvassuk jelentésében. Szolgálata felpezsdítette a filiákat, szórványokat, a rábízott vidéket. Úgy is fogalmazhatunk, hogy becsülettel elvégzett minden irodai munkát, de „mozgékony” lelkész volt, aki utánament híveinek, fontosnak tartotta és élete végéig gyakorolta a lelkipásztori látogatást. Hozzátehetjük, hogy szolgálatának kezdetén lovaskocsival járta a vidéket segédlelkészeivel együtt. Sőt kezdetben sokszor gyalog rózta a kilométereket nagy lépteivel, vagy kerékpáron, 1953-tól motorkerékpáron ment hívei után, később tanult meg autót vezetni.

¹ Bencze Imre lelkésztársa emlékezett meg róla az 1997-es *Evangelikus naptárban*, esperes utódja, Fehér Károly pedig az *Evangelikus Életben és a Lelkipásztorban*.

Szolgálata nyomán *belső megelevenedés* is támadt. Ezen a vidéken először tartottak a gyülekezetekben igehirdetés-sorozatokat. Az 1940-es évek elején különböző ifjúsági táborokat is rendeztek, az ifjúságra különösen gondja volt. „Ha viszonylag későn is, de eljött az evangélikáció gyülekezetünkbe. Az első evangélikációt Kovács Géza győri lelkész tartotta 1947-ben, majd Laborci Zoltán és Mitykó Zoltán lelkészek is szolgáltak egy-egy hetes sorozattal” – írta. Lelkészi jelentése alapján növekedés mutatkozott az úrvacsorázók számában. Az offertóriumok összege is emelkedett. Egyre többen utaztak a gyülekezetből országos konferenciákra. 1941-ben létesült Kissomlyón gyülekezeti terem olyan alkalmak számára, amelyeket nem a templomban tartottak. A következő években az iskolát és tanítólakást hozták rendbe, előzőleg pedig a lelkészlakás is megújult.

Kőszeg

1966–1981 között, tizenöt évig szolgált kőszegi lelkészként. Emlékezők helyett szólaljanak meg itt a jegyzőkönyvek szolgálati idejéből. Mindjárt megválasztásával kapcsolatban ezt olvassuk az 1965. decemberi 5-i jegyzőkönyvben: „Mohr Imre felügyelő és többek felszólalása után a presbitérium egyhangúlag Szabó Lajos kissomlyói lelkészt, a Vasi Evangélikus Egyházmegye esperesét ajánlja a közgyűlésnek meghívásra.” A közgyűlésen pedig két hét múltán: „...ellenvélemény nem volt, mire Baráth Pál espereshelyettes Szabó Lajos kissomlyói lelkészt, a Vasi Egyházmegye esperesét a Kőszegi Evangélikus Egyházközség törvényesen meghívott lelkészeének jelenti.”

Nem sokkal beiktatása után ez áll a jegyzőkönyvben: „A lelkész szükségesnek tartja külön *előadások tartását az egyháztanács tagjai számára*.” Ez az előadás-sorozat egész itteni szolgálata alatt tartott. Az előadást mint műfajt nagyon szerette, és fontosnak tartotta a gyülekezet tanítása céljából. Előadásainak témái: az *Agenda*, az egyházi törvények ismertetése, az egyház és az egyházi emberek szolgálata, a presbiteri eskü, megemlékezések különböző egyházi események alkalmából. Ez a terve és elhatározása két tényre utal: egyrészt egyházunk szolgálatát közel akarta hozni a gyülekezethez, másrészt akkoriban még nem volt általános a rendszeres foglalkozás a presbiterekkel, ahogy ma mondjuk: a munkatársképzés. Ő nagy súlyt helyezett a munkatársakkal való együttműködésre, illetve képzésükre. Szolgálata alatt kezdődött el a vasárnapi igehirdetésekre a laikusokkal való közös készülés hetente egy alkalommal. Mindvégig gondot fordított arra, hogy a gyülekezeti szolgálatokhoz munkatársakat képezzen vagy elküldje őket felkészítő konferenciákra. Sorukból külön is kiemeljük a gyermek-bibliaköri vezetőket, akikre nagy gondja volt. Ügyelt arra, hogy Kőszegen meg ne szakadjon a heti egy alkalommal, illetve a nagy-

ünnepek első napján tartott német nyelvű istentisztelet sora. Sok energiát fektetett a német nyelvű szolgálatokba. Szeretettel gondozta a Kőszeghez tartozó filia, Kiszsidány gyülekezetét is. Az 1967-es évben 146 *lelkipásztori látogatást* végzett. Ez azonban csak egyetlen év. Ki tudja, hány látogatást tett negyvenegy esztendőn keresztül? A halála előtti napokban is kórházban járt, a korábbi szolgálati helyeiről Szombathelyre bekerült testvérek között. Kétségtelen, hogy szolgálatát nemcsak az irodában és a szószéken tartotta lényegesnek, hanem a betegágyak mellett is. Szolgálatát „több lábon állt”, ez tanító példa ma is.

Szolgálatának tekintette az *építkezéseket, renoválásokat* is. 1967-ben került elő először a templomrenoválás ügye. Nem volt könnyű a Műemlékvédelem engedélyét megszerezni. Végül az Országos Műemlék Felügyelőség és a Lutheránus Világszövetség segítségével, valamint a gyülekezet hatalmas adományával elkészült a templom. Mai szemmel is óriási munka volt ez lelkésznek és gyülekezetnek egyaránt. Ilyen nagy templomfelújításról a gyülekezet eddigi története nem szól, csak a 2009-ben bekövetkezett árvíz kár miatt 2010-ben végzett munka hasonlítható ehhez a teljes felújításhoz. A műemlék *orgona* is szívügye volt. Ő hívta meg először Kőszegre a Lutheránia énekkart Weltler Jenő karnagy vezetésével. Nagy alkalom lehetett ez mind az énekkarnak, mind a gyülekezetnek. Mondhatjuk, hogy ettől az időtől alkalmas a kőszegi orgona koncertekre is.

A 2009-es kőszegi viharra és a templomot elborító vízre és sárra gondolva külön érdekes, prófétainak mondható a következő mondat a lelkész 1977-es jelentéséből: „Mindenesetű a templomba folyik. Itt áll meg a víz.” A gyülekezet mai gondja tehát már ekkor is és állandóan gond volt, hiszen a türelmi rendelet idején épült templom a város legmélyebb pontján áll. A nehézségekhez hozzájárult a kőszegi technikum kollégiumának építése; ezzel a gyülekezet udvara kisebb lett, és megszűnt a több évszázada megszokott rálátás a templomra.

Az esperes

Tizenkét évet, azaz két ciklust szolgált végig a Vasi Egyházmegyében. Ma huszonhárom gyülekezet tartozik ide, akkor több volt. Egy-egy gyülekezetben nemcsak a lelkészt kereste fel, hanem a felügyelőt és a gondnokot is. Különösen meleg baráti viszony fűzte Berzsenyi Miklós egyházmegyei felügyelőhöz, és legjobb barátjához, az espereshelyetteshez, Baráth Pál nemescsói lelkészhez. Vele osztotta meg lelkészi és esperesi gondjait is. Szoros barátság fűzte Mohr Imre akkori kőszegi gyülekezeti felügyelőhöz is. Legendás kötődése volt a kissomlyói időben Horváth Sándor dukai felügyelőhöz, akinek az unokája Kovácsné Tóth Márta vönöcki lelkész. De minden lelkésszel igyekezett a testvéri, kollegiális kapcsolatra. A lelkészek gyűléseire külön készült, s az,

aki egyébként társaságban nem volt a szó embere, egy-egy LMK-n minden témához alaposan készülve hozzászólt. A gyülekezeteket Szabó Lajos nemcsak mint esperes járta végig, hanem örömmel ment, ha ideje engedte, sok gyülekezetbe helyettesíteni is. Ebből a sorból kiemelkedik a nemescsói és az őrimagyaródsi gyülekezetben és a hozzájuk tartozó filiákban végzett helyettesítő szolgálata, amelyet utolsó szolgálati éveiben nagy hűséggel, több éven át végzett. Örömet lelte ebben a feladatban.

Az igehirdető

Különösen komolyan vette a szószéki szolgálatot. Ez nem jelenti az istentisztelet leszűkítését a prédikációra, mert Szabó Lajos már a maga korában a liturgia (tehát az egész istentisztelet) megújulásának ügyét is szorgalmazta. Különösen nagy gondja volt a vasárnapi énekválasztásra, hogy az ének minden esetben előkészítse vagy erősítse az igehirdetést. De azt is tudta, hogy az igehirdetés a szíve az istentiszteletnek és a lelkészi szolgálatnak. Igehirdetéseire precízen készült. A „szótlan” ember a szószéken megelevenedett.

Legyen szabad ezen a ponton személyes szót mondanom. Abban az időben, mint pilisi lelkész, szabadságaim jó részét Kőszegen töltöttem. Mindig élmény volt igehirdetéseit hallgatni; ezek nívósak, tartalmasak és gyülekezetnek szólóak voltak, ha hallgatásuk nem is volt mindig könnyű. Az igehirdetést azonban nemcsak gyakorolta, hanem szívesen tanulta és tanította is. Erre utalnak megjelent cikkei. A *Lelekipásztor* hasábjain harmincnégy igehirdetési előkészítője jelent meg, az *Örömhír* című igehirdetési gyűjteményben két kidolgozott igehirdetése. Mindehhez lehetne csatolni alaposan átgondolt és leírt igehirdetéseit, ha meglennének, de csak gyorsírással teleírt füzeteknek sokasága maradt a fiókjában.

A teológus

A teológia mint tudomány is megragadta. Ezt dolgozószobájában, nem kis könyvtárának magányában is egy életen át művelte. A rendszeres teológia az erlangen-i ösztöndíjas év óta különösen érdekelte, de elsősorban a homiletika szemszögéből. Másként fogalmazva az foglalkoztatta, hogyan kell megszólaltatni Isten üzenetét, az egyház tanítását világunkban. Talán megfordult gondolataiban: nagy feladat lehetne a jövőben lelkésznevelés tanítása, lehet, hogy szívében erre is készen volt. Felkészülését tekintve bizonytalannal. Meg is keresték hivatalosan a teológiai akadémiairól, de ő ragaszkodott kemesaljai gyülekezetéhez. A lelkészi munkában is nagyon szeretett tanítani. Szeretett a konfirmációi előkészítőt és a hittant. Szigorú volt, de még ma is találkozni lehet olyanokkal, akiket ő tanított,

és mind a mai napig emlékeznek rá: határozott evangélikusságát idézik fel. Egész munkásságát meghatározta az erlangeni teológia hitvallásos kötődése. Tudományos gondolkodásának és munkájának jelei azok a dolgozatok, amelyek ugyancsak a *Lelkipásztorban* jelentek meg. Érdekesek a témák, mutatják érdeklődésének tág körét:

- Istennel való kapcsolatunk és feladataink – 40. évf. (1965), 208–215. o.
- Egyházi hivatal és egyetemes papság – 40. évf. (1965), 345–353. o.
- Presbiterek a diakóniailag strukturált gyülekezetekben. Tisztemet hűségesen elvégeztem (Jel 2,10 és Lk 16,10) – 50. évf. (1975), 453–458. o.
- Az Ágostai hitvallás magyarul – 53. évf. (1978), 617–6?? o.
- Evangélikus sajátosságaink: Isten az igehirdetés által hív el egyházat és küld szolgálatba – 55. évf. (1980), 272–279. o.
- Halál – örök élet az Újtestamentom tükrében – 57. évf. (1982), 598–607. o.
- A keresztség Isten rendje. (Tanulmány a keresztség lutheri tanításának aktualitásáról és továbbmutató jelentőségéről) – 58. évf. (1983), 25–32. o.
- A keresztség az elveszett világ reménysége (Mt 27,41–50) – 59. évf. (1984), 193–196. o.
- Tekintély és szabadság a nevelésben (A fegyelmezés elvi és módszeres kérdései) – 18. évf. (1941–1942), 299–303. o.
- Könyvismertetések a Könyvtár rovatban – 21. évf. (1945), 9–11. o.
- A konfirmáció mint lelkipásztori alkalom – 1947, 82–84. o.
- Amiben máig se mondhatunk „igen”-t. Werner Graf *Ja und Nein* c. könyve alapján elmélkedés felekezeti különállásunk igei háttéréről – 34. évf. (1959), 528–534. o.
- A hit által való megigazulás összefüggése a munkatetikával – 34. évf. (1959), 643–651. o.
- Isten és népe az Ótestamentomban – 38. évf. (1963), 287–296. o.
- A keresztség Isten rendje (Tanulmány a keresztség lutheri tanításának aktualitásáról és továbbmutató jelentőségéről) – 58. évf. (1983), 25–32. o.
- A világnak szánt reménység proklamációja az LVSZ VII. budapesti nagygyűlésén. 59. évf. (1984), 394–400. o.

Az 1940-es évektől 1984-ig írt, dolgozott több mint négy évtizeden át. Az igehirdetéssel foglalkozó írásai és előké-

szítói általában ifjabb éveiben születtek. Vannak már dolgozatai is ebből az időből, de elmélyültebb írásai a későbbi életszakaszából valók. Arra is érdemes figyelni, hogy 1981-ben nyugdíjba vonult, de teológiai munkáját, írásainak kiadását nem hagyta abba. Nyugdíjasként is friss maradt szellemileg. Ebben az időben is több tucat teológiai könyvet jegyzetelt ki, de ezt is sajnos a számunkra megfejthetetlen gyorsírással. „Az ember addig él, amíg dolgozik” – írta valaki egy 16. századi reformátorunkról; ez a mondás Szabó Lajos életére és munkájára is vonatkozik. Sőt, mintha erre az időre aránylag több munkája is megérlelődött volna. A szűk beszédű, szolgálatra mindig kész lelkipásztor a szó szoros értelmében *gondolkodó* ember volt.

Ha tartalmilag nézzük írásait, első helyre az igehirdetéssel kapcsolatos munkáját kell tennünk. Olyan lelkészt ismerünk meg ebből a szempontból, aki nemcsak maga készült pontosan és precízen, hanem erre kész volt szolgatársait is tanítani, serkenteni. Ez különösen is megmutatkozott segédlelkészeinek életében, akiknek hosszú sorát igyekezett felkészíteni a lelkészi szolgálatra. Álljon itt segédlelkészeinek névsora:

Kissomlyó: Bárány Gyula, Benkő Béla, Fehér Károly, Szabó Zoltán, Magyar László, Zsigmondy Árpád, Dorn Vilmos, Madocsai Miklós, Barcza Béla, Molnár Jenő, Görög Zoltán, Rác Miklós.

Köszeg: Francisci Guidó, Kiss Szabolcs, Joób Olivér, Weltler Sándor, Ittész János, Görög Zoltán.

Nehéz lenne írásait tartalmilag „osztályozni”. Mégis megemlítendő, hogy elsősorban evangélikus egyházunk sajátosságai, „forrásaink” izgatták leginkább, sok írása erre utal. Ezzel együtt neki az is fontos, ami ebből következik: a cselekvő keresztyén élet. Ebből a teológiai gondolkodásból fakadtak etikai, szociáletikai írásai. Summázva: a forrásból (Szentírás, hitvallási irataink, egyház tanítása) merítve él és szolgál az egyház, a lelkész és a keresztyén ember. Egészen röviden: hitből fakad a cselekedet – így summázható teológiai gondolkodása.

Id. Szabó Lajos alakja érdemes arra, hogy születése 100. évfordulóján felidézzük. Szolgálatra sok tekintetben ma is előremutató: külsőleg a szótlan kötelesség embere volt, de az evangéliumból merített étellel. Az evangéliumot hirdette azzal együtt, ami annak meghallásával jár. Tudományos munkája pedig megérdemli, hogy műveinek listája, bibliográfiája is megjelenjen és tanítson ma is. Az a reményünk, hogy azok között van, akik az örök istentiszteleten dicsérik az Urat; bennünket pedig, akik még úton vagyunk, tanít a földi istentiszteletre, és mutatja az utat az örök felé.

A recepciónak folytatódnia kell

A Barmeni Teológiai Nyilatkozat. Vezérfonal a dokumentum tanulmányozásához

OROSZ GÁBOR VIKTOR

FEKETE Károly: *A Barmeni Teológiai Nyilatkozat*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2009.

Nyilvánvaló, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház 2010-ben teljesen más kulturális, gazdasági és politikai helyzetben levő országban végzi feladatát, mint amilyenben a német protestánsok éltek 1934-ben. Egyértelmű, hogy az állam berendezkedése demokratikus, és nem a nemzetiszocialista eszme uralja. Világosan körvonalazódik az az európai meggyőződés, amelyben nincs helye a kirekesztésnek, a faji vagy vallási alapú hátrányos megkülönböztetésnek. Ebből talán az következne, hogy a *Barmeni teológiai nyilatkozatnak* semmi mondanivalója nincs számunkra?

Ha ez így lenne, akkor Fekete Károly – a Debreceni Református Hittudományi Egyetem tanszékvezető docense – bizonyára nem írt volna a nyilatkozatról egy alapos, a magyarországi recepció történetére is figyelő könyvet. *Bölcskei Gusztáv* püspök ajánlásában olvasható: „A *Barmeni teológiai nyilatkozat* határvonalat jelöl ki. Világosan megmutatja, hol van és hol nincs a helye az egyháznak, minek van és minek nincs helye az egyházban.” És mindennek mércéje nem a hangos többség által skandált vélt érték, hanem egyedül Isten ígéje, amely – ahogyan a nyilatkozat végén áll – örökké megmarad! A dokumentum aktualitását éppen az ígével vetekedő emberi gondolatoknak az igazságtól való elhatárolása jelenti, attól a valóságtól, amely egyedül a názáreti Jézus Krisztusban ismerhető fel. Nincs más igazság, nincs nyárspolgári megalkuvó kényelem, de a felelősségre elhívott ember cselekvésének igenis jogosultsága van, ha életének zsinórmértékét meghamisítják, és idegen eszmék hangzavarába fojtják.

A könyv első részében a szerző a német egyházi harc (*Kirchenkampf*) bemutatására vállalkozik. Az úgynevezett német keresztények (*Deutsche Christen*) korszerű kereszténységet ígértek, jóllehet a korszerűség kimerült az ígét megcsúfoló hazugságokban. Hitler hatalomra jutását így Isten egyetemes kinyilatkoztatásának mondták, az

egyeduralom elvének (*Führerprinzip*) bevezetését az egyházban szorgalmazták, és végül ott is támogatták a zsidók kirekesztését és az antiszemitizmust. Hangoztatták, hogy a Bibliából ki kell törölni mindent, ami zsidó eredetű. Megjelent a politikai messianizmus tévképzete. Olyan jelszavak uralták a fiatalok gondolkodását, mint a „Dicsőségem a hűség!” SS-jelszó, vagy a „Velünk jön el az új kor”. Ebben a politikailag és egyháziilag is felfokozott helyzetben kezdett ébredni a német Hitvalló Egyház.

Wuppertal város Barmen nevű kerületében 1934. május 29–31. között hitvalló zsinatot tartottak. Ekkor olvasták fel azt a korábban elkészített tervezetet, amelyet Hans Asmussen evangélikus lelkész, Thomas Breit egyházfőtanácsos és Karl Barth, a neves református teológus fogalmazott meg a német keresztényekkel szemben. A nyilatkozatot százharminckilenc zsinati tag egyhangúlag fogadta el. Török István debreceni professzor utólag így értékelte az elfogadás jelentőségét: „A keresztény józanság túllátott a kezdeti sikerek ígérletén, és prófétai módon az előre látott végzettől akarta megmenteni az országot.” Fekete Károly könyvének következő részében közli a nyilatkozat 1954-es fordítását Török professzor tollából, bár tudjuk, hogy több magyar fordítás is elérhető: evangélikus részről Benczúr László vagy Groó Gyula munkája, de a református Márkus Mihály és Juhász Tamás fordítását is méltán említhetnénk. A továbbiakban részletekbe menő, ám világosan megfogalmazott gondolatok által mélyedhet el az olvasó a nyilatkozat szerkezeti felépítésében és tartalmi jelentőségében. A szerző végül a hazai recepció kapcsán úgy emlékezik meg ifj. dr. Varga Zsigmondról, mint a „magyar Bonhoefferől”, akit vértanúsága által „tanítónká avatta az Élet Ura”.

Ha méltató soraimat azzal kezdtem, hogy „nyilvánvaló”, akkor most gondolataimat úgy fejezem be, hogy talán ma mégsem egészen nyilvánvaló mindaz, ami ellen a *Barmeni nyilatkozat* megfogalmazói felemelték szavukat. Ezért a hazai recepciónak folytatódnia kell. És ennek szakértő elősegítéséért köszönet illeti a kötet szerzőjét.

Élő kapcsolat a szeretet és az élet Istenével

KEREPE SZKI ANIKÓ

FRIELINGS DORF, Karl: *Istenképek. Ahogy beteggé tesznek – és ahogy gyógyítanak*. Szent István Társulat, Budapest, 2007. 85 o.

„Az Istenről és az Istennel kapcsolatosan szerzett tapasztalatok olyan sokrétűek, mint maga az élet” – írja Karl Frielingsdorf (11. o.). És ha valakiben egyoldalú istenkép bontakozik ki, segíteni kell, hogy megtapasztalja azt is, ami hiányzik az Istennel való kapcsolatából.

Nem lehet pontosan meghatározni, leírni, hogy milyen Isten, de mindenkinek van egy tudatos vagy tudattalan istenképe, amely meghatározza az Istennel való kapcsolatát. Ezeknek az elképzeléseknek a többsége a gyermekkorban gyökerezik.

A kisgyermek még nem szavakban, hanem képekben gondolkodik, így az istenkép korábban alakul ki, mint az istengondolat, azaz először valahogyan elképze li Istent. Hogy milyen képet alkot Istenről, az nagymértékben függ a közvetlen környezetétől. Az egész atmoszféra, amelyben a gyermek felnő, képes befolyásolni az Istenről alkotott képeket – például egy hegyek között felnőtt kislány Istene hegyek és zöld fák között, egy nagyvárosban élő fiúé pedig szürke betontömbök fölött trónol. De elsősorban az számít, hogy milyen az anyával és az apával való kapcsolata. Ehhez járulnak még a nagyszülők, nevelők (óvónők és tanítók), rokonok, lelkészek, hittanárok, katechéták stb.

Mivel Isten „lényegileg kifejezhetetlen a maga »ittlétében« és jelenvalóságában” (19. o.), fennáll a veszélye, hogy egyoldalú istenkép alakul ki. A tudatos és a tudattalan istenképek is elmentmondhatnak egymásnak – például, ha a szülők Isten tekintélyére hivatkoznak, ugyanakkor ők nem a szerint él ik az életüket, vagy ha az anya és az apa eltérő képeket közvetít Istenről.

A gyermek fejlődése, szellemi érése, illetve a későbbi vallásos élmények az eredeti istenképet módosíthatják. Erre feltétlenül szükség van, ha negatív istenképet hordoz valaki, ami például általánosan jellemző egyes okkult mozgalmak, asztrológiai tanácsadók, sátánkultuszok, szekták körében, és belső nyugtalanságot okoz. Ezzel szemben a pozitív, „üdvös” istenképek belső békét és vigaszt adnak.

Az Istenről alkotott negatív, romboló képekkel nem könnyű szembenézni és leszámolni, hogy helyet kapjon a gyógyulás, a szeretet és az élet. A könyv segít ebben: konkrét tanácsokat és példákat is tartalmaz, hogy hogyan lehet segítséget nyújtani az Istennel való kapcsolat rendezésében.

Négy romboló hatású istenképet sorakoztat fel a szerző, és négy olyat, amely a gyógyulás során át kell hogy vegye az előbbie k helyét. Az első a démonikus Bíró-isten, aki szorongás- és félelemkeltő „Super-isten” (43. o.), kérlelhetetlen, aki minden ballépést megbüntet. Nem tűr ellentmondást, és nem

ismeri az irgalmat, jóságot. Sokan önbüntetéssel próbálják kiengesztelni, ugyanakkor nem érznek felelősséget saját életükért, hiszen ezt végső soron Istennek köszönhetik, ezért állandóan szemrehányást is tesznek neki. Nekik az irgalmas és szerető Atyát kell megtapasztalniuk, aki szabadságot biztosít gyermekeinek, akkor is, ha ezáltal el is hagyhatják, és tárt karokkal várja őket, mint az atya a tékozló fiút. Ezt az irgalmat csak akkor lehet megérteni, ha önmagamat Isten gyermekének tartom, és az Istennel való szeretetkapcsolatból táplálkozom.

A démoni Halál-isten azzal rombol igazán, hogy félreismérik, jónak tartják. Hátterében az húzódik meg, hogy milyen volt a gyermek és az anya kapcsolata, hogy kívánt vagy nem kívánt gyermekként jött-e a világra. Ez a negatív istenkép egzisztenciális félelmet vált ki, főként azért, mert kiszámíthatatlan: hol barátságos, hol elutasító, minden ok nélkül. Az, akinek nem kívánták a születését, tudattalanul is a halál árnyékában él.

A halál démonával az életre adott határozott igent kell szembeállítani. Jézus Krisztus az élet forrása. Jézus a feltámadás és az élet, aki legyőzte a halált. Aki őt követi és hisz benne, örök életre jut. Meg kell szólalnia az élet utáni vágyak: „Élnem szabad, akarok élni, én élek!” (61. o.)

A harmadik negatív istenkép a Könyvelő-isten, aki nem más, mint egy felügyeleti szervezet, aki mindent lát és mindent felró. Szinte mindenki kapcsolatba hozza a kérlelhetetlen Bíró-istennel. Sokszor azért él ik meg Istent így, mert a szülők visszaéltek a vallásos nevelés során azzal, hogy Isten mindent lát, és állandó szorongást és büntudatot alakítottak ki gyermekükben. A Jó Pásztor ezzel szemben szereti a juhait, és gondoskodik róluk. Rajtuk tartja a szemét, de nem azért, hogy számon tartsa a hibáikat, hanem hogy bajuk ne essen.

Az utolsó romboló hatású istenkép a Teljesítmény-isten, akinél csak a teljesítmény számít, és figyelmen kívül hagyja az ember lehetőségeit és határait. Főként az elsőszülöttek választják már gyermekkorban a teljesítmény- és sikerorientált túlélési stratégiát. Természetesen a teljesítmény hozzátartozik az emberi léthez, de mindig szem előtt kell tartani a célt: a teljesítmény előmozdítja-e az ember életét, vagy inkább akadályozza azt.

A termékenység Istene az, aki felválthatja az előbb leírt Hajcsár-istent, hiszen a teljesítmény önmagában nem cél. Van, amikor egyszerűen csak Istenre kell hagyatkoznunk, ő lehetőséget ad a növekedésre. Az ember önmagában is értékes, és nem csupán annyit ér, amennyit teljesít.

A lelkészek, hittanárok, katechéták sokszor találkozhatnak olyan keresztény emberrel, aki valamilyen vallási krízissel küszködik, amelynek hátterében az egyoldalú istenkép húzódik meg. Szükségük van arra, hogy helyreigazítsák helytelen elképzeléseiket, és ehhez nyújt segítséget ez a könyv.

Emlékezés Kovács Imre (1954–2010)

evangélikus lelkész szolgálatára

ROSTÁNÉ PIRI MAGDA

„Ha valaki rákbeteg, óhatatlanul gondolnia kell a halálra. Hiszen a rák félelmetes híre onnan van, hogy bele lehet halni, mégpedig egy hosszú, keserves menetelés után. Persze nem erre készül, nem ezt várja az ember. Az életet várja, amely csodálatos és mámorító – s ezt így, amikor a betegség miatt kevesebb van belőle, pontosabban látjuk, mint amikor még magától értetődőnek tűnt.

Az életet várja, de egyre fogynak mellőle a betegtársak, így aztán a halállal is számolnia kell.” Ezekkel a sorokkal indította *Kovács Imre* Misericordias Domini vasárnapjának homiletikai előkészítőjét 2010. április 13-án. Személyesen, bármennyire szeretett volna, már nem tudott jelen lenni a lelkészi munkaközösség ülésén. Sosem felejttem el azonban azt a beszédes csöndet, amely azután telepedett fraternitásunkra, miután felolvastam gondolatait a pásztorolás fontosságáról.

Imre mindig nagyon plasztikusan fejezte ki magát. Mondanivalóját mindig illusztrálta – egy kemenesalji idős ember bölcs mondásával, esetleg irodalmi idézettel vagy egy filozófus gondolatával. Fényes elméje, mint a szivacs, minden tudást magába szívott, analizált és szintetizált, hogy azután beszélgetés, vita közben elemi erővel törjön felszínre a tudás. Anyai nagyapjától, a bölcs parasztembertől jött ez a tudásszomj. Míg a szülők dolgoztak, nagyapa és unokája Szombathely könyvtárait járták.

Felnőttként sokáig kereste az útját: főiskolát, egyetemet, fizikai munkát háta mögött hagyva jelentkezett 30 éves korában az Evangélikus Teológiai Akadémiára, ahol végre megtalálta helyét. Elméleti gondolkodóként főként az ismeretelmélet, a filozófia és az irodalom tudománya foglalkoztatta.

1989-ben ordinálta dr. Nagy Gyula püspök, majd kiküldte őt a kemenesmagasi és a kemenesmihályfai gyülekezetekbe, ahol 1991. április 6-án iktatta be Bálint László esperes.

Közösségeiben mindig nagy empátiával viseltetett a gyülekezeti tagok iránt. Megismerte a kemenesalji embereket, és ez teljesen átformálta őt. Ettől kezdve az elméleti gondolkodáshoz szorosan kapcsolódott a gyakorlat. Gondolkozásának megtámogatását leginkább Dietrich Bonhoeffer és Paul Schneider teológiai munkásságában találta meg. A Mevisz keretein belül táborokat szervezett mozgássérülteknek a kemenesmihályfai paplakban, amelyek azóta is működnek.

Feleségével, Tóth Mártával együtt többször hívták őket más, nagyobb gyülekezetekbe, de sosem mozdultak. Ha megkérdezték, miért, szeme sarkában huncut mosollyal Imre csak annyit mondott: „Ez az én úri huncutságom.”

Két és fél éves betegsége alatt, amennyire csak ereje engedte, részt vett a gyülekezetek életében. Eleinte személyesen, később rövid vasárnapi üzeneteken keresztül tartotta a kapcsolatot gyülekezeteivel.

Még halála előtt egy héttel is folyamatosan dolgozott. Küldte az idézetekből összeállított illusztrációs anyagot a *Lelkipásztor*nak, írta azt a könyvet, amelyet betegsége elején kezdett el, ha tudott, segített feleségének felkészülni a hittanórákra. Anyagot gyűjtött, rendszerezett. A Kemenesmagasi Népdalkör és Citerazenekar számára készülő új lemezükhöz bibliai és irodalmi szövegrészeket gyűjtött. (A lemez bemutatója egy héttel halála előtt volt.)

Keserves kínokkal teli volt a betegség két és fél évnyi ideje, de mindez eltörpült az utolsó hét végtelenül hosszúnak tűnő haláltusája mellett. Felesége és három gyermeke volt éjjel-nappal mellette. 2010. július 12-én, hajnalban, még pirkadat előtt hívta haza az élet és halál Ura. Mire mindent elrendeztek körülötte, a vönöcki parókia nagy szobájának keletre néző ablakain át a felkelő nap fénye ragyogott a gyászoló családra, megerősítve őket a feltámadás boldog reménységével.

Aquinói Szent Tamás úrnapi éneke
Babits Mihály fordítása
(részlet)

„Óh igaz Kenyér, jó Pásztor,
Jézus, óvj az elbukástól,
te táplálj és te palástolj
s add hogy a feltámadáskor
üdvnek látói legyünk.
Te, ki mindent bírsz és értesz,
s e földön táplálsz és éltetsz,
tedd, hogy szent népeddel, ékes
asztalodnál majd az édes
örökségben részt vegyünk!”

Igehirdetés Kovács Imre temetésén

Róm 8,38–39

FABINY TAMÁS

Egyszer egy beszélgetésben egy József Attila-vers kapcsán a következőket mondta (mert ő nagyon szeretett beszélgetni, József Attiláról pedig kiváltképp szeretett beszélgetni): „Az igazi papnál a szerep nem fojtja meg a személyiséget. Nem azt teszi, mint József Attila *Engem temetnek* című versében a megénekelt pap, hogy a gondtalan üdvű Istent dicséri, és semmi köze nincs ahhoz, ami tulajdonképpen ott történik.”

„A pap mosolyog és derűsen
Gondtalan üdvű istent dicsér.”

Amikor Kovács Imre ezt a verset idézte, akkor gondolt-e erre az órára? Vajon alkalmazta-e magára: „engem temetnek”?

Mert idézni, azt nagyon tudott. Hamvas Bélát és Pilinszkyt, Szabó Lőrincet és Dosztojevszkijt. Vagy még hitelesebben egy kemenesmagasi parasztasszonyt, egy vönöcki öregembert, egy kemenesmihályfai gyermeket. Vagy éppen Arisztotelészt, akinek mondatával József Attila sekélyes papját is szembesíti: „a katarzishoz hosszú út vezet”.

Hosszú út? Egy élet ötvenöt esztendeje aligha nevezhető hosszúnak. A két és fél éves „menetelés” annál inkább. Ezért nem vagyunk képesek mi sem mosolyogva egy gondtalan üdvű Istent dicsérni. Sokkal inkább együtt vívódunk Pál apostollal, aki az ígénket megelőző szakaszban erőtlenségről, valamint a teremtett világ sóhajtozásáról és vajúdásáról beszél. Hogy ez a földi élet a hiábavalóságnak vettetett alá. Igen, együtt vívódunk Pállal, aki így sikolt: „*En nyomorult ember! Ki szabadít meg ebből a halálra ítélt testből?!?*” Majd szembesülünk az apostol másik költői kérdésével: „*Ki választana el minket a Krisztus szeretetétől? Nyomorúság vagy szorongattatás, vagy üldözés, vagy éhezés, vagy meztelenség?*”

Sok kérdőjelet használ Pál apostol. Mint ahogy Kovács Imre is szerette a kérdőjeleket. Akár a mások által megfellebbezhetetlennek vélt tekintélyek megkérdőjelezését, akár az immanens vagy transzcendens világ törvényszerűségeinek firtatását. Ezért aztán szögezzük le: Imre nem volt könnyű fiú. Sem vitapartnerként, sem teológusként, de olykor talán férjként és apaként sem.

Annál nagyobb dolog, hogy tudván tudjuk: őt megragadta, elemi erővel megragadta Isten szeretete. Amelytől „*sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény*” nem választhat el.

Így lehetett a szépreményű, sármos fiatalemberből élete egy pontján teológiai hallgató. Aki jócskán idősebb volt

évfolyamtársainál, de aki nem röstellt tanulni. Maga mögött a főiskolai évekkkel, a kőművesek kemény életformájával, a katonaságnál tanúsított megannyi lázadásával, új szintet hozott a teológiába. És itt sem adta fel lázadásait.

Új szintet hozott az egyházba is. Eredeti látásával, de még manírjaival is. Az ő Luther-kabátja a maga palástjével egészen más, mint a miénk. A szószéken nem szónokolt, hanem történeteket mesélt. Kis színészeket, amelyeket mindenki értett, amelyekben bárki magára ismerhetett. Olykor még egy igehirdetés közben dalra is fakadt, és tiszta hangon énekelt fájdalmas magyar népdalt vagy zsidó dallamot. Halkan bűgő szavára oda kellett figyelni. Nemcsak beszélt egy újfajta, a korábbinál hitelesebb egyházképről, hanem a maga területén meg is valósította azt. A férfiakat a demizsonkőr keretében tudta bibliórásra hívni és ott megszólaltatni. A '80-as évektől kezdve az elsők között vezetett mozgássérülteknek tábort. És éppen ő, az örök lázadó és merész kísérletező ragaszkodott a hagyományos formákhoz. Mert tudta, milyen ereje van a hagyományoknak. Ennek jegyében biztatta még néhány héttel ezelőtt is konfirmandusait a Jézushoz való hűségre a mi egyházunkban.

„Nem lehetek veletek ezen az ünnepen, ezért így szeretnék néhány gondolattal köszönteni benneteket. Néhány olyan gondolattal, amelyek most a betegségemben is egyre jobban megerősödtek bennem, és ezért szeretném azokat a lelketekre kötni. Minden körülmények között maradjatok hűségesek Istenhez, és szeressétek nagyon Jézust! Sosem fogtok csalódnni benne! Bármerre is visz az életutatok, ő mindig veletek marad, megígérte és meg is fogja tartani! [...] Szeressétek az egyházat! Az egyház minden időben gyöngye, törékeny és gyarló. De Krisztus mégis hűséges hozzá, ezért bízhatunk abban, hogy Krisztus hozzánk is hű marad, akkor is, ha mi gyengék, törékenyek és gyarlók vagyunk.

Isten segítsen és vezessen benneteket!

Tisztelendő bácsi”

Kedves testvérek! Aki, íme, még halála után is bátorít a „gyöngye, törékeny és gyarló” egyházban való megmaradásra, és főképpen a Jézushoz való ragaszkodásra, arról joggal elmondhatjuk, hogy őt sem élet, sem halál nem választja el Isten szeretetétől.

Az egyház közössége valóban fontos volt számára. A Vas megyei lelkészek fraternitása vagy a lelkészkonferenciák közössége. Vagy a Balatonszárszón, majd Bonyhádon megrendezett Mevisz családós táborok. Elfelejtethjük-e

iszonyatos erejű szerváit a röplabdapályán? A dramatikusan igehirdetéseket? Az éjszakába nyúló beszélgetéseket, amelyek lezárásaképp együtt énekeltük Radnóti Miklós *Éjszaka* című versét?

Isten szeretetét élte meg azokban a közösségekben, amelyekben élt, a Kemenesalja evangélikus hagyományokat ápoló, mára azonban mindinkább elszegényedő falvaiban. „Itt kicsik a házak, legalább nem takarják el az égboltot” – mondta egyszer. Negyedszázadon keresztül itt szolgált feleségével, Mártival együtt. Persze, hogy hívták máshova, nagyobb gyülekezetekbe is. De ők hűek maradtak az itt élőkhez. „A mi hiúságunk, hogy itt maradunk” – vallotta. Egy írásában az ugyancsak Kemenesaljáról származó költőt, Weöres Sándort búcsúztatta. „A Kemenesalja búcsúját írom, a gyermekkor tájait, néhány öregemberét, akik emlékeznek még az úrfira. Erdőszelek búcsúznak, meg galagonyabokrok, a bölcsességet még őrizők, kapás öregasszonyok, kiknek arcában, ha halványabban is, de még Krisztus-szem világít.” Ugyanezek a tájak, talán ugyanezek az öregemberek – és akik az elmúlt évtizedekben lettek azzá –, ugyanezek az erdőszelek most lelkipásztortól, Kovács Imrétől búcsúznak. És velük együtt búcsúznak galagonyabokrok, a bölcsességet még őrizők, kapás öregasszonyok, kiknek arcában, ha talán még halványabban is, de még mindig Krisztus-szem világít...

És búcsúzik a család. Márti, aki mindig arra törekedett, hogy az intellektus mellett az érzelmek képezzen egyensúlyt a családban. Máté, aki férfiasan helytállt a betegség idején is, Mártika és Magduska, akiket oly gyengéd szálak fűztek édesapjukhoz.

Sem mélység, sem magasság nem választhatta el Kovács Imrét Isten szeretetétől. Hadd fogalmazzak így: saját gondolatainak mélysége vagy éppen előadásainak magasröptűsége sem választhatta őt el ettől a szeretettől. Betegsége során egyre formálta őt – és vele együtt mindannyiunkat – az Úristen. Méltósága megőrzésével nézett farkasszemet a kórral. Közben pedig folyamatosan reflektált a benne – lelkében és testében – zajló folyamatokra. E reflexiók részeként írta könyvét, *Pengeélen* címen, *Egy rákbeteg lelkiész gondolatai* alcímmel. Ebben a pillanatban nem tudhatjuk, mennyi készült el a műből. Egy ilyen kötet talán szükségszerűen torzó kell hogy maradjon... Az igehirdetés és a szépirodalom kapcsolatáról írt esszéje a közelmúltban jelent meg a *Credo* folyóiratban. Ugyanígy rendszeresen, a szó szoros értelmében az utolsó fázisig gyűjtötte a *Lelkipásztornak* az igehirdetések elmélyítését, azok asszociációs horizontjának kitágítását szolgáló illusztrációkat. Ki tudja, hány és hány szószéken visszhangozhattak az általa gyűjtött értékes gondolatok! Talán holnap és a következő vasárnapokon is Kovács Imi jó ízlésének megfelelő szemelvények tarkítják egyikünk-másikunk igehirdetését.

Betegségének első diagnosztizálását követően léptünk be az adventi időbe. Tudatosan választott jókívánásait

írásban és szóban is kifejezésre juttatta: „*Meglátogat minket a felkelő fény a magasságból; hogy világítson azoknak, akik sötétségben s a halál árnyékában lakoznak, hogy igazítsa lábunkat a békesség útjára.*” (Lk 1,78–79) Mikor, ha nem most van arra életbevágóan szükségünk, hogy valaki lábunkat a békesség útjára igazítsa?

Imi kimondhatatlan testi szenvedéssel látogatta meg az Úristen. „Csak csont és bőr és fájdalom”, ahogy Radnóti írta. A maga szemérmességével persze rejtegette ezt. Hieronymus Bosch képeit idéző szenvedő arcát csak azok láthatták, akik közvetlenül mellette voltak. Csontjait csak ők tudták volna megszámlálni. De feleségén és gyermekein kívül vele volt, gyakran azonban rejtőzködve, az a valaki, akit úgy hívunk: fájdalom férfia, betegség ismerője. És amikor utolsót dobbant Imi szíve, akkor nyílt meg igazán ennek a titokzatos valakinek a szíve, hogy befogadja kimerült gyermekét.

És akkor, abban a percben a fájdalomtól meggyötört arc kisimult, mint egy csecsemőé.

Kovács Imre tanúságtételét hagytam igehirdetésem végére. Jó néhány évvel ezelőtt, szellemi és fizikai ereje teljében vetett papírra egy írást, amelynek ezt a címet adta: *Hiszem a test feltámadását.*

„Hiszem a test feltámadását.

Másképp nem is hinnék.

Hiszem, hogy a szellem által ezerszer megalázott test, az anyag, megkapja majd azt a méltóságot, amely megilleti. Az időközön túl, minden földi tülekedés végső elsimításakor, amikor a szolgák a Szolgák Szolgájától elveszik jutalmukat. És mindannyiunk néma rabszolgája, az anyag, elsőként részesül majd a kitüntetésben. És dicsősége talán nem is lesz egyéb, mint az, hogy kivétel nélkül mindenki megpillantja, és mindenkor látja kimondhatatlan szépségét, mesterkéletlen, játékos eleganciáját. Ebben hiszek, mert a test feltámadásában hiszem látásunk feltámadását is.

Hiszem, hogy rányílik majd szemünk az Ige által teremtetett anyagba kezdettől elrejtett vigasztalásra.

Hiszem, hogy a teremtés Őrizője megőrizz mindent, ami a keze nyomát őrzi, s amiben valaha is a kedvét lelte. Ezért hiszem, hogy megmaradnak a fák mint fák, a kutyák mint kutyák, a gyerekek mint gyerekek. Minden, ami a teremtő Ige gyönyörűségében született a mulandóságra. Az Ige nem múlik el. Ezért marad meg minden, ami az Igétől született. Megmarad, mert újjászületik. Megfürödnek, de önmaguk maradnak. Fehér ruhába öltöznek, és ragyognak majd ámuló szemünk előtt.

Hiszem, hogy a kutyák és a tehenek szemének szomorú barnája lesimíttatik, hogy öröm költözzék a tekintetükbe. Hiszem, hogy szavak nélküli szolgálatuk jutalmául elnyerik ők is azt a könnyű derűt, ami a Történet végén áthatja a mi Urunk és egyetlen, egyetlen boldog reményünk, a feltámadott Krisztus alakját.

Hiszek a test megdicsőülésében. Hogy – mint elvásott ruhát – levetheti majd fájdalmait és erőtelenségeit. Hiszem, hogy a csonka-bonkák, a kéz és láb nélküliek angol kerिंगőt járnak majd az új teremtés örökre maradandó rétein. És a fűszálak ragyogva egyenesednek fel könnyű lábuk után.

Hiszem, hogy az időnap előtt elpusztultaknak és elpusztítottaknak megadatik mindaz, amiben részük itt nem lehetett. Feltámadott és megdicsőült testük örök jelenében egyszerre élhetik meg a gyermekkor bizalmát – félelmek nélkül; a kamaszkor szabadságát – kíméletlenség nélkül; a felnőttkor munkálkodását – a birtoklás vágya nélkül; az öregkor tűnődését – szomorúság nélkül.

Hiszem, hogy megdicsőült testünkben őrizni fogjuk mi is ráncainkat és sebeinket, ahogyan Krisztus felmagasztalt teste is őrizi a szögek helyét. Úgy fogjuk majd hordani ezeket, mint egy öreg papucsot, amely egyre inkább hozzánk tartozik. Ahogyan a Megváltó viseli örökre sza-

badításunk emlékeit, úgy hordhatjuk majd mi is szabadságunk emlékeit.

Hiszek a boldog tülekedésben, amelyben csak mosolygunk a régi kérdésünkön: „De hogyan férünk majd el annyian?” Hiszek a végidők terített asztalában, ahol senki sem kérdezi a szomszédját: „Te hogy kerülsz ide?” És hiszem, hogy az asztal gyertyáinak fényében már semmit sem kell kérdeznünk, és minden imádság beszélgetéssé változik majd át.

Hiszem, hogy egyszer majd „...fözlúgnak a hamuszín egek, / hajnalfele a ravensbrücki fák. / És megérik a fényt a gyökerek. / És szél támad. És fölzeng a világ...”

Hiszem a test feltámadását.”

Gyászoló gyülekezet! Szeretett testvéreim! Kovács Imre saját prédikációja lehet a mi vigaszunk a temetésnek ebben az órájában. Sem élet, sem halál, sem magasság, sem mélység nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely megjelent az ő fiában, Jézus Krisztusban.

A hűség és szeretet megismételhetetlen csomagja

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA

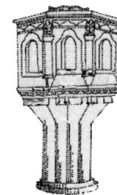
„Jó napot, fiatalasszony!” Így köszönt rám valamikor régen a Városligetben. Mártival sétáltak, én a gyerekeimmel. Szemében a mindannyiunk által ismert, sármos, csibészes mosoly: megint olyat mondott, amit nem szokás. Teológushallgató volt, én zuglói lelkész. Magázódtunk. Ez a köszönés meg olyan volt, mintha ő lett volna a falusi plébános, én a hívó „fiatalasszony”. Szinte mindig felkaptuk a fejünket, ha megszólalt. Mert amit mondott, mély, érzelmekkel teli, bölcs mondat volt. Mert hihetetlen tájékozottságról tanúszkodott. Mert provokált és megdöbbenett. Mert egész más szemszögből szólt, mint ahogy megszoktuk. Lett ebből kellemetlenség is persze, főleg kezdetben. De sokkal inkább tisztelet, elismerés, érdeklődés, fejünk felkapása, szeretet. Álltam ebben a sorban, mint mindenki más, persze a szeretet oldalán. A fejet felkapó szeretet oldalán.

Egyszer aztán beszélgetésbe elegyedtünk – fiatalokról. Konfirmandusokról. Hogy mennyire távol áll tőlük mindaz, amit tanítani akarunk nekik. Más bolygó. Mégis, nemcsak szükségük van rá, hanem vágyódnak is utána – persze ha meg tudják fogni, ki tudja bontani. Megnézegetni. Megkóstolni. A másik generáció szeretetét. Tapasztalattát. És mindenekelőtt érdeklődését. Érdekel, amin gondolkodsz. Amit olvasol. Amit hallgatsz. Ez a kulcs – mondta.

Én úgy szoktam – folytatta –, hogy mesélek nekik történeteket, dalszövegeket, filmeket, élményeket. Ez a csatorna viszi a tartalmat egész közel hozzájuk. Ez kell nekik! Isszák.

Szó szót követett. Álmodozás. Konfirmanduskönyvről, hatodévesek útravaló csomagjáról, végül igehirdetésekről. És akkor megállapodtunk. Gyűjteni fog illusztrációkat az *Igehirdető műhelye* rovatba. Hogy olyan széles merítéssel, ahogy aztán történt, nem gondoltam volna. Nagyon jó irodalmat vártam, de mindannyian tudjuk, mennyivel több lett, amit hat éven keresztül minden hónapban minden textushoz összegyűjtött. Ez 2004 adventjétől kezdve körülbelül 360 textus. Az idézetek nem ismétlődtek. Teológia, irodalom, filozófia, élet – mind a négy mély és sajátos értése, ismerete. Ez volt mögötte. Meg szorgalom és munkabírás. Betegsége idején többször gondoltam ijedten: már nem fogja küldeni. Aztán minden hónapban, hűségesen megérkezett az e-mail, a szokásos mondattal: „Küldöm a csomagot.” Egyszer Márta telefonált helyette – nagyon rossz jel volt. Ám utána mégis megjött a „csomag”. Az utolsó. Szinte csak napokkal a halála előtt.

Most pótolni próbáljuk a hiányt. Egyelőre három lelkészrt kértem fel, hogy felváltva gyűjtsék az anyagot. Így hát jönni fog a csomag, várjuk is. De nem lesz ugyanaz.

Szentháromság ünnepe után 19. vasárnap Mt 12,9–14

Igehirdetési előkészítő

Homiletikai jellegű exegézis

A mai igehallgató füle mellett elmegy mind a szombat törvénye, mind a sorvadt kéz problematikája. Ami azonban elkerülhetetlenül fontos ma is: Jézus gyógyít, mégpedig úgy, hogy szembemegy az akkori korszellemmel, és magát az embert nézi, a szenvedőt, a problémától sújtottat. Semmi nem számít, csak az „egyetlen”, a beteg ember, a testbe zárt fájdalom.

A fiatalok azt mondanák: Jézus a szenvedőre „zoomol”, vagyis kizárólag őhozza közelít, őrá fókuszál. Pedig mennyi minden másra is figyelhetne! Például a saját életére, arra, hogy bajba juthat, mi több, az életébe kerülhet, ha a sorvadt kezűt meggyógyítja szombaton, a zsinagógában. De ő meglátja a lényegest: a szenvedőt a problémájával, és ott segít, ahol kell. Ő tud az „egy”-re, az áldozatra figyelni.

Vajon ki lehetett ez a beteg ember? A szakaszt olvasva nem tudunk meg róla semmit a betegségén kívül. William Barclay azonban három fontos szempontra hívja fel az olvasó figyelmét vele kapcsolatban. Elsőként: Jézus visszaadja számára az *egészséget*. Másodsorban: Jézus lehetővé teszi számára, hogy *újra a kezével dolgozzon* (lehetett akár kőfaragó a foglalkozása). Harmadsorban: a gyógyulás és a munka által *újra el tudja magát fogadni az ember, helyrejön az önbecsülése* – két egészséges kézzel és két lábbal újra munkába tud állni, újra helyt tud állni az élet kihívásai közepette. Mert munka nélkül az ember csak fél ember... A *krízis* véget ért hát számára, Jézus segítségével.

Jézus csodatette által szembekerült az írástudókkal és a farizeusokkal. Mindenki tudta, aki jelen volt ott és akkor a zsinagógában, beleértve természetesen Jézust is, hogy csak életveszély esetén lehet szombaton gyógyítani. De itt szó sem volt életveszélyről. Jézus úgy gondolkodott, hogy szabad jót tenni szombaton, és ha egy állattal szabad jót tenni, akkor mennyivel inkább szabad jót tenni egy emberrel. Tehát az a helyes, ha az ember a jót teszi szombaton, és ha nem teszi meg a jót, az a rossz magatartás. Vagyis a felebarát megsegítése mindennél fontosabb.

Walter Grundmann kommentárjában utal arra, hogy Jézus a szeretet parancsát fölébe helyezi a szombat törvényének. Az ember több, mint a szombat, és a szombat törvényén Isten akarata győzedelmeskedik, maga az irgalmasság. Ezért gyógyít Jézus a zsinagógában szombaton.

A farizeusok és az írástudók erre már nem tudtak mit felteni. Kimentek, és elhatározták, hogy Jézussal végezni kell.

Sorvadt kéz akkor – sorvadt lélek ma (meditáció)

Magyarországon 40-50 százalék a szegények aránya a lakosságban, azaz minden második embert érint a szegénység. Ez a lelki betegségek felerősödését okozza társadalmunkban. Nézzünk hát egy kicsit körül! A családokban egyre gyakoribb a munkanélküliség, sok helyen kiesik egy teljes havi fizetés: ez felőrli a munka nélkül maradtat. Majd a házastárs is megbetegszik, mert egyre nagyobb a terhelés. Így jutnak oda a kapcsolatok, hogy a béke illatát felváltja a lövészárkok saras hidege, ahol nincs összefogás, hanem kiborulva felállnak egymás mellől: „Békében könnyű együtt élni veled, de háborúban elviselhetetlen vagy!” Ez a helyzet a gyermekek frusztrációját eredményezi a családban, akik nap mint nap átélik az otthon békétlenségét, gyakran két tűz közé kerülve. Kevés a kiút az újrakezdésre.

Ki hoz békeséget, megújulást az egzisztenciális nehézségekre? Ki hozza vissza a házaspárok, a családok békéjét? Mitől lesz a gyermekeknek kiegyensúlyozott kapcsolatuk anyjukkal, apjukkal? Hogyan nőhetnek fel szeretetben, biztonságban?

De nézzünk körül a másik oldalon is! Aki „fent van”, az mobil, ide-oda utazik, ma Párizs, holnap London, vagyis globalizáció a csúcson. Nekik a „ma” csak egy újabb lehetőség a pénz forgatására, a haszonra, arra, hogy „jól járjanak”. Pörögnek, hajtanak, itt egy megbeszélés, ott egy szerződés-kötés. A tempó szélesebb, nincs megállás, nincs kiszállás. A gazdasági verseny kényszere köti gúzsba az egész napot. Szabadidő nincs, azt nem engedhetik meg maguknak. Nincs feleség, nincs férj, nincs gyerek. Csak felületes barátság, csak futó kaland, mert más nem fér bele. Aztán jön a kimerülés a dolgok végén, amikor már megfeszülnek, de nem bírják a tempót. Miért is a hajtás?

Ki segít nekik megérteni, hogy a boldogság nem attól függ, milyen autókkal, tárgyakkal vesszük magunkat körül – mert bizonyos körökben a beilleszkedés csak így lehetséges? Ki segít nekik a kiboruláskor, amikor egy váratlan pillanatban lekörözik őket? Ki áll mellettük, amikor rájönnek, elrohanták az egész életet, és igazából magukra maradtak?

És ott vannak ők is, akik fel akarják magukat küzdeni ide. De vajon miért? Hírnévért? Vagy azért, hogy „valaki” legyen belőlük? Hogy bizonyítsanak? De kinek? Milyen kényszer hajtja őket? Ki áll mellettük, amikor újra és újra visszaesnek, amikor nem sikerül a multifizetéses állás, vagy amikor ellopják az ötleteiket: a kidolgozott munkát a főnök a magáénak titulálja? Ki segít, amikor van tudás, tehetség, de nincs hol kamatoztatni a talentumokat? Ki segít, amikor a kudarc kopogtat ajtónkon nap mint nap? Mert fel kell venni a versenyt: az áruházakban hetente akció, a boltokban naponta – ezt követni ki tudja? –, a tőzsdén is óráról órára változnak a dolgok... Mi mindenre kell egyszerre figyelni! Ki áll hát azok mellett, akiket hajt a teljesítménykényszer, akik többet akarnak, mint tudnának?

Látom azokat is, akik mindent akarnak, akik mindenbe belefognak, akik kockáztatnak vagy épp lebegtetnek, akik nem döntenek, akik kivárnak, akik nem préselik bele magukat óráról órára változó világunkba, akik képesek felül-emelkedni higgadtan. De ki áll mellettük, amikor nem jön be az üzlet, amikor bukznak, amikor csőd van, amikor nem döntenek, pedig már kellene, amikor nincs érzélem („nulla emó”), mert az már nem divat, amikor pókerarc van – belül pedig a stressz emésztja a szerveket?

És ki van a peremre szorultakkal – az öregekkel, a betegekkel, a fogyatékosokkal, a nevelőintézetben felnövőekkel, az abortuszt megszenvedőkkel, a drogosokkal, az alkoholfüggőkkel, a semmit nem akaró, céltalanul lötyögő tizenévesek hadával?

Úgy látom, a mai élet sehol sem könnyű, sem lent, sem fent, sem a kettő között, sem a fiatalnak, sem az öregnek,

sem a középkorúnak. De ki is lehet ma boldog, elégedett? Az, aki tudja, hogy Jézus érte nyúl, mert ő átlát, túlnéz a globalizáció okozta korlátlanúság, a liberalizmus, a „tedd, ami jólesik” korszellemén is. Ő hajdanán is és most is az embert nézi, hogy segítsen világunk sorvadt lelkű áldozatainak. Ő irgalommal tekint lelki bajainkra, és utánunk nyúl, meggyógyít.

Vázlat

Korunk, ahol élünk – és a lelki sorvadás

„Állítsátok meg a világot, ki akarok szállni!” Ugye ismerős ez a graffiti? A legjobban ez jellemzi korunkat: a nagy pörögések idejét éljük, de ezzel párhuzamosan a nagy kiborulások idejét is. Hogy figyelmünk mi mindenre kiterjed, és ki kell hogy terjedjen, leírhatatlan. „Ott kell lenni”, „jelen kell lenni”, „on-line kell lenni” – hangzanak korunk jelmondatai. És amikkel teljesen elvágjuk magunkat: „Lemerültem!”, „A kocsiiban maradt a mobilom!”, „Ma még nem néztem e-mailt...” Aztán a legfőbb vezérelv következik: „Tégy úgy, ahogy akarsz!”, „Tedd, ami jólesik.” És ha problémád van, akkor: „Lapozd le!” Ha fennakadsz, elvesztél, mert kiesel, mert lelassulsz, már nem vagy jól informált, már te szorulsz rá másokra. Ez ma egyszerűen ciki. A netről mindent megtudsz, nem kell ahhoz mással beszélned. Mindent megszerezhetsz, megrendelhetsz magadnak, nem kell ahhoz senkivel sem „szövetkezned”. Nincs kölcsönadás, nincs cserebere. Mindenki mindent megold magának, nem kérünk segítséget senkitől. Jól bezárkózunk. Magunkra zárunk ajtót, ablakot. Így figyelünk – hisszük – mindenre, de közben igazából semmire. A nap információk áradata, és nincs az életnek fókuszja, mert sok mindent kell követni, sokféle kell teljesíteni, megfelelni. De közben nem tudunk valaminek élni, mert mindennek élni akarunk. Ez nem megy, ebbe belebukik a ma embere. Ha nem választunk magunknak célt, közelebbit és távolabbat, akkor fölemészt a mindennek megfelelni akarás, a teljesítménykényszer. „Oszd meg magad!” – jusson időd egy kicsit erre is, arra is. És ha nem megy, akkor: „Pakold már össze magad! Rakd újra magad!” Igen, az kéne, jó lenne, ha menne, mert nagyon, nagyon kellene. De elfogyott az erő. Itt a kiborulás. Korunk jellemző képe a lelkileg sorvadttal, pszichésen beteg emberrel.

Jézus gyógyít – szemben a korszellemmel

Azt gondolom, nagyon fontos hangsúlyozni, hogy Jézus gyógyít, meggyógyítja a sorvadttal kezűt *szombaton*, amikor azt az előírások tiltották. A zsidó társadalom a mózesi törvények szerint élt; aki azt elfogadta, bent maradhatott a közösségben, aki nem, azt kivetették maguk közül. Jézus az életével játszik, amikor szembemegy a „korszellemmel”. És mégis megtette, mert neki az „egy” a fontos, a beteg, a szenvedő, a problémát hordozó, a „Te”. Ő lesöpri a kor megkötöttségeit, a kor adta

korlátokat, és betör a sorvadttal kezű életébe. Feláldozza magát, hogy meglásson szeretetét, utána pedig mindenre, bárhol, a kereszthalálba is. Hogy ő legyen reményed, míg bohócként a tényezőket pörgeted, ki tudja, hányat, gyorsan egymás után... és még mielőtt kidőlnél, kínálja neked magát, csak vedd észre, mert most már a te életed megy rá.

Ha Jézust követjük, mi változik életünkben?

Jézusnak ma épp a korlátok hiányával kell számolnia a világunkban, társadalmunkban. Mert ma mindenki úgy él, ahogy akar. Ennek megfelelően rengeteg a túlpörgött, érzelmileg kiégett, megbetegedett lelkű ember. De aki gyógyulást kér, hittel, hitben, az máris azt tapasztalja, hogy szembe megy a korszellemmel. Jézus gyógyító segítségét úgy lehet megkapni, ha a gyülekezet közösségéhez tartozunk, ahol ha megvalljuk bűneinket, ha bocsánatot kérünk egymástól, ha úrvacsorát veszünk, erőt kapunk, és újra indulunk. Ez mind a korszellemmel szemben van, hiszen ezt éljük át: „Légy szabad, lebegj, ne kötelezd el magad, taktikázz! Te nem vagy hibás, a másik a vétkes...” A gyülekezet közösségében újra megtaláljuk Istentől kapott helyünket, hogy alázattal tudjuk szolgálni családunkat, munkatársainkat. Mert aki magára marad, annak életében kinőnek a vadhajtások. De aki közösségben van, az csiszolódik, az egészségesebben él, gondolkodik. Ne hagyjunk magunkat, figyeljünk az irgalmas Jézusra!

BALOG ESZTER

Felhasznált irodalom

BARCLAY, William 1963. *The Gospel of Matthew*. 1. köt. The Saint Andrew Press, Edinburgh.

GRUNDMANN, Walter 1968. *Das Evangelium nach Matthäus. Theologischen Handkommentar zum Neuen Testament*. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin.

MEVES, Christa 2009. *Manipulált mértéktelenség*. Kairosz Kiadó, Budapest.

ALMÁSI Miklós 2002. *Korszellemvadászat*. Helikon Kiadó, Budapest.

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a *textus* 2005-ben, a Szentháromság ünnepe utáni 19. vasárnapon is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/8–9. számának 350. oldalán már olvasható egy Tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„[Balikó Zoltán] a mi gondunk is (...), hogy »külön látjuk a hétköznapiakat és az ünnepeket«. Jézus (...) vita- és botrányvállaló tetteivel egységbe foglalja az ünnepeket és hétköznapiakat. (...)

[Józsa Márton] (...) Jézus nemcsak azt kérdezi, hogy szabad-e jól tenni, menteni *szombat*on, hanem azt is, hogy szabad-e pusztítani? Ezzel már ítéletet is hirdetett a zsinagógában levők felett, akik (...) éppen *ünnepnapi*ukon ha-

tározták el, hogy Jézust el fogják pusztítani.” (id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Akit *nem* mentenek meg a *bizonyos* halálból, pedig megmenthetnének, pl. elvérzik, megfullad, mert a segítség munkával járna: azt tulajdonképpen megölték. Szabad-e így ölni szombatnapon?” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„A szombat, vagyis a hetedik nap egy fáradtságos hét végén jön; az Úr napja, vagyis a vasárnap egy hetet azzal a megnyugtató tudattal kezd el, hogy a megváltás munkája befejeződött. A szombat az első teremtésre emlékeztet; az Úr napja az új teremtéssel kapcsolatos.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Hát az ember maga mégiscsak többet ér, s hallgatólagosan beleértendő, hogy Istennek ér többet, mint a juh, de kérdőre is von Jézus: hát nektek nem ér többet?” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Nekik Jézus útjukban áll, és csak az időt és a módját nem tudják még, de azt már eldöntötték, hogy »elveszítik őt!« (...) Amikor még kicsinynek látszó nézeteltérésbe jutok Jézussal, akkor kell vigyáznom! Mert ha igaz bűnbánattal rá nem térek mindjárt az ő útjára, végzetesen elmérgesedhetik az ellentét!” (Victor János: *Csendes percek*. Református Sajtóosztály)

„...többről van szó, mint a szombatra vonatkozó törvény kétféle értelmezéséről. A két szembenálló félben a munkáról való két, különböző felfogás feszül egymásnak. (...) Az édenkertben is volt munka s a mennyben is lesz majd. (...) Jézus számára a munka kitüntetés, jutalom, az Isten életébe való bekapcsolódás. Ez a te számodra is? (...) Milyen hatása lett ennek a történetnek a farizeusokra? Az, hogy beszűntették a szombaton verembe esett juh kimentésének engedélyét.” (Turóczy Zoltán: *Posztillás könyv*. Evangélikus Teológiai Akadémia)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„A kérdést kiváltó zsidó kazuisztika (10. v.) bizonytalan volt a tekintetben, hogy melyek a szombati nyugalom törvényét nem sértő irgalmassági cselekedetek. Jézus keserű iróniával mutat rá a kérdés képtelen voltára, de nem teológiai megfontolásokkal vagy bibliai utalásokkal él, mint az előző esetben (4–8. v.), hanem egyszerűen a mindennapi élet példájára hivatkozik. Az ellenfelek gyakorlatilag könnyen tesznek kivételt a szombati törvénnyel kapcsolatban, ebben a helyzetben mégis nehézségeket támasztanak. Nem haboznak megsérteni az ünnepi nyugalmat, ha valamilyen állat életét kell megmenteni, mégis kétségeik vannak, ha egy ember megmentéséről vagy állapotának javításáról van szó. A jézusi érv annyira nyilvánvaló, hogy ellenfelei lemondanak a vita folytatásáról. A szöveg apologetikai, teológiai és lelki ségi

mondanivalója világos. Jézus nem közvetlen módon igényli, hogy felette áll a szombatnak, hanem úgy, hogy a könyörületes a szombati törvény elé helyezi (jóllehet nem az állatokon szánakozik, hanem az egyedüli megélhetési forrásukat vagy tulajdonukat elvesztő gazdáikon). Az új üdvrendben nem a »halálveszély« ment fel a vallási kötelezettségek alól, hanem a »jótett«, vagyis annak a szeretetnek gyakorlása, amely széles köpenyként eltakarhatja, illetve pillanatnyilag háttérbe szoríthatja még a szombatot is.”

Ortensio da Spinetoli

„Heine »Deutschland« című művének egyik fejezetében azt írja Krisztus képmásairól, hogy azokat elrettentő példakép gyanánt függesztik ki kereszten a faluk határára, mintegy mondván: »Így jár az, aki a kufárokat ki merte úzni a templomból.«”

Karinthy Frigyes (1887–1938) író, költő, műfordító

A skót család a tengerparton nyaral. A kisfia elkezd fulladozni, de egy férfi kiment a vízből. Az apa odamegy a megmentőhöz, aki el akarja háritani a köszönetnyilvánítást:

– Igazán nincs miért hálálkodnia!

– Nem is azért jöttem. Hol van a gyerek sapkája?!

(jól ismert vicc)

„Aki megment egy embert, az egész emberiséget menti meg.”

Talmud

„A megevett kenyeret hamar elfelejtik az emberek.”

Edmund Power Flynn (1828–1900) kanadai államférfi

Szentháromság ünnepe után 20. vasárnap Lk 14,25–35

Igehirdetési előkészítő

A tanítványság alapelvei

Az igehirdetés elé

A vasárnap a Szentháromság ünnepe utáni időszak (*semester ecclesiae*) második nagyobb egységébe (10–23. vasárnap) tartozik. Kijelölt szakaszunk tartalmában és üzenetében egyaránt jól illeszkedik mind az időszak („...az egyház fejlődése... harc, küzdelem és szenvedés közepette megy végbe” – Jánossy), mind pedig a vasárnap alap gondolatához („Megszentelt életben!” – Pröhle).

A 14–15. fejezetekből jól kiviláglik Lukács szerkesztői munkája. Igeszakaszunk, amely csokorba fűzött jézusi

logionokat tartalmaz, a nagy vacsora példázata és az elveszettségről szóló három példázat közé ékelődve az elkötelezett tanítványságról szól. A nagy vacsora példázata egy szombati szimpózium alkalmával mondta el Jézus. A példázatbeli urat igazi nagyvonalúság jellemzi, aki mindenki előtt megnyitja háza kapuját. Mielőtt azonban bárki is félreértené ezt, következnek az elkötelezett tanítványságra vonatkozó Jézusi mondatok – textusunk – arról, hogy mit is kíván Jézus azoktól, akik az ő nyomdokába szeretnének lépni. A tanítványság nem teljesítmény, és mentes mindenfajta kapitalista farkastörvénytől, profitorientáltságtól. A Mindenható matematikájában a legnagyobb szám mindig az egy – meg még egy, meg még egy, és így tovább! Az alapkérdés tehát nem az, hogy emberileg megéri vagy nem éri meg Jézus nyomdokába lépni, hanem az utánajárára, a keresésre és a szüntelen hívogatásra esik a fő hangsúly.

Textusunk három alszakaszra tagolható, ami igazi csemeget kínál az írásmagyarazóknek arra nézve, hogy vajon mi és hogyan szerepelhetett az úgynevezett Q-forrásban. Az első szakasz (25–27. vers) megtalálható Máténál (Mt 10,37k) és kicsit átdolgozva Márknál (Mk 8,34). Az ezt követő két példázat (28–32. vers) Lukács külön anyaga. A harmadik szakasz (33–35. vers) pedig kismértékben ugyan, de eltér mind a márki (Mk 9,50), mind a mátéi (Mt 5,13) verziótól.

Néhány konkrét megjegyzés a szöveggel kapcsolatban. Jézus tanítványaitól egyértelműen elvárja, hogy minden más emberi kapcsolatnál előbbre valónak tartsák a vele valót. A szülők említéséből arra következtethetünk, hogy a Mester tanítványi serege alapvetően középkorúakból állt. Ez a logion érdekes módon kétszer is előfordul Tamás evangéliumában. Az egyik nagyon közel áll a lukácsi verzióhoz, illetve a Mátéval való kapcsolat is egyértelműen felfedezhető: „Aki atyját és anyját nem gyűlöli, nem lehet tanítványom. És aki testvérét és nővérét nem gyűlöli, és nem viseli keresztjét, mint én, nem lesz méltó hozzám.” (Nr. 55.) A másik azonban kicsit homályos, s nem teljesen világos az értelme: „Aki apját és anyját nem gyűlöli, mint én, nem lesz tanítványom. Aki atyját és anyját nem szereti, mint én, nem lesz tanítványom. Mert anyám... (itt hiányos a szöveg) az igazi... ki az életét adta nékem” (Nr. 101.). A kereszthordozásról szóló 27. vers is megjelenik Tamás evangéliumában (Nr. 55b), amiből az exegéták arra következtetnek, hogy e szóhasználat a Palesztinán kívüli Krisztus-követőkre utal, s egyúttal akár a mártírium vállalását is magában foglalja.

A bevezető kijelentéseket két példázat követi, amelyekben további szempontok kerülnek elénk: mit és hogyan kell jól végiggondolnia annak, aki Jézus követésére kötelezi el magát. Grundmann felhívja a figyelmet arra, hogy a késő sztoa jeles képviselőjénél, Epiktétosznál (50k–125k) a filozófusokkal kapcsolatban ugyancsak hasonló gondolatok olvashatóak (*Dissertation* III,15,10–12). A toronyépi-

tő nagy valószínűséggel szülőjében akart őrtornyot vagy valamilyen gazdasági épületet építtetni, amit a gúnyolódások elkerülése végett ezért pontos költségvetésnek kell megelőznie. A példázatbeli királynak érdemes először saját haderejét felmérnie, mielőtt csatába bocsátkozik egy másik uralkodóval. S ha az ellenség túlereje egyértelmű, valószínű, hogy a követek általi békekötés, akár kedvezőtlen feltételek mellett is, sokkal ésszerűbb, mint az értelmetlen vérontás és országa teljes elvesztése (vö. például a magyar történelemben a 16–17. századi „húzd meg – erezd meg” politikát a törökökkel). Mindkét példázat a meggondolatlan tanítványságtól óv.

A harmadik alszakasz szerint a földi javakkal való kapcsolatunknak is alapjaiban kell megváltoznia ahhoz, hogy valóban Jézus-tanítványokká lehessünk. A gazdag ifjú éppen emiatt nem lett, nem lehetett tanítvánnyá! Ehelyett azonban, ha már annak idején létezett volna a Krisztus-követő üzletemberek szervezete (miként manapság), annak egész biztos ő is tagja le(hete)tt volna. Ezt a kitétel egy Jézusra oly jellemző, igazi képtelenséget tartalmazó kép követi: az íztelen só példája. Vannak, akik megpróbálják megmagyarázni a megmagyarázhatatlant. Szerintük a Holt-tengerből vagy a Földközi-tengerből lejárással nyert só a benne lévő mellékanyagtól (például gipsz) elveszítheti eredeti ízét. Ezzel szemben Pröhle Károly határozottan hangsúlyozza, hogy ezen elméletek egy másik jézusi képhez hasonlíthatóak, azaz mégiscsak megpróbálják átvinni a tétét a tű fokán (Mt 19,24). Jézus az íztelenné vált só képpel nem kevesebbet akar hangsúlyozni, mint hogy a tanítványság óriási felelősséget, s egyben valódi terhet-igát jelent. Az íztelenné válás egy valódi tanítványnál képtelenség, s ha ez mégis megtörténik, akkor az illető valószínűleg csak áltanítvány volt, aki Jézus szavaival „sem a földre, sem a trágyadombra nem alkalmas” (35. vers). Grundmann még ennél is tovább megy, amikor arról szól, hogy a hiteles tanítvány, szöges ellentétben a hiteltelenné válótól, minden ember szemében értékesnek számít.

Az igehirdetés felé

Figyelembe véve az elmúlt tizennyolc évet, textusunk immár negyedszer kerül elő (1992, 2000, 2005 és most). Ezért a téma komolyságára való tekintettel komplett, kidolgozott igehirdetési vázlat helyett ezúttal inkább csak néhány gondolatot osztok meg az olvasókkal.

Krisztus tanítványának lenni korábban sem volt és ma sem kis feladat. Nem kedv, kedvtelés kérdése. Ha csak ennyi lenne, lehet, hogy ma már nem lenne egyház. Okkal hangsúlyozták eleink következetesen mind a belső (*vocatio interna*), mind a külső elhívás (*vocatio externa*) fontosságát, s ennek meg-, illetve elkerülhetetlenségét. Az idő előrehaladtával egyre világosabbá válik, miért tettek így

tanáraink is a teológus évek alatt, szüntelenül hangsúlyozva, hogy mennyire nehéz és sok-sok teherrel járó hivatal a lelkészkedés. Annak idején gyakran legyintettünk: már megint a szokásos lemez a lelkészi szolgálatról, de sebjaj, majd mi megmutatjuk. Ma már az sem kérdés, hogy miért kellett mindannyiunknak már a lelegején, a felvételi alkalmával egy pszichológussal elbeszélgetnie.

A következő nagy kérdés, hogy vajon kikre gondolt Jézus, amikor háromszor szólt arról, hogy „nem lehet az én tanítványom”. Valamilyen formában ugyanis mindenki tanítvány, aki a Krisztus-követők nagy családjához tartozik. Jézusnak sem csak a tizenkét apostol volt közvetlen tanítványa. Éppen Lukácstól értesülünk arról, hogy volt egy nagyobb tanítványi kör, sőt női tanítványokról is tudunk. És mi van a hívők seregével, akik külsőleg egyéni életüket élik, s nem klerikusként követik a Mestert? Jézus elvei valamilyen formában mindenkire vonatkoznak, akik az általa kijelölt utat választják.

A Krisztust keresők, Krisztus elvei szerint élni vágyók mindegyike beleütközik élete során a nagy kérdésbe: Uram, mit akarsz velem cselekedni e földi élet során? Jézus senkire sem szeretné önkényesen rátenni igáját, mindenkinek meghagyja a szabad döntés és választás lehetőségét. Szigorú (elő)feltételei, radikalizmusa nagy valószínűséggel mégis azokra vonatkoznak elsősorban, akik életre szóló hivatásként szeretnék választani a Krisztus-tanítványságot. Jól gondolják meg, hogy mire vállalkoznak! És ezt sokkal inkább előbb, mint utóbb tegyék. Jézus nem rejtí véka alá a tanítványság felelősségét és súlyát. Nem szerencsés az a gondolkodásmód: próbáljuk meg, majd csak lesz valahogy. Jézus nyíltan és előre jelzi elvárásait a tanítvánnyal szemben.

Elszoruló szívvel fogadjuk, ha azt halljuk, hogy valaki „kihullott” a szolgálatból, „nem bírta a gyűrődést”. Igen, a tanítványság csupa lemondás és harc. Kemény harc önző énünkkel. Nem elég hozzá a tetszés, szimpátia, kíváncsiság, még kevésbé a kalandvágy! Jézus a maga szókimondó módján próbálja érzékeltetni, mit is jelent valójában az ő követése. A tanítványság mindenekelőtt új közösség vele (új család) és kereszthordozás (*theologia gloriae* helyett *theologia crucis*) – sémák nélkül. A tanítványság ugyanakkor nem sport, nem Forma-1-es futam, verseny vagy hajsza, hanem alapos tervezés. Furcsa számomra az olyan gondolkodásmód, amely először feltételeket szab a tanítványsághoz: például előbb legyen ez vagy az (vetítógép, flanel, ma inkább laptop és projektor stb.), és akkor jövök majd én nagy határfokkal hitoktatni vagy tanítani. Jézus intése éppen hogy fordított gondolkodásra sarkall: először térképezd fel alaposan a már meglévő lehetőségeket, s azzal kezdj el jól gazdálkodni. Majd pedig amikor teljes erővel, szívvel-lélekkel beleveted magad a szolgálatba, meglásd, a többi is mind megadatik neked – szinte magától. Vannak azért, akik ily módon már szolgálatuk lelegején „elvágnak” magukat egy-egy gyülekezet előtt, s az

okozott csorbát soha többé nem tudják kiköszörülni teljesen. A sorrend egyáltalán nem mindegy! Ajtóstól, követelésekkel törünk a házba, vagy előbb csak belépünk, körülnézünk, felmérjük lehetőségeinket. Majd megkezdjük a szent sürgés-forgást a ház körül, tervezünk, s közben újra meg újra észrevesszük, hogy van valaki, aki mellettünk áll, és nemcsak hogy segít és bátorít, hanem megteremti a szolgálathoz szükséges és elégséges feltételeket is.

A sót(a)lanná válás idővel egyre nagyobb kihívás és kísértés minden tanítványnak. A megfáradás természetes velejárója a Jézus-követésnek. Ez azonban még nem teljes ízvesztés! Sóvá lenni és maradni kegyelmi állapot, amelylyel kapcsolatban az egyik legnagyobb tanítvány, Pál így figyelmeztet: „Aki tehát azt gondolja, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék!” (1Kor 10,12)

Gondolom, nem vagyok egyedül azzal a záró gondolatmal sem, hogy felelőssége, nehézsége ellenére sincs szebb és felemelőbb, mint Jézus tanítványának lenni, éppen ebben a világkorszakban, itt és most. Áldott készülést és igehirdetést kívánok!

BLÁZY ÁRPÁD

Felhasznált irodalom

- BARTHA Tibor (szerk.) 1981. *Jubileumi kommentár. A Szentírás magyarázata*. Debrecen. Újszövetségi rész, 84–85. o.
- GRUNDMANN, Walter 1984. *Das Evangelium nach Lukas*. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin. 300–304. o.
- JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Sopron. 38–39. o.
- PRÖHLE Károly 1966. *Lukács evangéliuma*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest. 239–231. o.
- STÄHLIN, Wilhelm 1967. *Predigthilfen*. 1. köt. Kassel. 296–297. o.
- VANYÓ László (szerk.) 1980. Tamás evangéliuma. In: *Ókeresztény írók*. 2. köt. Szent István Társulat, Budapest. 304–305., 310. o.

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben, a Szentháromság ünnepe utáni 20. vasárnapon is alapige volt, és a *Lelkipásztor 2005/8–9. számának 351. oldalán már olvasható egy Tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.*)

„Jézus (...) azokat szólítja meg, akik a legkülönfélébb indíttatásból tolonganak körülötte (...), önmagában az, hogy Jézus körül nyüzsgünk, (...) még nem jelentik a tanítványságot!” (id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„A tanítványság követelményei nagyon kemények, és hatalmas hibát követnek el azok, akik azt mondják, hogy »fogadd el Jézust, és minden bajod megoldódik«. (...) Az Úr nem ezt mondja, hanem azt, hogy nehéz lesz, és számolj az árával.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. Az Ószövetség és az Újszövetség tanításai*. [CD] The Word for Today)

„Botránkoztató az, hogy gyűlölni kell a közvetlen hozzátartozókat, azért a szó értelmét próbálják tompítani. (...) Valószínű azonban, hogy Lukács őrizte meg pontosabban

Jézus szavát. Jézusra jellemző az ilyen »kemény beszéd«. Hasonlóan keményen szól a vagyontól való búcsúvételről: ez a vagyon elhagyását jelenti.” (Pröhle Károly: *Lukács evangéliuma*. Evangélikus Sajtóosztály)

„A »minden vagyon« nemcsak pénzre és javakra, időre és energiára, tehetségre, testre és lélekre terjed ki, hanem még a feleségre és gyermekekre is. (...) a tanítvány nem arra kap felszólítást, hogy feleségét és gyermekeit adja oda másnak. De őket minden egyébgyütt át kell adnia Krisztusnak.” (David Gooding: *Az evangélium Lukács szerint*. Evangélikus Kiadó)

„Vigyázz hát, hogy a kereszt ki ne maradjon az életedből. De igazi kereszt legyen, amely csakugyan nyom és fáj. Például: becsületed, javaid, tested és életed jókora veszedelme. (...) Mert ha nem fáj igazában, akkor nem is szenvedés.” (Luther: *Jer, örvendjünk keresztyének!* Evangélikus Sajtóosztály)

„...a király (...) Békét kér. (...) itt minden eddigi állhatatosság feltétlen csődöt mond, akárhogy is erőlködünk eddig. (...) Ezért mond Jézus valami nagyon biztatót a prédikációja végén. Ez a biztatás a só. (...) Hogyan lehet Jézust követni? Úgy, hogy kell a só. Azaz, tőle kell kérni az erőt, mert neki van.” (Szalay Szilárd: *Vörösberényi igehirdetéseket – sorozat Lukács evangéliumáról*. Vörösberényi Református Egyházközség)

„Toronyként emelkedő keresztyén életem megépítéséhez – tudom – a rendelkezésemre álló erők elégtelenek. De nekem szabad számítanom szeretteim és hittestvéreim építő segítségére is. Mindenekfölött pedig számvetésem során szabad számítanom a Te Szentlelked támogatására.” (Ordass Lajos: *Útravaló az év mindennapjára*. Harmat Kiadó – Ordass Lajos Baráti Kör)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

(*de nem gyűlöli meg [...] még a saját lelkét is, nem lehet az én tanítványom*)

„Thomas Edison laboratóriuma 1914 decemberében csaknem teljesen a lángok martalékává vált. Jóllehet a kár meghaladta a kétmillió dollárt, az épület csak 238 000 dollárra volt biztosítva, mivel betonból készült, s így tűzállónak hitték. Edison életművének nagy része odaveszett azon a decemberi éjszakán. A tűzvész tetőpontján a feltaláló huszonnégy esztendő fia, Charles az aggodalomtól félőrülten rohángászott a füst és törmelék között, míg végre megtalálta az apját a tűz közelében, arcát vörösrre festette a lángok visszfényé, ősz haja lobogott a szélben.

– A szívem sajgott érte – számol be az esetről Charles Edison. Már nem volt fiatal, s most mindene elpusztult. Észrevett. »Hol van anyád?« – kiabálta. Azt feleltem, nem

tudom. »Eredj, keresd meg, hozd ide, soha az életben nem láthat még egyszer ehhez hasonlót.« Másnap reggel, reményeinek és álmainak üszkös romjai között kószálva, a hatvanhét esztendő Edison kijelentette: »A katasztrófa legnagyobb haszna, hogy minden tévedésünk elégett. Hála Istennek, tiszta lappal indulhatunk újra.« Három héttel a tűz után sikerült megszerkesztenie az első fonográfját.»

The Sower's Seeds

GONDOLATOK

„Ne félj megtenni egy nagy lépést. Egy szakadékot sem lehet két kis ugrással átszeli.”

David Lloyd George (1863–1943) brit államférfi

„A sárkány a széllel szemben és nem a szél irányában emelkedik a magasba!”

Keleti bölcsesség

„A gyáva nap mint nap meghal, a bátor csak egyszer.”

Japán közmondás

Szentháromság ünnepe után 21. (Biblia-)vasárnap – Jn 5,39–44

Igehirdetési előkészítő

Bevezetés

Az úton lévő Jézust látjuk ebben az igében, aki Isten szeretetét hozta el a világba. Gyógyít, csodákat tesz és tanít. Célja mindezzel, hogy bizonyosságot tegyen küldőjéről, az Atyáról, felkínálja a lehetőséget a vele való közösségre, az istenismeretre, hitre, és ezzel az élet és az üdvösség útját tárja fel.

Isten számtalan formában megmutatta mentő szeretetét, mert az alkotó számára fontos az alkotása. Izrael népe a múltjából tudhatja, hogy az őt kiválasztó, vele szövetségre lépő, bár láthatatlanul, de mindig vele lévő Úr mennyi mindent megtett, hogy megmutassa dicsőségét, és feltárja az utat a benne bízók számára. Ezzel adja meg az igazán szükségeset, a vágyottat, a *vele* való életet.

A Biblia vasárnapja van. Ilyenkor mindenkinek közhe-lyek jutnak eszébe. Szeretünk dicsekedni velük: a Biblia a legtöbb példányban eladott könyv – mégsem olvassák ele- gen, mégsem használjuk. A legtöbb nyelvre fordították le – mégsem értjük jól, illetve sokféleképpen értjük. Mit vin-nél magaddal egy lakatlan szigetre? Valóban a Szentírást, vagy inkább a modern kor „értékeit” (számítógépet, mp3-lejátszót, tévét stb.)?

Exegetikai megjegyzések

Ünneprontás, amit Jézus mond? Nem jól olvassátok az Írá-sokat! Nem arra használjátok őket, amire kell. A farizeusok igazi problémáját látja meg: erőlködnek a törvényben és a szent iratokban lévő nyomok alapján, hogy megtalálják az utat Istenhez. Ezt hitelesítették a próféták, az események, és maga a bennük jelen lévő isteni szándék. Igénkben az a Jézus értelmezi és teszi helyére az Írást, akiről a bizony-ságok szólnak – ugyan sokszor rejtetten, mégis igazi tar-talmukban. Tudtukra adja, hogy maga az Isten cselekszik akkor, amikor az Ige testté lesz. Új utat kínál, vezetést, út-mutatást ad a földi és mennyei távlatokban.

Nem az Írásban van az örök életetek – mondja hallgatóit megdöbbenve. Először gyertek hozzám, az Írás (Őszövet-ség) ide vezet, és ha hozzám jöttök, akkor életetek lesz. Ha velem jártok, megértitek, befogadjátok azt, amit hoztam, amit Isten új lehetőségként felkínált – akkor lesz üdvös-ségetek és örök életetek! Ezt nem észrevenni a legnagyobb felelőtlenség. Szinte elképzelhetetlen, hogy ezekben a sza-vakban azok kételkednek, akik az írásokból ezt tanulták, akiknek erről van felhalmozott ismeretük, és akiknek ép-pen ezért a leginkább fogékonyak kellene lenniük Isten kinyilatkoztatásaira. Voltak jelek: nem csupán emberi bi-zonyágtételek, gyógyulások, hitvallások. Végül maga Is-ten igazolta őt, Jézus szolgálatát szinte a végletekig foko-zva az ember megmentésére. Már-már kézzelfoghatóvá té-ve szeretetét az ember számára.

Szomorú, hogy nekik más útjuk van. A szent könyv-re való hivatkozások megköztözöttségében, emberi gondo-latok korlátai között élnek. Vétkes mulasztás ez. Nem té-vedés vagy hiba, hanem a lehetőség eltékozlása, elvesz-tése. A dicsőséget, elismerést másnak adják. Jézus nem is tart igényt az ilyen megbecsülésre. Neki nem a látszat, a megfelelés a fontos. Tudja, hogy csak Isten küldetése szá-mít. Látja, hogy a zsidóság és főleg a vezető réteg elvesz-tette a legfontosabbat: „*nincs meg bennetek az Isten szere-tete*” (42. vers). S ha az nincs meg, akkor nincs meg a ra-gaszkodás, az engedelmség és a hit (sem). Nem tudnak Istenre hagyatkozni. „Csak aki hisz, keresi a hírnevét Is-tennél, s aki a hírnevét Istennél keresi, az hisz” (Karner Károly: *A testté lett ige*).

A prédikáció felé

Más a mi helyzetünk! Van egy Újszövetség is a Bibliánkban, ami felnyithatja a szemünket. Tényleg felnyitja? Belelátha-tunk ebbe az isteni szeretetbe, ami új utat, még több lehet-őséget kínál a vele való kapcsolatra? A bennünket megszólító Jézust mi már egészen máshogy ismerhetjük, mint a zsi-dóság. Kérdés, hogy ez valóban jelent-e tisztábban látást.

Hasonlóan a farizeusokhoz, sokszor mi is más dolgok-

ban keressük a kapaszkodót, és nem Jézuson tájékozódunk. Vajon Jézus nem tenné-e szóvá életünket, közösségeinket, egyházunkat, s benne minket, igehirdetőket, látva, hogy nem hozzá ragaszkodunk, hanem például a korszellemhez, a magunk elképzeléseinkhez, az adott szituációk kihívásaira adott feleleteinkhez vagy a Bibliából önkényesen kiragadott mondatokhoz?

Kutatjuk az Írásokat, vagy csak fürkesszük őket? Nem az a kérdés: olvassuk vagy ne olvassuk a Bibliát. Az a kérdés: jól olvassuk-e? Hogyan olvassuk – úgy, hogy megerősödünk a hitben? Miként használjuk jól az „élet használati utasítását”? Egy gép üzembe helyezése előtt is jó, ha alaposan tanulmányozzuk a kezelési utasítást, különben könnyen elronthatjuk, és akkor nem érvényes a garancia. A beüzemeléshez szakember szükséges. Az élet értelmes megéléséhez Isten tanácsára van szükségünk, és Jézus Krisztus követésére. Ő tudja az utat, mi csak megpróbáljuk a helyes irányt megtalálni. Segédeszközeink vannak, de azokban mindig ott a bizonytalanság, a tévedés lehetősége. S akkor jöhet az újratervezés!

Az élet nem élhető jól másként. Szükségünk van az ismeretre, a megélt tapasztalatok elfogadására, átadására és átvételére is. A család szerepe nagyon fontos az örök értékek átadásában. Az egyház felelőssége abban áll, hogy minden segítséget megadjon az ismeretek megszerzéséhez, tanítson – ne csak a mindennapi dolgokra – a lelki tartalom elfogadására. A Szentírás napi használatra javallott. Imádkozó szívvel, kérve a Lélek ajándékát, amikor kézbe vesszük, amikor kinyitjuk, amikor válaszokat várunk.

Bibliát ajándékozunk, tanítunk, olvasunk, hogy életünk megfeleljen az Írásnak. S ha nem tudsz úgy élni, mit tehetsz? Menj Krisztushoz! Tudd, hidd, mond: csak ő tud örök életet adni! Erre kell megnyílnia az embernek. Dicsőség helyett alázatot tanulni Jézustól, mint mesterétől a tanítvány. Elfogadni azt, amivel Isten megajándékoz. Tudjuk, ez nem mindig sikeres, eredményes, dicsőséges út. Jézusé sem volt az emberi léptékünk szerint. A nehézségek, a nem várt, nehezen viselhető dolgok is beletartoznak, részét képezik. Sőt ezek teszik teljessé és hitelessé. Befogadjuk-e, elfogadjuk-e?

Akarunk-e Krisztushoz tartozni? Rajta keresztül látni mindent. A múltat, a jelent és a jövőndőt. Nincs is más lehetőségünk! Benne teljesedik be az Írás. Ez már nemcsak ismeret, hanem valóban *élet és üdvösség* kérdése. Nem az értelem, hanem a *szív* dolga.

A jézusi megoldás a farizeusok felé kimondott vádban nekünk, mai igehirdetőknek és igehallgatóknak drága lehetőség. Megfontolandó, követendő. Út, amelyen járni lehet, nem elméleti, hanem gyakorlati síkon. Ez a Jézussal való élet. Úgy használni a Szentírást, hogy a leírt szó bizonyágtétel legyen. Bajban, örömben, a feladatok és tevékenységek között. Hogy e betű, a „holt ige” élővé legyen Krisztus által.

Őt helyezni a középpontba! Amit mondott, amit tett, s amit a Szentlélek azóta is formál és célhoz visz. Vele olvassuk, ha kézbe vesszük a szent könyvet, törvényét és evangéliumát!

És ne csak olvassuk, ne csak gondolkodjunk rajta. Ne csak a szívünkben őrizzük értékeit ennek a drága kincsnek. Élünk vele! Teljesítsük azt!

A *hit* kérdése kerül elő. Mert a mélyben Jézus látása szerint a hitetlenség problémája áll. Isten dicsőségét felsejéltjük emberi dicsőségre, elismerésre. Mi erre igényt tartunk! A megfelelni akarás sok dolgot átformál és deformál az életünkben. Az elvárások, a mérlegelés, a könnyebb irányba való elmozdulás ma is sok olyan helyzetet teremt, ami nem Isten szerint való. Félünk Jézusra hagyatkozni, mindent reá bízni.

Nem csupán emberi érték, mérték az, amit Isten Jézusban akar átadni, megismertetni népével, s a tőle függő, róla mégis sokszor megfélelmezhető embernek.

Elveszett, nem maradt meg bennünk az Isten szeretete. Jézus az, aki ezt a szeretetet akarja helyreállítani, felülírni.

Merjük a Biblia vasárnapján kézbe venni a szent Bibliát és szívbe venni Krisztust, s vele Isten látható szeretetét, hogy átformáljon, alkalmassá tegyen az életre, a szeretet továbbadására Krisztusban.

Vázlat

1. Viszonyunk a Bibliához (Isten szava, útmutatása az ember számára)
A kapcsolat lehetősége, előnyei és buktatói.
2. Jézus véleménye az Írásról és annak használatáról
Nemcsak olvasható Isten cselekedete, hanem hallható és látható is azok számára, akik felismerik őt, és felvállalják a közösséget vele.
3. A helyes ismeret és használat a Szentlélek munkája
Életben segítő, üdvösséget ajándékozó.

KIS JÁNOS

Tallózó

„Az Írás alapján vélik elnyerni az örök életet. (...) Aki az Írást alázatos szívvel, engedelmességre kész lélekkel tanulmányozza, az eljut általa Krisztushoz, aki azonban a maga kétes értékű álláspontját akarja vele bizonyítani Krisztussal szemben, az nem nyer életet belőle. (...) *Az Írás kulcsa Krisztus*. Ő nem kerülhető ki annak, aki az örök élet részese kíván lenni, s az Írás igazi ismerője. *A kijelentett és az írott Ige nem állítható szembe egymással*. (...) Az Írás tekintélye mögé nem lehet elbújni Krisztus elöl, sem Krisztus nevére hivatkozni az Írás igényével szemben.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Az Írás Krisztus nélkül holttetem. Az Írás Krisztussal az örök élet kútfeje.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„(...) az Ószövetség fő témája Krisztus eljövetele. Ha valaki nem veszi észre ezt az Ószövetség tanulmányozásakor, annak legfontosabb részét hagyja ki.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„(...) egyik legbetegesebb dolog, ha más emberek egóját kezdjük építgetni, úgy, hogy nekik adjuk a tiszteletet, dicséretet és dicsőséget. (...) a nagy összejövetelen az emberek felálltak, és egymást kezdték dicséretelni. Az előadót úgy mutatták be, mint óriási, kiváló, egyedülálló eszközt, akit Isten áldásként küldött hozzájuk ezekben az ínséges időkben. Ezután az előadónak nem volt más választása, mint hogy ugyanilyen stílusban dicsérje a hallgatóságot. (...) Jézus itt azt mondja, hogy ha embereket magasztaltok fel, akkor hogyan tudjátok meghallani Isten hangját?” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. Az Ószövetség és az Újszövetség tanításai*. [CD] The Word for Today)

„Ellenfeleitől azért nem fogad el dicsőítést (= tiszteletadást) – bár mint az Atya Küldöttjének, ez járna neki –, mert azokban nincs meg az Isten iránti szeretet.” (Bolyki János: *Igaz tanúvallomás*. Osiris Kiadó)

„Megszoktuk, hogy Krisztust a keresztények példaképeként emlegessük. Ennek ellenére túlzottan fontosnak tartjuk, hogy a »mai világ« tetszését megnyerjük. (...) hogyan érhetné el üzenetünk szavakban, cikkekben vagy a hírközlő eszközökön keresztül a »hallgatók« körét, és hogyan lehetne kevés energiával »valamit elérni.«” (Benedikt Schwank: *János*. Agapé Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Amikor az ujj a Holdra mutat, az ostoba az ujjat nézi.”

Keleti közmondás

„Rosszul használja ki az időt az, aki mindig jobb időkre vár.”

Koloszár Gábor

(egymástól fogadtok el dicsőséget)

„Az, aki az embereknek akar tetszeni, a tapasztalatlan előtt dicsekszik, a tapasztalt előtt viszont alázatosnak mutatja magát. Így ettől is, attól is begyűjti a dicséretet. Megítéli az előjárókat, amikor azok távol vannak, ámde szembe dicséri őket, amikor jelen vannak. Az ítélet más formában is jelentkezhet: megrágalmaz valakit, csak a nevét nem mondja ki, hogy a rágalmozás rejtve maradjon. Felebarátai érenyeit nem tartja számon, ám vétkeiket jól emlékezetébe vési.”

Márk, az aszkéta tanítása

Reformáció ünnepe

Zsolt 36,6–10

Igehirdetési előkészítő

A 36. zsoltár kijelölt versei gazdag lehetőséget kínálnak az ünnepi igehirdetésben történő feldolgozásra. Nyilván ez indokolja, hogy gyakran szerepelt textusként reformáció ünnepén az elmúlt évtizedekben. Különböző feldolgozásai megtalálhatók az 1953., 1955., 1963., 1976., 1984. és a 2005. évi *Lelkipásztorban*. Az előkészítők között szereplő alapos exegézisek és prédikációs gondolatok ma is felhasználhatók. Mivel ezek – remélhetőleg – a legtöbb lelkész számára hozzáférhetőek, csak néhány meditációs gondolattal próbálom kiegészíteni őket.

Bevezető gondolatok

Az emberek többsége ma különösen is szenved attól a gondolattól, hogy élete *ki van szolgáltatva külső hatalmaknak*: a globális világot kormányzó politikai, gazdasági hatalmaknak, az egyre gyakoribb, kikerülhetetlen természeti katasztrófáknak. Ilyen körülmények közt kicsinynek, kiszolgáltatottnak és tehetetlennek érezzük magunkat, mert ezek máról holnapra romba dönthetik életünket. A keresztény ember nagy reménysége, hogy van egy nagyobb hatalom is. Ezért „áldó hatalmak oltalmába rejtve” tudhatjuk életünket.

A felgyorsult időben egyre kevesebb az időnk, főleg egymásra. Fellazulnak a családi, generációs kapcsolatok, ritkulnak a tartós barátságok. Mindezek az *egymás iránti bizalom hiányához vezetnek*. A kapcsolatok ápolásának hiányában nő a bizalmatlanság. Megértő embertárs nélkül sokan maradnak magukra. A magányt az élet krízishelyzeteiben különösen is nehezen élük meg. A zsoltáriró vallomása Isten meg nem érdemelt hűségére irányítja a figyelmet. „*Hűsége a fellegekig ér*”, számunkra felmérhetően magasságig.

Kirívó erővel jelentkezik korunkban az *önző életfelfogás*. Meglepő módon nem elsősorban a szegénységgel jár együtt. Nehéz élethelyzetekben gyakran nagyobb az egymás iránti segítőkészség, mint béke, jólét idején. Természetesen mindig vannak kivételek, de a többség a „mindent, de gyorsan” életszemléletet vallja. Valami hiba csúszott be a ma általánossá vált értékítéletekbe. Valóban attól lesz örömteli és teljes az élet, amit meg tudunk szerezni magunknak? Dávid arról vall, hogy Isten ajándéka az öröm és élet forrása, mert nála „*van az élet forrása*”. Ajándék, ha hitünkkel ebbe az Istenbe kapaszkodhatunk.

Ki a te Istened?

Nem könnyű erre a kérdésre őszinte választ adni. Nem volt könnyű a reformáció korában, a középkor jórészt a külsőségekben megmerevedett vallásos légkörében, és nem könnyű ma sem egy multikulturális társadalom vallási kavalkádjában. A kérdés többre vár választ, mint vallásos elképzeléseid összességére. Arra kérdez, amit *Luther* így fogalmazott meg: az a te istened, aki a szívedben az első helyen van. Arra kérdez: ki irányítja gondolataidat, szándékaidat, egész életedet? A kérdés közömbösségünk-ből akar ébresztgetni, keresésre ösztönöz, hogy az igaz választ megtaláljuk. A válasz azonban nem esik könnyen az ölünkbe. Ezt tanúsítja a zsoltáríró, Dávid élete, de *Luther* hosszú lelki harca is. Isten igazi arcát csak őszinte, hosszú belső küzdelmek és alázat útján ismerhetjük meg, de annál nagyobb belső békével, bizalommal és örömmel tölti el életünket. Ezt az Istent Igéjében fedezhetjük fel. Ahogyan ezt *Luther* vallotta: „egyedül a Szentírásból” ismerhetjük meg Isten igazi arcát.

A zsoltáríró vallomását, élete tapasztalatán keresztül a helyes válaszadásra segít bennünket Isten ígéje: Ki a te Istened?

Isten hatalmas Isten. Ez nem elképzelése, hanem személyes tapasztalata Dávidnak. Aki ismeri Dávid életét, tudja, hányszor kellett üldözői elől menekülnie, hányszor került veszélybe nemcsak az élete, de Istenbe vetett hite, hűsége is. Isten azonban mindig kihozta a mások okozta életveszélyből éppúgy, mint hitének buktatóiból. Dávid költői képekkel vall ebben a zsoltárban Isten nagyságáról és hatalmáról. Szorongatott helyzetében is nagynak látja Istent, aki akar és tud segíteni.

Sok mai keresztény istenhite nagyon szegényes ehhez képest. Leragad a gyermekkori karácsonyok Jézuskájánál, vagy távolinak, a világ és az emberek életében beavatkozni nem tudónak gondolja Istent, akire nem érdemes számítani. Pedig kitágult horizontunk Isten nagyságát tárja elénk. Nem véletlen, hanem a teremtett világ és Isten hatalmának csodálata készítette imádságra karácsony éjszakáján az *Apollo 8* űrhajósát: „Ó, Istenünk, add meg nekünk, hogy az emberi tévedések ellenére is meglássuk szeretetedet a világban. Adj nekünk hitet, bizalmat, jóságot – gyengeségünk és tudatlanságunk ellenére. Add meg nekünk a tudást, hogy tovább is megértő szívvel imádkozzunk, és mutasd meg nekünk, melyikünk mit tegyen a teljes béke napjának eljöveteleért.” (First Prayer from Space. *Apollo 8*. Christmas Eve, 1968.) Nem kellene itt a Földön is több alázattal és bizalommal meghajolnunk Istennek az életünkben és a világban megmutatkozó nagysága előtt, amelyet nem ellenünk, hanem javunkra használ?

A Szentírásból Istent hűségesnek és megbízhatónak ismerhetjük meg. Dávidot élete során sok csalódás érte. Csálódott Saulban, aki féltékenységében az életére tört; a saját

fia ellene fordult; hívei magára hagyták. Átélté, hogy újra és újra csalódnia kellett emberekben. A legszorongatottabb élethelyzetekben maradt magára, de mindig megtapasztalta Isten hűségét és segítségének közelségét. Erről a tapasztalatáról tesz bizonyosságot ebben a zsoltárban is: „*hűséged a fellegekig*” ér. Életének mélységéből felfelé emeli a tekintetét. Bizonyos benne, hogy Isten hűségében akkor is bízhat, ha csak a sötét, fenyegető felhőket látja élete egén. Ezen az ünnepi vasárnapon gondoljunk *Lutherre* is. Vajon nem Isten hűségébe és segítségébe vetett rendíthetetlen bizalma mondatja vele ismertté lett mondatát: „Ha annyi ördög lenne Wormsban, mint cserép a háztetőn, akkor is elmennék”?

Ma sok csalódott ember él körülöttünk. Szülők csalódnak gyermekeikben, házastársak egymás iránti hűségükben. Csálódnak politikusokban, gazdasági és társadalmi rendszerekben. Hányszor hangzik fel a pesszimista sóhaj: kiben lehet ma hinni, miben lehet ma megbízni? A mai élet követhetetlen sebességgel zajló változásai egyre inkább kérdésessé teszik a megbízhatóságot és a hűséget. Nincs időnk megismerni egymást, és ezt gyakran bizalmatlansággal tetézzük.

A zsoltáríró a 21. század emberét is arra biztatja: Isten hűségére mindig lehet számítani. Hatalmát is arra használja, hogy segítségünkre legyen: mindig karnyújtásnyira, mindig hallható közelben.

Dávid zsoltárából Istent gazdagon ajándékozó Istennek ismerhetjük meg. Ha valaki az egész zsoltárt elolvassa, döbben rá, hogy Dávid korántsem élete csúcán zeng dicséretet Isten jóságáról, hűségéről, életét oltalmazó, örömmel és teljes étellel megajándékozó gazdagságáról, hanem nagyon szorongatott helyzetében is. Olyanok veszik körül, akik nem akarnak okosak és jók lenni, nem vetik meg a rosszat. Veszély fenyegeti, hogy rátaposnak, bujdosóvá teszik. Az ilyen szituáció próbára teszi a hitet. Lehet ilyen helyzetben is bízni Istenben? Mégis ezen a sötét háttérben is felragyog a zsoltáros előtt Isten túlaradó szeretete, akibe külső helyzete ellenére is belekapaszkodhat hitével. Aki olyan gazdag ajándékaiban, hogy minden embernek jut belőle.

Egy régebben megjelent német nyelvű életrajznak a szerző ezt a címet adta: *Dennoch*, azaz „Mégis”. Egy mozgáskorlátozott, mások segítségére szoruló keresztény vallja meg benne élettapasztalatát: mit jelent számára a rá nehezítő körülmények ellenére a gazdagon ajándékozó Isten szeretete. Sem a zsoltáríró Dávid, sem a könyv szerzője nem a maga „nagy” hitét dicséri, hanem Istent magasztalja, akit élete mélységében is nagynak tapasztalt. „Nem nagy hitre van szükségünk, hanem a nagy Istenbe vetett hitre” – írta Hudson Taylor, a Kínában dolgozó misszionárius.

Ki a te Istened? – hangzott a kérdés felénk ezen az ünnepén. Adja meg Isten sokunk számára, hogy ezt a hatalmas, hűséges és minket gazdagon megajándékozó Istent mi is megismerhessük!

SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH ERZSÉBET

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a *textus* 2005-ben, Reformáció napján is alapige volt, és a *Lelkipásztor* 2005/10. számának 351. oldalán már olvasható egy Tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„(...) a 9–10. vers nem csupán lelki, mélyebb értelemben veendő, hanem szó szerinti értelemben is érvényes. A világosság az Úr orcájának világossága (...) Jézus Krisztus a világ világossága.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Keresi is a képeket, emberi méretek szerint a legnagyobbakat – ma úgy mondanók –: a Himaláját és a Csendes-óceánt, hogy kifejezze az Isten roppant realitását, szilárdságát, masszivitását, lényének és művének kikutathatatlan mélységeit. És ez a nagy Isten az életet, a mi életünket adja és szolgálja. (...) Isten minket szerető, hozzánk lehajló Isten. Ó, ez a lehajlás! Egeit megszagatta, és lejött, hogy találkozzék velünk. A Sínai-hegyre, hogy Törvényt adjon, Betlehembe, hogy testet öltön és megváltson. Ezt az anyamadár képével mondja el, amely szárnyai alá hívja fáradt, fenyegetett fiókáit. Az anyamadár az ótestamentumi embernél aszociál a kérubra, amelynek kiterjesztett szárnyai alatt van a szövetség ládája. Ez visz át fokozásképpen az új képre, a kultuszra, mint az Istennel való találkozás és együttélés legcsodálatosabb formájára. (...) A víz megmentő, életet adó ajándék, oázisteremtő elrejtett csoda, természetes tehát, ha Isten odahív trónusa zsámolýához, hogy éltesse ezzel a vízzel. Ezt a képet az Újszövetség éppúgy átvette az örök élet szimbólumául, mint a fényt az Isten lényegének kifejezésére. (...) Ez a fény ő maga, amint megvilágosítja alkotó munkájának mélységeit.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Az életnek és a világosságnak (vagyis értelemnek, örömmel és életnek) Isten a forrása.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„A zsolttár tehát az embert betöltő bűnnel a mindenséget kitöltő isteni hűséget állítja szembe, megadva egyúttal az ének két részének a belső egységét.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„(...) az igaz ember ellenségeire, a Sátán hatalmának eszközeire vonatkozik. Nem várható tőlük a lelkiismeret megszólalása, nincs semmi, ami megállítaná őket gonosz terveik végrehajtásában. Jahve hatalma és jósága biztos menedék.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

Szentháromság ünnepe után utolsó előtti előző (Ítélet) vasárnap Jel 20,11–15

Igehirdetési előkészítő

Az igehirdetés elé

A mai „modern” ember nem szereti, ha a dolgok végét emlegetik. Nem akar tudni arról, hogy egyszer vége lesz az ifjúságnak, az erőnek, a lehetőségeknek, az életnek, a világnak. Sok fiatal és gyermek talán ezért marad távol még hozzátartozói temetéséről is. Ne kelljen szembesülni a valósággal, hogy egyszer vége szakad az életnek. A mai ember mindenről mint valami „non-stop” folyamatról gondolkodik. Mindig legyen egy következő dobás, egy újabb esély, egy újabb döntési lehetőség. Az is fontos, hogy mindeközben az ember azt érezhesse, hogy ura a helyzetnek, mindvégig kezében tarthatja az események irányítását.

Az egyházi év utolsó vasárnapjai kijózanítóak. Az ember szívesen átveszi Isten szerepeit, és szívesen irányítaná tetteit. Mintha Istennek más feladata nem is lenne, csak az, amivel mi megbízuk őt. Tulajdonképpen Isten istenségét próbáljuk korlátozni. Most azonban azzal szembesülünk, hogy az az Isten, aki eddig szelíden hívogatta magához az embert, és sokáig várt, hogy némelyek el ne veszzenek, hanem megtérésre jussanak, most nyilvánvalóan a színre lép, és mindentől, legfőképpen tetszésunktől függetlenül bevégzi ítélő és újjáteremtő munkáját. Kilépve a mostani időszámításból, a világ eseményei új dimenzióba lépnek. Eljön az idő, amikor már nem lehet semmit ki-magyarázni, és új szempontok szerint a dolgokat teljesen másként értelmezni. Nem lehet fellebbezni és magunkat új színben feltüntetni.

A textusról

A Jelenések könyvéről lévén szó, különösen is fontos, hogy a szövegnek alaposan utánanézzünk, mert ennek híján féllő, hogy a saját bölcsességünkbe „ugrunk fejest”.

Nagy fehér trón

A trón a királyi uralom szimbóluma. Magát a hatalmat jelenti, hiszen nem ülhet bele bárki. Ami onnan elhangzik, szent és megfellebbezhetetlen. A látomásbeli trón nagy, mert a világot teremtő és megítélő Isten trónja. Nincs mellette semmi, azaz mindent betölt. Nincs esküdtszék, vádló vagy ügyvéd, híréhes média. Kész az ítélet, csak kihirdetésre vár. Ézsaiást szent rettegés fogta el, amikor elhívása döntő mozzanataként meglátta a magas és felemelt trónt

(Ézs 6; János pedig mintegy halottként hullik az Emberfia elé – Jel 1,17). Ez a trón nem tűr semmiféle bünt. Nem férhet közelébe korrupció és személyválogatás. Ezért fehér. Elpusztít mindent, ami nem áll meg Isten szentsége előtt. Az ég és a föld elmúlik. „Nem állhat meg Isten előtt, mert eszközévé vált az istenellenes hatalmaknak” (Karner Károly). Erre azért is szükség van, hogy helyet adjon az újnak. Isten nem a vég nélküli renoválás, toldozgatás-foltozgatás híve. Elég türelmes volt vele szemben eddig, de most teljesen újat teremt (21,1–5).

Nagyok és kicsinyek

Az új teremtést megelőzi az ítélet. Senki sem kerülheti el, függetlenül minden emberi szemponttól, ami annyira fontos és meghatározó volt itt a földön. Hány és hány emberjogi szervezet és aktivista dolgozik azon, hogy érvényesüljön itt a földön az esélyegyenlőség! Vannak, akik naivan hiszik, hogy eljön az az idő, mások pedig jól élnek belőle, s ezért beszélnek róla. Mostani erős földi meghatározottságunkban szinte felfoghatatlan az az isteni kijelentés, hogy ott az ítéletkor ténylegesen be fog következni a teljes esélyegyenlőség. Nem számít majd vagyoni helyzet, életkor, képzettség, társadalomban betöltött szerep, az emberi ítélet: súlyos, véleményformáló személyiség vagy éppen jelentéktelen és súlytalan ember. Istennek ez a munkája részben már itt a földön megkezdődött. „*Hatalmasokat döntött le trónjukról, és megaláztatottakat emelt fel.*” (Lk 1,52) A halál módja sem számít, kit hol ért el és hová temették, illetve nem temették. Éppen ezért elgondolkodtató a mai temetési gyakorlatunk is: versengés a sírhelyekért, egyre drágább és monumentálisabb síremlékek, teherautónyi koszorúk stb. Ezen a vasárnapon, néhány nappal mindenszentek és halottak napja után elmondhatjuk híveinknek: testvérek, nem az fog számítani, mennyire „fényezzük” az elhunytakat (tulajdonképpen önmagunkat). Isten hatalmának nagyságát mutatja, hogy a Halál és a Pokol is kénytelen kiadni a nála lévő halottakat a tengerrel együtt. A tenger a Jelenések könyvében különösen is istenellenes hatalom. Az eddig rettegett uralomként ismert Halál és Pokol is Isten ítéletének vettetik alá. „*Halál, hol a te diadalod? Halál, hol a te fullánkod?*” (1Kor 15,55)

Könyvek

Az egyik könyvbe vagy inkább könyvek csoportjába az emberek cselekedetei vannak feljegyezve. Erről már Dániel könyve is tud (7,9–10). Ha az információáramlás és információátvitel mai robbanásszerű fejlődésére gondolunk, nem is tűnik már túlzásnak, hogy valami iszonyatos nagy embertömeg cselekedetei néhány könyvben elférnek. Természetesen itt is szem előtt kell tartanunk, hogy itt képekről, szimbólumokról van szó. Már az Ószövetség is több helyen beszél az ember felelősségéről és arról, hogy Isten megfizet mindenkinek. Ezékiel próféta a kollektív fe-

lelősség és büntetés akkoriban igencsak elterjedt nézetével szemben az egyéni felelősségre, büntetésre, illetve jutalmazásra teszi a hangsúlyt. „*Az igaz azt kapja, amit igazságáért érdemel, a bűnös pedig azt kapja, amit bűnéért érdemel.*” (18,20) Ugyanezt vallja a Prédikátor könyve is, amikor arról beszél, hogy Isten minden tettet és titkolt dolgot megítél (12,14). Az Újszövetségben is bőséggel találkozunk olyan kijelentésekkel, amelyek tetteink súlyáról szólnak. A Hegyi beszédben Jézus figyelmezteti övéit arra, hogy nem elegendő őt csupán szájjal urunknak vallani, szükséges a mennyei Atya akaratát is cselekednünk (Mt 7,21). Pál apostol pedig az Ószövetséggel és az evangéliummal teljes egységben mondja a következőt: „*Mert mindnyájunknak leplezetlenül kell odaállnunk a Krisztus ítélőszéke elé, hogy mindenki megkapja, amit megérdemel, a szerint, amit e testben cselekedett: akár jót, akár gonoszt.*” (2Kor 5,10) Akkor tehát visszakerülünk a cselekedetek általi üdvösség útjára? Krisztus keresztje, áldozata erejét veszítette? A reformáció négy alapelve mégsem érvényes? Korántsem.

Az élet könyve

Hátra van még egy könyv, az élet könyve. Ez a könyv jelzi, hogy az üdvösség mindenki számára ajándék. Nem elegendő pusztán a jó cselekedet és az igyekezet. Szükséges az, hogy Isten számon tartsa az ember nevét ebben a könyvben, s az oda beírt név ki ne töröltessék. Az a feszültség, amelyet akkor érzekünk, amikor egy-egy igét egyoldalúan értelmezünk, s eljutnánk a cselekedetek teológiájáig, itt csodálatosan átformálódik. A krisztusi áldozat, a kegyelem szükségessége, valamint a cselekedetek Isten általi vizsgálata itt egyszerre van jelen. Ugyanakkor megmarad a kettő feszültsége, hiszen ez tartja fenn egész keresztény életünket. „Látomásának értelmezésében János nem oldja fel azt a feszültséget, amely a cselekedetek szerint végbemenő ítélet és az Isten örökkévaló kegyelmét tükröztető »élet könyve« közt van. Nem is akarja azt feloldani, mert az újszövetségi Krisztus-hit számára mindkét tényező egyformán jelentős, és egyik sem érvényesíthető a másik kárára. Ha az elsőt ejtjük el, nemcsak az ítélet komolysága szűnik meg, hanem Isten istensége is szertefoszlik, mert örökkévaló szuverenitása a kiszámíthatatlan végzet önkényében vesz el. Viszont ha a másik mozzanatot hagyjuk el, akkor üres szóvá lesz atyai kegyelme, és Isten a kicsinyes számtartó színében jelenik meg, aki már nem is maga dönt, hanem döntésében kötve van ahhoz, amit az ember életének teljesítményével visz a színe elé.” (Karner Károly)

Összegzés

A közelmúltban tartott kerületi évkezdő lelkészcsendesnapokon éles kérdésként merült fel a digitális lelkésznapló kérdése. A rendszer számos előnye mellett is sokakban

ott a félelem, hogy valaki figyel és számon tart engem. Pedig ezt a naplót mi írjuk, „száraz” adatokat közöl, s amit egyáltalán nem akarunk beleírni, az nem fog belekerülni. Pedig ha belegondolunk, mi ez ahhoz képest, amilyen naplót vezetnek angyalaink a mennyben? Az indulatok, a szív mélysége, a ki nem mondott gondolatok, titkos szándékok mind feljegyezve. Vagy menet közben elfelejtettük, hogy a digitális lelkésznaplónak van egy ősi, tökéletes mennyei változata is? Ez ráadásul a teljes és igazi képet mutatja, s nem lelkészújság, hanem az ítélő Bíró ellenőrzi.

Igszakaszunk egyszerre állítja homlokterbe Istennek azt az érthetetlen kegyelmét, hogy az élet könyvében ott lehet a nevünk, s azt a kegyelmet követő jogos elvárását, hogy várja hitünk jó gyümölcsét. „Azért hirdetteti neked Isten az ígét, hogy szívedet a Krisztusban való hit által a bűnből és halálból kiemlje, s istenfélő tisztességes életre vezéreljen” – mondja Luther.

SZABÓ ANDRÁS

Tallózó

„Az ítélettel általában rettenteni akarunk és szoktunk – itt János az ítélettartás örömről és vigasztalásáról ír. Persze ehhez arra van szükség, hogy a Gyülekezet *küzdjön, ismerje nyomorúságait, és vegye komolyan* Ellenségét.” (id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„(...) megpróbáltak ígéket találni az örök kárhozat tanának elkerülésére, a bibliai kinyilatkoztatás fényében az emberi lelkeknek mégis csupán kétféle sorsa lehet: az egyik az Úrral, a másik pedig örökre elválasztva Istentől a tűznek tavában.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Milyen megszegyenülés lesz, mikor felnyílnak cselekedeteink könyvei! Köztudomású tetteink éppúgy előkerülnek, mint legtitkosabb bűneink vagy csendes alázatban tett jócselekedeteink. Nem kétséges, hogy melyik lesz a több. (...) ujjongás tölti el majd azok szívét, akikről kiderül, hogy be vannak írva az élet könyvébe! Akkor majd bizonyossá válik a hit, hogy nem a mi cselekedeteink szerint bánik velünk, hanem kegyelme szerint. Mindnyájan megszegyenülünk tetteink miatt, de a választottak csak azért, hogy annál jobban lássák Isten kegyelmét. (...) Akiken pedig nem gyakorol kegyelmet, azokkal igazságosan cselekszik. Senki nem tiltakozhat ítélete ellen.” (Victor János: *Csendes percek*. Református Sajtóosztály)

„A »cselekedetek szerint való ítélet« azonban nem értelmezhető úgy, hogy a döntés végső sorban az embernél, cselekedeteinél van, és hogy az ember cselekedeteivel sze-

rezheti meg magának az üdvösséget. Ezt az értelmezést ezen a helyen már az a körülmény is lehetetlenné teszi, hogy János külön említi az *»élet könyvét«*. (...) Isten kinek-kinek megfizet a »cselekedetei szerint«. Viszont ugyanakkor üdvösségünk teljesen Isten kegyelmes ajándéka. (...) János nem oldja fel azt a feszültséget, amely a cselekedetek szerint végbemenő ítélet és az Isten örökkévaló kegyelmét tükrözőtető »élet könyve« közt van.” (Karner Károly: *Apokalipszis*. Evangélikus Sajtóosztály)

„A jók számára az ítélet azt jelenti, hogy Isten megemmisít minden olyan erőt, amely őket akadályozná az örök boldogság elérésében.” (Gál Ferenc: *A Jelenések könyve*. Agapé Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Mi az Üdvösség?

Találkozás önmagaddal.

Mi a kárhozat?

Találkozás önmagaddal.

Közbevetett megjegyzés: hogy tudta ezt a felejthetetlen Pilszky János, aki szerint az Utolsó ítélet ennyi lesz:

»Táblára írva,
nyakadba akasztják
történetedet.«»

Popper Péter (1933–2010)
pszichológus, pszichoterapeuta

„A legvégén nem az fog számítani, hogy mennyi év volt életedben, hanem hogy mennyi élet volt éveidben.”

Abraham Lincoln (1809–1865) amerikai államférfi

„Három dolog soha nem tér vissza: a kilőtt nyíl, a kimondott szó és az elmúlt nap.”

Georg Friedrich Daumer (1800–1875)
német költő, filozófus

„Nem beszélgethetsz délután öttől fél hatig Istennel, ha éjtel és napközben úgy éltél, mint egy disznó.”

Márai Sándor (1900–1989) író, költő, újságíró

„Könyv nincs úgy elvégezve, hogy új ne jöjjön hozzá.”

Bolyai Farkas (1775–1856) matematikus

„Ha tudnám is, hogy holnap elpusztul a világ, még akkor is ültetnék egy almafát.”

Luther Márton

Igehirdetés a Szélrózsa találkozó záró istentiszteletén

1Móz 9,8–9.12–16

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

Keresztyén Gyülekezet! Kedves testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Nóé bárkája és az özönvíz után az égen felragyogó szivárvány is felkerült arra a rajzra, amit egy pár napja az ifisekkel a pilisi parókia udvarára felrajzoltunk. A Facebookra feltett képen is látható, hogy a szivárvány íve alatt két név szerepel: Márk és Bea neve. Két ifisünk már egy ideje együtt járnak, még családi ünnepségre is meghívják egymást, és ahogyan az lenni szokott, az ilyen kapcsolatok erősen személyiségformálóká válnak. Csodálkozik-e valaki, ha egy labdarúgást soha nem néző lány a szerelme kedvéért hirtelen a világbajnokság idejére focirajongó lesz? De nem csak a lányok ilyen alkalmazkodóak – az iskolai ünnepségre is csak farmerben járó fiúk a szerelem hatására képesek inget és nyakkendőt venni, ha egy közös családi ünnepségre a leány éppen úgy szeretné. Bizony, a szeretetkapcsolatok hatalmas változásokat hozhatnak létre, ha több adódna belőlük.

Ritkaságuk miatt érdemes minden ilyen típusú változásra nagyon figyelni. Nóé bárkájának története a katasztrófafilmeket idéző félelmetessége mellett ilyen – a szeretetre épülő – változásról szól. Újabb mérföldkövéhez érkezett Isten és ember kapcsolata. A pusztulás szélén álló emberiséggel Isten új szövetséget köt. Egy olyan szituációban, amelyben tudja már az emberről, hogy kivé és mivé vált az eredeti teremtett állapotához képest. A bűnbeesés óta még fáj az emlék, hogy mi mindenre vagyunk képesek előnyökért, haszonért, hogy milyen mélyre sülyedtünk az ember és a teremtett világ kizsákmányolásában. És ennek ellenére nem a pálya széléről, nem egy új pályát teremtve, hanem a meglévő kellős közepén mondja el az embernek, hogy még terve van vele, a pusztulás hullámokat kavarázó félelmetessége ellenére is még reménykedhet. Az újonnan megkötött szövetség a holnapról, a jövőről szól.

Sok okos és fontos gondolatot el lehetne most mondani arról, hogy egyházak, gyülekezetek vagy az ökumené mind ebből a szövetségből, mind ebből a középkezdesi lehetőségéből élnek. De amíg mi magunk nem állunk oda erre a középpontra, nem lesz miről beszélnünk. A felajánlott szövetség alapvetően minden egyes ember felé személyesen is megszólal. Te magad oda szeretnél-e állni erre a középpontra? Te magad ki tudod-e mondani, hogy szükséged

van erre az életet formáló szeretetkapcsolatra? Te magad látod-e, hogy az Isten továbblépett az özönvíz előtti időből az özönvíz utáni életre?

Karácsony előtt konfirmandusok és ifisek betlehemezni indultunk a gyülekezet időseihez. Én egy konfisokból álló csoportot vittem, akik még soha nem voltak ilyen betlehemezésen. Bementünk az első nénihez – kinn az udvaron énekeltünk, verseltünk neki, minden jól ment, mentünk tovább a következő helyre. Kis szobába vezettek be bennünket, egy idős és ágyban fekvő beteg néni várt ránk. Egymáshoz szorosan közel állva, télikabátostul a szinte forrón fűtött szobában újra előadtuk a betlehemest. A néni zokogott a meghatottságtól és örömtől. A tizenhárom éves konfirmandusok az udvaron pedig azt mondták, hogy ők ilyet még soha sem éltek át. Azt is gyorsan elmondták, hogy elég nagy... – nem is mondom, minek gondolták eredetileg ezt az egészet, de most már tetszik, jó ez. Ezután még késő estig jártuk a sötét téli utcákat, és énekeltük, verseltük az Isten szeretetét. Egy-két mobiltelefonnal elkaptott foton látszanak a csillogó szemek, én pedig csak belül mosolyogtam, mert Isten életformáló csodájának egy pillanatát láthattam.

De az is igaz, hogy fájdalmasan ritkán válunk ilyen „Lélek-áramló” pillanatok tanúivá. Ha Pestre megyek Pilisről vonattal, legtöbbször zenét szoktam hallgatni. Jobb ez így – a mai fiatalok szóhasználatát ők maguk sem akarják, hogy a felnőttek hallják. Ha mégis, elég kínos pillanatok következnek. És ezek a pillanatok is arról szólnak, hogy mennyire közel van hozzánk az özönvíz előtti állapot, és mi lenne velünk, ha Isten nem akart volna megbékélni velünk. Vonaton és buszon, iskolában és buliban, egyetemen és munkahelyen – sokszor túl későn jövünk rá, hogy milyen közel van a szakadék. Jól akarjuk érezni magunkat, jól akarunk élni, kompromisszumokat kötünk, divatos áramlatok követőivé válunk – és egy csomó ördögi kör szippantja be életünket, tetszetős vagy éppen egyáltalán nem tetszetős formában.

De Istennek soha többé nem terve a pusztító özönvíz. Isten bizonyágát adta már Nóé történetében annak, hogy nem a pusztulás, hanem az élet a célja a mi életünkkel is. Ebbe a reménységbe kellene tudatosan bekapaszkodnunk, és az ebből fakadó felelősséget kellene felvállalnunk. Úgy mondja nekünk Isten ezt az ígéretet, hogy

csupa tevékeny, jó szándékot és elhatározottságot sugalló mondatot mond ki felénk. Az Isten meg akar győzni, éreztetni, láttatni akarja, hogy szeret bennünket, és terve van velünk.

Az özönvíz jelenthette volna Isten türelmének a végét, jelenthetett volna egy idő előtt lezárult játékot, amit nem érdemes tovább játszani. De Istent az irántunk való szeretete még a szivárvány jelenél is erősebb szövetségkötésre sarkallta. A szivárványon, az Ószövetség népével kötött sokféle szövetségen túl a legemberibb és mégis teljességében isteni megoldást választotta, hogy megértsük, miért van szükségünk rá. Ő maga lett emberré, hogy az emberi bűn – mindannyiunk bűnének – mélyéről, a halálfélelem és az özönvízszerű pusztulás fogságából kihozzon bennünket. A Jézus Krisztusban emberré lett Isten az, aki keresztre szövi életünk szárait, hogy kereszthordozó helyzetekből szeretet- és élethelyzeteket formáljon.

A szeretet hatalmas változásokat hozhat létre. Mi most szerda óta nem csupán a napsütés fényében, hanem az Is-

ten szeretetének a fényében is állunk. Őt Szélrózsa-nap lehetőséget kínált számunkra, hogy nyitottabbak legyünk sok mindenben a változásra. A bibliatanulmányok alapján, a beszélgetéseket nyomon követve, az áhítatok csendjét vagy éppen a koncertek lüktetését végigélve, a környezettudatosságra való felhívásnak eleget téve érezhetjük mindnyájan, hogy annyiféle lehetőség van a változásra, a megújulásra, egy új élet ajándékba vételére. És igen – nagyobb változásokat is hozhat ez a szeretet az életünkbe, mint a focimeccsek végignézése vagy egy ünneplőruha felvétele. Ha már csak egy kibékülésben, egy kedves szóban, egy megbocsátásban kezdődik, már érezhető az áramlás, a Szentlélek munkája.

A most következő ünnepi úrvacsorai közösség ilyen lehetőség az Isten szövetségének és szeretetének a megtapasztalására, a változás lehetőségének a megragadására. Nekünk most is új középkezdési lehetőséget ad az Isten – szövetséget szeretne kötni velünk az ünnepi közösségben, a szivárvány színeiben, Jézus életet hozó szeretetében. Ámen.

Életet adó félelem¹

Lk 13,1–3

BARBARA BROWN TAYLOR

„Voltak ott abban az időben néhányan, akik hírt adtak neki azokról a galileaiakról, akiknek a vérét Pilátus az áldozatukéval elegyítette. Jézus megszólalt, és ezt mondta nekik: »Azt gondoljátok, hogy ezek a galileai emberek bűnösek voltak a többi galileainál, mivel ezeket kellett elszenvedniük? Nem! Sőt – mondom nektek – ha meg nem tértek, mindnyájan hasonlóképpen vesztek el.«” (Lk 13,1–3)

Amikor kórházlelkész voltam, nem azoktól a hívásoktól rettegtem a legjobban, amelyeket a sürgősségi osztályról, a pszichiátriáról vagy éppen a halottasházból kaptam, hanem azoktól, amelyek a gyerekosztályról jöttek, ahol félig bekötött fejű kisbabák feküdtek kislányokban és angyalarcú gyermekek infúzióra kötve végig a kórtermekben. Egyik nap hívtak, hogy beszéljek egy anyával, amíg ötéves kislányát műtik. Alig egy hete a kislány még egy barátjával játszott, amikor hasogatni kezdett a feje. Mire megtalálta az édesanyját, már nem látott. A kórházban a CT megerősítette, hogy egy nagy daganat nyomja a kislány látóidegét, és azonnali műtétre írták ki.

Az operáció napján ott találtam az anyát a váróteremben a neonlámpák alatt ülve, mellette egy csikkkel teli hamutál. Olyan szaga volt a hölgynek, mintha ő szívta volna el az összeset, bár amikor odaértem, éppen nem dohányzott. Fölhúzott szemöldökkel mereven bámulta a szőnyeg mintáját maga előtt, réveteg tekintete arra figyelmeztetett, hogy óvatosan menjek oda hozzá. Odaültem. Felém fordult, és néhány szó után elmondta, milyen szörnyű a helyzet. Még azt is elmesélte, hogy miért történt.

„Ez a büntetésem – mondta –, mert szívom ezt az átkozott cigarettát! Isten megbetegítette a gyerekeket, mert már nem tudott másként figyelmeztetni...” Zokogni kezdett, és szinte sikította a következő szavakat: „Most le kéne szoknom, de nem tudok! Meg fogom ölni a saját gyerekeket!”

Nehéz volt ezt hallgatni. Úgy döntöttem, lemondok arról, hogy megértéssel hallgassam, és a gyógyító teológiára koncentráltam. „Én nem ilyen Istenben hiszek” – mondtam. „Az az Isten, akit én ismerek, nem tenne ilyet.” Válasszommal csak egy probléma volt, az, hogy ellentétben állt az anya pillanatnyi világképével, amelyre neki akkor éppen nagy szüksége volt. Bármennyire is nyomorulttá tette, mégis jobban megfelelt neki a büntető Isten, mint egy

¹ Barbara Brown Taylor: Life-Giving Fear. In uő: *Home by Another Way*. Cowley Publications, Minneapolis, 1999. 69–72. o.

nem létező vagy elnéző Isten. Én képes lettem volna összegegyeztetni a szerető Istent a lánya agytumorával, de ő erre az adott pillanatban képtelen volt. Ha valami baj van a lányával, annak kell, hogy legyen valami oka. Egyenesen ő akart lenni az ok. Így legalább meg tudott birkózni a katasztrófával.

Még azok is közülünk, akik úgy gondolják, hogy jobban tudják, ugyanúgy reagálnak, mint ez az anya. Ránk zúdul a csapás, és csodálkozunk: mi rosszat tettünk? Alaposan megvizsgáljuk viselkedésünket, kapcsolatainkat, hitünket, éttrendünket. Valamilyen okra vadászunk, hogy megmagyarázzuk a hatását, annak reményében, hogy meg tudjuk szüntetni. Ez azt mutatja, hogy az igazság sokkal kevésbé érdekel minket, mint a következmények. Mindezekfelett sóvárgunk az után, hogy átvegyük az irányítást életünk káosza felett.

Lukács nem árulja el nekünk azoknak az embereknek az indítékait, akik beszéltek Jézusnak azokról a galileaiakról, akiknek a vérét Pilátus összekevertette áldozatukéval. Arra következtettek, hogy akik meghaltak, megérdemelték a büntetést, vagy legalábbis ez az ő kérdésük, amelyet Jézus ösztönösen megért. „*Azt gondoljátok, hogy ezek a galileai emberek bűnösebbek voltak a többi galileainál, mivel ezeket kellett elszenvedniük?*”

Ez csábító lehetőség, amely számos problémát megold. Először is megválaszolja azt a rejtélyt, hogy miért történnek rossz dolgok a jó emberekkel: nem történnek. Rossz dolgok csak rossz emberekkel történnek. Másodsor: megbünteti a bűnösöket, mégpedig nyilvánosan, figyelmeztetésül mindenki számára. Harmadszor pedig, egy olyan Istent kínál, aki engedelmeskedik a fizika törvényeinek. Minden tette van egy ellentétes irányú, ugyanakkora reakció. Van még kérdés?

Ez csábító lehetőség, de Jézus nem él vele. „Nem – mondja a tömegnek –, sőt, ha meg nem tértek, mindnyájan hasonlóképpen vesztek el.” Ezt úgy emlegetjük, hogy amit az egyik kezével ad, a másikkal elveszi. *Nem, mondja Jézus, nincs összefüggés a szenvedés és a bűn között. Sőt, ha meg nem tértek, ti is véretek fogjátok veszíteni.*

Nincs értelme, hogy túl sok időt töltsünk az örömhír e darabjának megfejtésével. Amennyire csak el tudom mondani, nem segít az értelemnek, hanem lefegyverzi. Jézus kitűzött célja az, hogy megváltoztassa hallgatóinak gondolkodásmódját. Rátapint a szorongásra, amely a körülöttük történő borzalmas dolgok miatt van bennük. Meg van-

nak félemlítve, mégpedig jó okkal. Valami csalit keresnek a szívükben, ami rájuk hozhatta az utánuk szimatoló csapást. Éjjel ébren forgolódva, listát készítenek a hibáikról.

Jézus nem díjazza illúzióikat, amelyekkel megvédhetik magukat, de úgy látszik, értékeli sérülékenységüket, amelyet rémületük nyilvánvalóvá tett. Nem rossz, hogy érzik életük törekenységét. Nem rossz, hogy lélegzetüket számolják a sötétben, ha ez a fény felé fordítja őket.

Ez az a fordulat, amit kíván nekik, ezért ragadja meg félelmüket. *Ne aggódjatok Pilátus miatt és azok miatt a dolgok miatt, amelyek fejbe tudnak vágni benneteket, mondja nekik. Előfordulnak rossz dolgok, és nem mindig ti vagytok a hibásak. De ne hagyjátok, hogy ezek akadályozzanak benneteket a cselekvésben. A sebhely, amelyet a félelem vág belek; szent hely. Nézzetek csak körül, hogy miben vagytok. Figyeljetez arra, amit éreztek. Fájdalmas lehet ez az állapot, fájdalmat okozhat a látása, de ez nem az a fajta fájdalom, amely a halálba vezet. Ez a fájdalom az életre vezet.*

Ha úgy érzed, hogy mást vársz Istentől, ez nem feltétlenül hangzik jó hírként számodra. Kétlem, hogy az anya jó hírnek hallotta a váróteremben. De azoknak, akik felfedezték, hogy nem tehetik biztonságossá az életet, és Istent sem tudják megszelídíteni, ez legendó evangélium. Azt megtehetjük, hogy a fény felé fordítjuk arcunkat. Bármi is ér bennünket, így a jó utat választjuk.

Barbara Brown Taylor (1951) népszerű keresztény író és a vallástudomány professzora az északkelet-georgiai Piedmont College-ban. Tizenöt évig szolgált az Amerikai Episzkopális Egyház gyülekezeti lelkészeként. A Newsweek című folyóirat az Egyesült Államok legkiemelkedőbb igehirdetői között tarja számon. *Leaving Church* (Elhagyni az egyházat) című könyvében vall arról a döntéséről, hogy a gyülekezeti szolgálatot feladva, teljes állásban akadémiai munkába kezd, bár továbbra is lelkészi státuszban maradt az Atlantai Egyházmegyében.

Taylor a Georgia állambeli Decaturban a Columbia Theological Seminary oktatója, a *The Christian Century* (Keresztény század) főszerkesztője, valamint műsort vezet a georgiai közszolgálati rádióban. Tizenegy könyv szerzője, többek között a már említett *Leaving Church; a Home by Another Way* (Másképpen haza) és a *The Preaching Life* (Prédikáló élet) a legismertebbek.

*Fordította Domokos Tibor, Gyurkó Donát,
Kovács Viktor, Seben Glória
Lektorálta Szentpétery Péter*